

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นางสาวกนกวรรณ ศรีขวัญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

ECO-TOURISM RESTORATION GUIDELINES
FOR PAI DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE

Miss Kanokwan Srihwan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Sport Science

Faculty of Sport Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of ChulalongkornUniversity

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย

นางสาวกนกวรรณ ศรีขวัญ

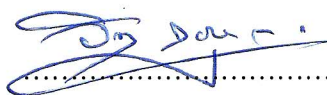
สาขาวิชา

วิทยาศาสตร์การกีฬา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต คณิงสุขเกษม)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

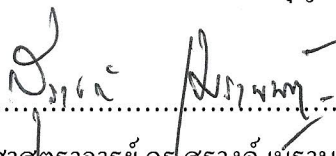
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ทวีพรปฐมกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย บุญรอด)

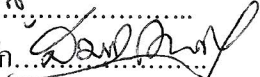
..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรางค์ เมธานนท์)

กนกวรรณ ศรีขวัญ : แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อำเภอปาย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (ECO-TOURISM RESTORATION GUIDELINES FOR PAI
DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
ศ.ดร.สมบัติ กาญจนกิจ, 161 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกำหนดแนวทางในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) และการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอำเภอปาย 9 กลุ่ม ได้แก่ ชุมชน ธุรกิจ ที่พัก ร้านอาหารของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม บริษัทนำเที่ยว การบริการท่องเที่ยว อื่นๆ สื่อมวลชนท้องถิ่น สมาคมและชมรมธุรกิจท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรค พบประเด็นปัญหาหลักๆ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิต จึงนำไปสู่การระดมความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยการนำเสนอ โครงการต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม

ผลการวิจัยแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโครงการที่จะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังนี้ 1) โครงการอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรมการปรับภูมิทัศน์ เสริมสร้างควมมีเสน่ห์ของปาย กิจกรรมรณรงค์เรื่องการรักษาความสะอาดเมืองปาย โครงการอนุรักษ์ปลูกสร้างจิตสำนึกใน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการประกวดชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และโครงการหมู่บ้าน นามอง เป็นต้น 2) โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ กิจกรรมห่มผ้าใต้ฟ้าเมืองไทย (การสวมชุดประจำเผ่า) กิจกรรมประเพณีให้ครบ 12 เดือน เป็นต้น

สาขาวิชา..... วิทยาศาสตร์การกีฬา..... ลายมือชื่อนิสิต..... กนกวรรณ..... สรีขวัญ.....
ปีการศึกษา..... 2554..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5378801039 : MAJOR SPORTS SCIENCE

KEYWORDS : RESTORATION GUIDELINE / ECO-TOURISM/PAI DISTRICT /

MAE HONG SON

KANOKWAN SRIKHWAN: ECO-TOURISM RESTORATION GUIDELINES

FOR PAI DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE. ADVISOR: PROF. SOMBAT

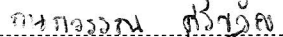
KARNJANAKIT, Ph.D., 161 pp.

The purposes of this study were to investigate problems and barriers of eco-tourism and to propose the restoration guideline for a preservation tourism in Pai district, Mae Hong Son. Research method of this study was employed by a qualitative research. Sampling groups were stakeholders divided into 9 groups namely Pai community, accommodation business group, souvenirs shopping group, food and beverage group, tourism business group, tourism service group, local media group, tourism business club and government agency. Data collections were used an in-depth interview and focus group techniques following by content analysis for qualitative analysis.

The results of the study were reported as follows : The problems and barriers were found in two main points which were (1) nature and environment and (2) culture and ways of life. The focus group technique was employed in order to find restoration eco-tourism for the purpose of nature and culture.

The restoration guideline of eco-tourism in Pai district, Mae Hong Son were presented into sustainable projects as follows : 1) Preserving nature and environment projects to adjust landscape for Pai charming, Pai for cleaning campaign, the encultural of environmental preservation such as eco-tourism community contest and gardening and cleaning village projects and 2) Culture and tradition preservation which were tribe customs dressing (Hom-Par-Tai-Fah-Muang-Thai) and the 12 month traditional activities.

Field of Study Sports Science

Student's Signature

Academic Year 2011

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี อันเนื่องมาจากผู้วิจัยได้รับช่วยเหลือและความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันดังนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ฌศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความกรุณา สละเวลาอันมีค่า คอยอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการทำงานและปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ทวีพรปฐมกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย บุณรอด และอาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรางค์ เมรานนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ตัวแทนองค์การภาครัฐ ภาคการท่องเที่ยวเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบ แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณ อารักษ์ แสงโชติ ที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณาจารย์ บุคลากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้องๆ แขนงการจัดการนันทนาการการท่องเที่ยว ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกในการทำ วิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนๆจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่คอยอยู่เคียงข้างเสมอมา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายชัยศักดิ์ – วาสนา ศรีขวัญ บิดามารดา ญาติพี่น้อง และผู้มีพระคุณที่เคารพรัก ที่ สนับสนุนผู้วิจัย ให้ความช่วยเหลือผลักดันให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่กล่าวมาแล้ว และมีได้กล่าวในที่นี้ จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สุดท้ายนี้คุณประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ ครู อาจารย์ บิดามารดา โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์แห่งการศึกษานันทนาการการท่องเที่ยว ที่ได้ให้วิชาความรู้ ซึ่งก่อให้เกิดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
คำจำกัดความของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	6
สถานการณ์ท่องเที่ยวปัจจุบันและนโยบายของรัฐ	12
แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	44
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	52
แนวคิด 7 Green Concepts	61
งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	66

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
การสร้างเครื่องมือ.....	73
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	74
การตรวจสอบข้อมูล	76
การวิเคราะห์ข้อมูล	76
4 บริบทของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	79
สภาพแวดล้อมธรรมชาติ	79
ลำน้ำปาย	79
สังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นปาย	80
ประวัติศาสตร์อำเภอปาย	80
จุดเด่นและความหลากหลายและศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	84
ชนเผ่าต่าง ๆ ที่สำคัญ	85
การท่องเที่ยวอำเภอปาย	102
งานประเพณีของอำเภอปาย	104
สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอปาย	105
5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	112
จุดเด่นของอำเภอปาย	113
สิ่งที่คาดหวัง (ปายในฝัน)	114
หน่วยงานที่ต้องการให้เข้ามาช่วยเหลือ	114
ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในอำเภอปาย	115
จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่อง	130

บทที่	หน้า
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	133
สรุปผลการวิจัย.....	133
สรุปอภิปรายผลผลการวิจัย.....	134
ข้อเสนอแนะ	135
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	136
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	136
รายการอ้างอิง	137
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก ราชนามของผู้ให้สัมภาษณ์.....	144
ภาคผนวก ข ราชนามของผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อหาแนวทาง ฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	146
ภาคผนวก ค เครื่องมือในการทำวิจัย	150
ภาคผนวก ง ภาพประกอบในวิทยานิพนธ์	153
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	161

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดของการจัดการและการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว	51
2	รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือAgenda 21.....	54
3	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	78
4	ประวัติศาสตร์อำเภอปาย.....	80
4.1	สะพานประวัติศาสตร์อำเภอปาย.....	109
4.2	ลำน้ำปาย.....	109
4.3	กองแลน.....	110
4.4	ศูนย์วัฒนธรรมจีนยูนนาน บ้านสันติชล.....	110
4.5	ชนเผ่าลีซอ.....	111
4.6	ประเพณีปอยส่างลอง.....	111

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2503 และการท่องเที่ยวขยายตัวเรื่อยมาจนกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยแต่กลับทำให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้วยคุณค่าหรือเสื่อมโทรมลง (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ , 2537) แม้ว่าใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้เพื่อป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อาจเกิดคู่กัน โดยมีนโยบายหลัก “อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด ” แต่ผู้ประกอบการ หลายรายมิได้ปฏิบัติตามแผนฯ แต่กลับมุ่งใช้ทรัพยากรกันอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกต่อการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ขาดการรับผิดชอบ การเสียสละต่อส่วนรวม ละเลยและละเมิดต่อกฎระเบียบ กฎหมาย ในที่สุดเมืองหลักทางการท่องเที่ยวหลายแห่งได้รับผลกระทบจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นที่อกภูเขาสูงล้อมรอบ อำเภอ มีหมู่บ้านต่างๆกระจุกตัวหนาแน่นบริเวณที่ราบเชิงเขาและที่ราบลุ่ม และ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีทัศนียภาพอยู่ท่ามกลางเทือกภูเขาสวยงาม อากาศเย็นสบาย และมีวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่หลากหลาย มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานหลายร้อยปี รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา จึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย (รัชมี ชูทรงเดช , 2554) ความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นใน สถิติคนไทยเที่ยวในประเทศจากกรมท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554) รายงานไว้ว่าปี 2553 คนไทยเที่ยวในประเทศจำนวน 101.33 ล้านคน มีอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 17 และอำเภอปายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางไปเยือนเป็นอันดับ 1 ส่งผลให้อำเภอปายเกิดการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว และมีพลเมืองเพิ่มขึ้นในแบบก้าวกระโดด (สาวิตรี มีชัย และคณะ ,2553) เนื่องจากมี คนจากที่อื่นที่หลั่งไหลเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์จากความเป็นธรรมชาติของอำเภอปาย โดยมีนายทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าไปซื้อที่ดินและบ้านเรือนของคนพื้นบ้าน แล้วปรับเปลี่ยนเป็นร้านค้าและที่พัก เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และ ละเลยผลกระทบต่อด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้น

จากรายงานของ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2553) พบว่าอำเภอปายมีปัญหาด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แหล่งน้ำเสื่อมโทรม ปัญหาด้านขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ปัญหาการใช้ที่ดิน เป็นต้น แหล่งน้ำเสื่อมโทรมเป็นผลมาจากน้ำเสียทั้งจากสถานประกอบการที่พัก และร้านอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่าช่วงเดือนเมษายน หลังฤดูการท่องเที่ยว เกิดปัญหา น้ำเสียนรุนแรงที่สุด ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่อง นอกจากนี้ ปัญหาด้าน การจัดการ ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล สถานที่ทิ้งขยะหรือบ่อรวมขยะที่อยู่ใกล้กับสนามบินอำเภอปาย ทำให้เกิดเป็นมลภาวะทางสายตาและกลิ่นแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการสนามบิน

ปัญหาการใช้ที่ดินเป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากการพัฒนาประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น มีความต้องการ ที่พัก มีความต้องการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งน้ำ อาหาร พลังงานไฟฟ้า และน้ำมันเชื้อเพลิงทำให้เกิดความขาดแคลน ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดการขยายตัวด้านการบริการการท่องเที่ยว เช่น การสร้างสถานประกอบการที่พักแรม ร้านอาหาร การบริการขนส่งคมนาคม การค้าขายผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก รวมทั้งงานบริการด้านต่างๆ โดยเริ่มจากการเช่าพื้นที่บางส่วน การซื้อขายที่ดินเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการที่พัก

หากต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลุ่มธุรกิจนี้จะต้องคำนึงถึง ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว สิ่งที่สำคัญ คือ ผู้ประกอบการที่เข้ามาในพื้นที่จะต้องมีจิตสำนึกและความจริงใจช่วยกันดูแลอำเภอปาย การคงความเป็นธรรมชาติจะดี งามมีอยู่ควบคู่กันไปด้วย ไม่ใช่คำนึงถึงการกอบโกยผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว (ชมรมการท่องเที่ยว อำเภอปาย, 2554)

การเสื่อมถอย ของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเนื่องจากการสะสมของปัญหาดังกล่าวนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ประกอบกับรัฐและองค์กรในระดับท้องถิ่นพยายามขยายและส่งเสริมการท่องเที่ยว มองแต่ในด้านผลทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการจัดการที่ดี วิธีการเช่นนี้จะส่งผลดีแก่ท้องถิ่นเพียงในระยะสั้นๆ เท่านั้น แต่ในระยะยาวจะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีผลต่อวัฒนธรรมที่ดีงามอันเก่าแก่ของท้องถิ่น (กำธร ถาวรสถิตย์ , 2554)

จากที่มาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาที่อำเภอปาย เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามที่นักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโลก ทั้งจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) ได้ร่วมกันเสนอแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือ Ecotourism ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (อ้างถึงใน ประชิด สุกณะพัฒน์ วิมล จิโรจพันธ์ และ

อุดม เศษกิจวงศ์, 2554) รวมถึงการนำแนวคิดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาประยุกต์ใช้ โดยในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นศึกษาในส่วนของสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นหลัก เนื่องจากผลกระทบส่วนใหญ่ นั้นมาจากภาคธุรกิจ และคาดว่าผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อวางแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผนดำเนินกลยุทธ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

ด้านพื้นที่

ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลในพื้นที่ตำบลเวียงเหนือ ตำบลเวียงใต้ และตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นตำบลที่มีธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้ นิยมเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และประสบปัญหาจากการท่องเที่ยวมากที่สุดใน 7 ตำบลของอำเภอปาย (กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม, 2553)

คำจำกัดความในการวิจัย

การฟื้นฟูการท่องเที่ยว หมายถึง การเสริมสร้างป้องกัน และแก้ไขปัญหา ความบกพร่องของการท่องเที่ยวที่สูญเสียไปให้มีศักยภาพเหมาะสมดั้งเดิมหรือดีขึ้น ใ้กับการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวในอำเภอปายที่คำนึงถึงผลทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น มีการให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อชุมชนท้องถิ่นนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามแนวคิดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นภายในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. องค์กรภาคเอกชนและภาครัฐ สามารถนำแนวทางการฟื้นฟูที่ได้ไปใช้ในการวางแผน และกำหนดนโยบายเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้
3. แนวทางที่ได้คาดว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีปัญหา เดียวกับอำเภอปายได้

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สภาพปัญหา อุปสรรคการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองปาย
(ที่มา: กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2553)

แนวคิดการฟื้นฟูการท่องเที่ยว

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่เหมาะสม
- นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ
- คนในท้องถิ่นมีความพึงพอใจ
- การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- การจัดการเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
- การออกแบบสภาพแวดล้อมและการใช้พื้นที่
- การสงวนรักษาโบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์

(ที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามแนวคิดแนวปฏิบัติที่เป็นมิตร
กับสิ่งแวดล้อม 7 Greens

- หัวใจสีเขียว (Green Hearts)
- รูปแบบการเดินทางสีเขียว (Green Logistics)
- แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว (Green Attractions)
- ชุมชนสีเขียว (Green Communities)
- กิจกรรมสีเขียว (Green Activities)
- การบริการสีเขียว (Green Services)
- ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Green Plus)

(ที่มา: กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550)

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน”
ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

สถานการณ์ท่องเที่ยวปัจจุบันและนโยบายของรัฐบาล

แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

งานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว

ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism และ Tourist (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ วิมล จิโรจพันธ์ และอุดม เขยกีวงศ์, 2554) ไว้ว่า Tourism หมายถึง การท่องเที่ยว การเดินทางเพื่อสราญใจ การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่วน Tourist หมายถึง นักท่องเที่ยว ผู้ที่เดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อไปหาสุขารมณ์หรือเพื่อความรู้ทางวัฒนธรรม และกลับมา ณ จุดเริ่มต้น และ ท่องเที่ยว และกล่าวถึง “การท่องเที่ยว” ว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้าง มิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การเคลื่อนย้ายของ รวมทั้งประชากรจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ดังนั้น การท่องเที่ยว จึงเป็นธุรกิจที่กว้างขวาง สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ ประการแรก ต้องเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว ประการที่สอง ต้องเดินทางด้วยความสมัครใจ และประการสุดท้าย เดินทางด้วย

จุดมุ่งหมายใดๆ ก็ได้ที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหา รายได้ (ประจิด สกฤษณ์พัฒน์ วัฒน จิโรจน์พันธ์ และอุดม เขยกิจวงศ์, 2554)

ปัจจัยของการท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดโน้มน้าวใจให้ เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้อง เป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูด ทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือ หลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวสนใจนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก สิ่งดึงดูดใจทาง การท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา (Natural Attraction Factors) คือ ความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่าและชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

2) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural Attraction Factors) คือ สิ่งที่มนุษย์เราสร้างขึ้นแล้ว สามารถดึงดูดใจให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว ยังพื้นที่นั้นเช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณที่สุโขทัย และอยุธยา เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ การแข่งกีฬา การแสดง การจัดเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่รองรับการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อทำให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างความสะดวกสบาย ที่สำคัญมากที่สุดคือที่พักแรม ทั้งในรูปแบบโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮ้าส์ ฯลฯ สิ่งสำคัญอันดับรองลงมา คือ การบริโภค จึงต้องมีร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการ นักท่องเที่ยว

3. การเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง การไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ ก็จะต้องมีการ คมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจ จที่มีองค์ประกอบหลักสามด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และ การตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market of Tourist) แต่องค์ประกอบย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวจึงอยู่ที่ความแตกต่างใน องค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

โรบินสัน (Robinson) ได้ศึกษาและกำหนดวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของบุคคลไว้ 8 ประการ (อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) คือ

1. เพื่อฟื้นฟูสุขภาพและร่างกาย
2. เพื่อสุขภาพอนามัย เพื่อสูดอากาศบริสุทธิ์ อาบแดด อาบน้ำแร่
3. เพื่อเข้าร่วมหรือชมกิจกรรมทางกีฬา
4. เพื่อร่วมหรือไปชมสิ่งที่แปลกใหม่ในต่างประเทศ
5. เพื่อความรื่นเริง บันเทิงใจ ความสนุกสนาน ความสดชื่น เพื่อการพักผ่อน

ซึ่งตามมติเอกฉันท์ของสหประชาชาติในการประชุมครั้งที่ 21 พ.ศ. 2510 อันเป็นปีการท่องเที่ยวสากลว่า “การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษยชาติ ต้องการมากที่สุด ควรที่รัฐบาลของทุกประเทศและมนุษย์ทุกคนจะสนับสนุน” (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

6. เพื่อสาเหตุส่วนตัว เช่น ไปเยี่ยมญาติ ไปพบเพื่อนใหม่หรือเพื่อหลบหนีจากคนที่ใกล้ชิดจำเจ
7. เพื่อเหตุผลทางด้านจิตใจ ศาสนา
8. เพื่ออาชีพและการธุรกิจ

จากมูลเหตุจูงใจเพื่อการท่องเที่ยวที่กล่าวมานี้ คงจะไม่มีมูลเหตุจูงใจอันใดอันหนึ่งที่เป็นตัวกระตุ้นที่เด่นที่สุดแต่มีลักษณะผสมผสานกัน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก(อ้างถึงใน กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2554) ได้อธิบายคำจำกัดความล่าสุดของการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ไว้พอสรุปได้ดังนี้ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะไม่ใช่เพียงแค่การท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Tourism Segments) หากแต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการตลาดโดยรวม หรือที่เรารู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass Tourism) โดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสังคม และวัฒนธรรมของคนทั้งในรุ่นปัจจุบันต่อไปจนถึงคนในอนาคต ดังนั้น หลักการและแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดความล่าสุดขององค์การการท่องเที่ยวโลก คือ

การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

การเคารพในสังคมและวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชน

การสร้างความสำเร็จ มั่งคั่งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรจะก่อให้เกิดการกระจายตัวของรายได้ อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism Stakeholders) นอกจากนี้ ยังควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญ ในการสร้างรายได้และลดความยากจนในท้องถิ่นด้วย

นอกจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจแล้วการที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ ยังต้องคำนึงถึง ความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism Stakeholders) ทุกฝ่าย รวมไปถึงจะต้องสามารถรักษาความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยว การดำเนินการวางแผนอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญจะต้องมีเครื่องมือ คชนี้ที่ใช้วัดประสิทธิภาพต่อผลกระทบของการดำเนินการในส่วนต่างๆ เพื่อสามารถนำไปปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ตามแนวคิดของ WTO หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พร้อมกันไปในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 10 ประการ (อ้างถึงในกองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) คือ

1. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึงต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอ หรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด ต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของธรรมชาติและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตที่ดี วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูน และเสริมสร้างไว้ให้มากเพียงพอต่อการใช้เพื่อดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบต่ออันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมนั้น จะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing Over-Consumption and Waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอย่างอื่นที่มีคุณสมบัติ และคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิกูลต้องหาวิธีจัดการ โดยการแยกประเภทขยะ ขยะแห้ง อาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse – Renew - Recycle) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ได้

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ต้องวางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism Into Planning) ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล อบต .) แผนพัฒนา จังหวัด แผนพัฒนา กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้พัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ต้องประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขาย การท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวให้มากขึ้นเป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วม โดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ต้องร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรร่วม (Participation Approach) โดยเข้าร่วม

ในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7. มีการประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and The Public) ต้องมีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วม ประชุมหารือ ทั้ง การเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน

8. การพัฒนาบุคลากร (Training staff) ต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9. การจัดเตรียมข้อมูล คู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) ต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูล ข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการ การขายให้พร้อมและเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดท่องเที่ยวในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วิดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว โดยจะต้อง มีการประเมินผล หรือวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

สภาวะการณ์ท่องเที่ยวปัจจุบันและนโยบายของรัฐบาล

สภาวะการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2553) ได้ศึกษาสภาวะการณ์ท่องเที่ยวของอำเภอปายไว้ว่า การท่องเที่ยวมีอัตราการเติบโตเพิ่มมากถึงร้อยละ 42.29 ซึ่งเป็นการเพิ่มทั้ง ในส่วนของนักท่องเที่ยวคนไทยและชาวต่างชาติ โดยมีจำนวนคนไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.45 และจำนวนชาวต่างชาติ เพิ่มมากถึงร้อยละ 53.54 ปัจจัยที่สนับสนุนมาจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะต่างๆ อีกทั้งความสวยงามของทะเลหมอกที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง และความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปสิงห์สาม ณ วัดน้ำฮู รวมทั้งปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม อาทิ ความสวยงามของบ้านเรือน ความเงียบสงบ และความสมบูรณ์ของธรรมชาติ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวคนไทย นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในลักษณะกลุ่มเพื่อน และกลุ่มครอบครัว และใช้รถยนต์ส่วนตัว และรถนำเที่ยวเป็นพาหนะเดินทางมากที่สุด รองลงมาคือ รถโดยสารประจำทาง และเครื่องบินตามลำดับ ทั้งนี้การเดินทางของคนไทยส่วนใหญ่ยังคงเป็นการเดินทางภายในภูมิภาคเดียวกัน สำหรับชาวต่างชาติ กลุ่มตลาดหลักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ คือ อิสราเอล อเมริกา เยอรมัน อังกฤษ และฝรั่งเศส โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดการเดินทางมาเอง พาหนะที่นิยมใช้ในการเดินทางมากที่สุดคือ รถโดยสารประจำทาง รองลงมาคือ รถยนต์ส่วนตัว และเครื่องบิน ตามลำดับ

สำหรับการเดินทางแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาพำนักเฉลี่ย 2.84 วัน และจากจำนวนนักท่องเที่ยว คีนพัก และการใช้จ่ายแต่ละวันประมาณ 1,655.57 บาท ก่อให้เกิดรายได้จากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวน 771.89 ล้านบาท ส่วนนักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 840.62 บาท ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนเป็นจำนวน 5.08 ล้านบาท เมื่อรวมรายได้ทั้งหมดที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายในอำเภอปายจังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่ากับ 776.97 ล้านบาท โดยผู้เยี่ยมชมมีค่าใช้จ่ายระหว่างอยู่ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 1,645.14 บาท ส่วนด้านสถานการณ์พักแรม พบว่าจำนวนห้องพักในอำเภอปาย มี อัตราการเข้าพักเฉลี่ยทั้งปีเท่ากับ 25.68 ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาพำนักเฉลี่ยในสถานพักแรมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 2.17 วัน (กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553)

นโยบายของรัฐบาลต่อการท่องเที่ยว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554 (อ้างถึงในกองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) ว่ามีแนวคิดและแนวทางในการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนสาระสำคัญที่เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สรุปเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานมั่นคงของประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนาสำคัญ คือ การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการ กระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ในส่วนสาระที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่

ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจบนหลักของความโปร่งใส ใช้ฐานทรัพยากรในพื้นที่ อาทิ การสร้างโรงงานไบโอดีเซล เกษตรอินทรีย์ หัตถกรรม บริการสุขภาพและสปา ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและลงสเคย์ เป็นต้น และเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างเศรษฐกิจ ชุมชนกับวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดใหญ่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงธุรกิจ ทั้งห่วงโซ่การผลิต โดยทบทวนกฎระเบียบ และกฎหมายให้เอื้อต่อการร่วมทุนและการให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี

สนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างคุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง เช่น อาหารสุขภาพ หัตถกรรม บริการสุขภาพ บริการการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งเมื่อนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นไปต่อยอดขยายผลในเชิงพาณิชย์

2. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ แนวทางการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย โดยใช้กระบวนการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งเครือข่ายชุมชน

บนรากฐานของความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างสินค้าที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง มีตราสินค้าเป็นที่ยอมรับของตลาด รวมทั้งสร้างบรรยากาศการลงทุนที่ดี เพื่อดึงดูดการลงทุน จากต่างประเทศ โดยเฉพาะการถ่ายทอดและต่อยอดเทคโนโลยี และส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ เพื่อผลักดันยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อผลักดันยุทธศาสตร์การปรับ โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ในส่วนสาระที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่

การปรับโครงสร้างภาคบริการ ให้เป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประเทศ โดย พัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมของภูมิภาคบนฐานความโดดเด่นและหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และความเป็นไทย และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ เพื่อขยายฐานการผลิตและตลาดธุรกิจบริการให้ครอบคลุมระดับภูมิภาค บนฐานการสร้างความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะด้านของบริการที่สำคัญ ได้แก่ ธุรกิจบริการด้านการศึกษา บริการสุขภาพและสปา ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ธุรกิจบริการทางการเงิน ธุรกิจบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ธุรกิจการก่อสร้างและธุรกิจภาพยนตร์ไทย เป็นต้น

ฟื้นฟู พัฒนา แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถานในเชิงกลุ่มพื้นที่ และเสริมสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย ทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างสินค้าท่องเที่ยว ที่วิจิตรวิจิตรใหม่ๆ แก่ธุรกิจท่องเที่ยวและเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตลาดท่องเที่ยวโลก

ส่งเสริมการลงทุน พัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่อง กับการท่องเที่ยว เพื่อรองรับตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจบริการสุขภาพ ธุรกิจศูนย์ประชุมและแสดงสินค้า การพำนักระยะยาว การจำหน่ายซื้อสินค้า และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของธุรกิจและบริการที่มีศักยภาพให้เป็นที่ยอมรับ นำเชื่อถือ และตอบสนองความต้องการของตลาดโลก รวมทั้งเพื่อรองรับนโยบายการเปิดเสรีภาคบริการ บนฐานความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมและความเป็นไทย โดยเฉพาะธุรกิจบริการที่มีศักยภาพในการดึงดูดลูกค้ามาใช้บริการในประเทศ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการด้านการศึกษา บริการด้านสุขภาพ และธุรกิจภาพยนตร์ เป็นต้น

ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวและกลุ่มลูกค้าธุรกิจบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาฐานตลาดเดิม และขยายตลาดใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ เช่น ตลาดรัสเซียและกลุ่มประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของ รัสเซีย ตลาดตะวันออกกลาง และตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม โดยอาศัยความร่วมมือทั้งจาก ภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อดำเนินการกลยุทธ์ทางการตลาดร่วมกัน

พัฒนาปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาโครงข่าย การคมนาคมเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว มาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และการปรับปรุงกฎระเบียบข้อกฎหมาย การพัฒนา บุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนิน ธุรกิจของผู้ประกอบการและขีดความสามารถการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม รวมทั้ง สนับสนุน การรวมกลุ่มของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงการประกอบอาชีพของคนใน ท้องถิ่นกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อช่วยสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน

การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ โลจิสติกส์เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต โดยการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานทั้งในเชิงปริมาณแ ละคุณภาพ เพื่อสนับสนุนการเพิ่ม ขีดความสามารถใน การแข่งขันของภาคการผลิต ภาคธุรกิจ และภาคบริการของประเทศได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ดังนี้

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและการบริหารจัดการ โลจิสติกส์และระบบสื่อสาร โทรคมนาคมที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ พัฒนาเครือข่ายโลจิสติกส์ในประเทศให้เชื่อมโยงอย่าง บูรณาการทั้งเครือข่ายภายในและการเชื่อมโยงสู่ต่างประเทศ โดยการพัฒนาระบบการขนส่ง ต่อเนื่องหลายรูปแบบ ระบบการขนส่งสนับสนุน (Feeder) รวมทั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า ตามจุดยุทธศาสตร์ฐานการผลิตของประเทศ รวมทั้งยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการอำนวยความสะดวกทางการค้า ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โลจิสติกส์ในภาคการผลิตให้ เชื่อมโยงถึงกับตลาดห่วงโซ่อุปทาน และพัฒนาธุรกิจให้บริการ โลจิสติกส์ บุคลากร และกลไก การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ สนับสนุนการใช้รูปแบบและวิธีบริหารจัดการการขนส่งเพื่อประหยัด

พลังงาน โดยเฉพาะระบบขนส่งทางราง ทางน้ำ และทางท่อให้มากขึ้น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานในภาคขนส่งไปสู่รูปแบบที่มีต้นทุนต่ำ การประยุกต์ใช้วิธีการขนส่งที่ทันสมัย และ การใช้เทคโนโลยีการขนส่งทั้งในระดับธุรกิจและระดับประเทศ พัฒนาโครงข่ายและบริการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนและมุ่งเน้นให้มีการแข่งขันการให้บริการอย่างเสรีเพื่อสนับสนุนภาคการผลิต ภาคธุรกิจ และบริการ รวมทั้งรองรับการพัฒนาระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับให้บริการแก่ประชาชนและภาคธุรกิจ

ยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์ ความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความ มั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ

การรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ โดยเฉพาะการ พัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การจัดทำมีหลักเกณฑ์และมาตรการควบคุมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ให้อยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ การสร้างคุณค่าการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพมากกว่าการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว

การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในส่วนของส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจและชุมชน ในส่วนสาระที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ การสนับสนุนภาคการผลิต และบริการที่ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการ โดยพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีอำนาจในการจัดการผลิต การตลาด และสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น บริการสุขภาพ เกษตรอินทรีย์ สมุนไพร ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ อาหารสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการวิเคราะห์ทิศทางและโอกาสทางการตลาด จัดทำแผนที่นำทางของการพัฒนาและแนวทางส่งเสริมในภาพรวม โดยเริ่มต้นจากการสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นมาเป็นลำดับ ส่งเสริมการรวมตัวเชื่อมโยงขยายเครือข่าย เพื่อสร้างฐานการผลิตและการตลาดที่เข้มแข็ง พัฒนาระบบเฉพาะวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการฝึกอบรม พัฒนาทักษะด้านการผลิต การจัดการและการตลาด โดยสร้างตัวอย่างที่ได้มาตรฐานเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริม SMEs ให้มีระบบการจัดการที่ดี มีการรวมกลุ่มเพื่อสนับสนุน การดำเนินกิจการ สนับสนุนการวิจัย ตลาดของสินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกับความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น นวดไทย สปา อาหาร เกษตรปลอดสารพิษ ผลิตภัณฑ์

ธรรมชาติ เพื่อรักษาขีดความสามารถ และพัฒนาให้ก้าวหน้า ควรสร้างบุคลากรและแรงงานให้เพียงพอ สอดคล้องกับทิศทางการขยายตัวและสนองตลาดที่กว้างขวางขึ้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวไทยในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2550-2554 เพื่อแปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (อ้างถึงในกองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศให้เต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะการพัฒนา ซึ่งกลุ่มพื้นที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรักษาฐานตลาดเดิมและขยายตลาดใหม่ โดยเฉพาะตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและอำนาจการซื้อสูง เพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักแก่ประเทศ

3. พัฒนาเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกิจกรรมการผลิตสินค้าหัตถกรรมของชุมชน และธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ ส่งเสริมการจ้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชน

เป้าหมาย

เพิ่มจำนวนวันพัก และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว คุณภาพ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

พัฒนาระดับคุณภาพสินค้าการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดโลก โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมให้เป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) ของตลาดท่องเที่ยวโลก พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ (New Product) เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย เช่น แหล่งมรดกโลก ริเวียร่า

เมืองไทย และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน
 เร่งฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวหลักที่เสื่อมโทรม และแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบจาก
 ภัยธรรมชาติ เพื่อรักษาเป้าหมายกับนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดเดิม พัฒนาธุรกิจบริการเชื่อมโยงกับ
 กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวให้กว้างขวางมากขึ้น เช่น ธุรกิจสปา เป็นต้น
 ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย (Thainess and Hospitality) เพื่อใช้
 ความแตกต่างของศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนสร้างเป็นจุดขายใหม่ๆ แก่ธุรกิจท่องเที่ยวไทย
 สร้างมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภท Manmade
 ในพื้นที่มีศักยภาพ พัฒนาระดับมาตรฐานธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยสนับสนุนต่อการดำเนิน
 ธุรกิจท่องเที่ยว พัฒนาระดับมาตรฐานธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตลอดจนห่วงโซ่
 อุปทานของอุตสาหกรรม (ธุรกิจหลัก ธุรกิจรอง ธุรกิจสนับสนุน) พัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อ
 การส่งเสริมการท่องเที่ยว อาทิ คุณภาพของบุคลากรมาตรฐาน การรักษาความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก
 ความสะดวกและบริการพื้นฐานต่างๆ รวมทั้งเครือข่ายคมนาคม เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และ
 เชื่อมโยงภายในกลุ่มเครือข่ายต่างๆ

การส่งเสริมการตลาด เพื่อรักษาฐานตลาดเดิม และขยายตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพแนวทางที่
 สำคัญ คือ ศึกษา Market Segment ให้ชัดเจน เพื่อเจาะตลาดกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมตลาดกลุ่ม
 นักท่องเที่ยวคุณภาพและมีอำนาจซื้อสูง เพื่อเพิ่มจำนวนวันพักและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัว ขยาย
 ตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพเช่น ตลาดรัสเซีย และกลุ่มประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของรัสเซีย (CIS)
 และตะวันออกกลาง โดยเชื่อมโยงกับการเปิดสายการบินไปยังประเทศดังกล่าว สร้างความร่วมมือ
 ระหว่าง Stakeholder กลุ่มต่างๆ ในธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อร่วมดำเนิน กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริม
 การท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (Low-Season)

การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตาม
 นโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ที่ต้องการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในรูปแบบพิเศษเบ็ดเสร็จสอดคล้อง
 ตามแนวนโยบายของรัฐบาล ซึ่งในการพิจารณาความจำเป็นเร่งด่วนของโครงการ (โครงการที่มี
 ลำดับความสำคัญสูง) ได้กำหนดหลักเกณฑ์เบื้องต้นคือ 1) เป็นโครงการต่อเนื่อง 2) สอดคล้องกับ
 นโยบายรัฐบาล และ 3) ตอบสนองวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ของยุทธศาสตร์ ปรับปรุงกลไกการ

บริหารจัดการ เพื่อสร้างความชัดเจนของนโยบายและแนวทางปฏิบัติตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับท้องถิ่น กำหนดนโยบายและกลไกการบริหารพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ให้เป็นเอกภาพชัดเจน เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ใช้แนวคิดกลุ่ม เครือข่าย (Cluster) เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

ปรับปรุงระบบบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น และการอนุรักษ์พัฒนา โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) และผลตอบแทนที่คุ้มค่า

นโยบายด้านการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

รัฐบาลได้วางแผนนโยบายให้ปี พ.ศ. 2551-2552 เป็น “ปีแห่งการลงทุน” และ “ปีแห่งการท่องเที่ยวไทย” เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของโลก กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในฐานะหน่วยงานหลักในกา รส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้ตอบสนองนโยบายดังกล่าว โดยมีมติการทำงาน 2 ลักษณะ คือ มิติด้านคุณค่าซึ่งมุ่งเน้นการเสริมสร้างความตระหนักของคนไทยในการเป็นทั้งเจ้าของประเทศ และเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทางด้านวัฒนธรรม รวมถึงการเสริมสร้างความรู้และทักษะในการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และมีทักษะในการต้อนรับแขกผู้มาเยือน และมีมิติด้านมูลค่าที่ได้ส่งเสริมให้ปี พ .ศ. 2551-2552 เป็นปีการส่งเสริมการลงทุนทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมรายได้ให้ประเทศไทย ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของโลก โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้เร่งรัดดำเนินการตามโครงการต่างๆ จนบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้แนวนโยบายดังกล่าว ได้ กำหนดให้มีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหรือโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของภาครัฐ (Mega Project) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เพื่อเพิ่มสิทธิพิเศษในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้หันมาลงทุนในเขตส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 14 เครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มท่องเที่ยวน้ำพุร้อน กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา กลุ่มท่องเที่ยวมรดกโลกเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มท่องเที่ยววิเวศป่าร้อนชื้น กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำภาคกลาง กลุ่มท่องเที่ยวเลียบบึงแม่น้ำโขง กลุ่มท่องเที่ยวเส้นทางไดโนเสาร์ กลุ่มท่องเที่ยวศรัทธาเส้นทางบุญ กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ กลุ่มท่องเที่ยวเส้นทางอัญมณีและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กลุ่มท่องเที่ยว Active Beach กลุ่มท่องเที่ยว Royal Coast และกลุ่มท่องเที่ยวมหัศจรรย์สองสมุทร ซึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนจัดอยู่ในกลุ่มท่องเที่ยว ยวน้ำพุร้อน ร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และ ลำปาง (กรมการท่องเที่ยว, 2554)

แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา พ.ศ. 2547-2551

วิสัยทัศน์ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย ภายในปี 2551

เป้าหมาย ในปี 2551 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคนหรือ มีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 700,000 ล้านบาท

ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว

1. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ ในการแข่งขันตลาดเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดทำสื่อการขายที่มุ่งเน้นคุณภาพสินค้าและความหลากหลาย ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย การตลาดการท่องเที่ยวตามภารกิจยุทธศาสตร์ สร้างโอกาสในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การเพิ่มประสิทธิภาพสื่อส่งเสริมการตลาด ส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย

2. ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Gateway ในภูมิภาคเอเชีย นำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวใน ลักษณะ Combined Destination ทั้งโดยภาคเอกชนและกรอบความร่วมมือของภาครัฐ (ทางบก ทางอากาศ) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางบกกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมความร่วมมือ ทางการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

3. พัฒนาระบบสารสนเทศ ระบบสารสนเทศด้านการตลาดและพัฒนาปรับปรุง Website ให้เป็น Portal Site เพื่อเพิ่มช่องทางให้บริการ 2 ลักษณะ คือ E-Commerce และ B to B ระบบ Call Thailand ทาง Internet เพื่อพัฒนาระบบ Call Center ให้สามารถบริการได้ 24 ชั่วโมง จัดทำ Database ของกลุ่ม High-Yield และ Expats เพื่อใช้เสนอขาย Package/Promotion ทาง Direct Mail จัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ระบบสารสนเทศด้านการบริหาร จัดทำระบบ Excellent Center ที่เป็นศูนย์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพื่อการวางแผนอ้างอิงและบริการประชาชน จัดทำระบบ ฐานข้อมูลและสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เผยแพร่ประชาชน และนักท่องเที่ยวทั่วโลก สร้างระบบเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานต่างๆทั้งภายในและภายนอก พัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลทางการท่องเที่ยวระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง

4. ส่งเสริม World Event Marketing เสนอขายเทศกาลงานประเพณี และกิจกรรม ให้เป็นสินค้า การท่องเที่ยวหลัก ทั้งกับ Trade และ Consumer ในตลาดที่มีศักยภาพ และมีความ สนใจอย่าง ครบวงจร สร้างความ ต่อเนื่องและความสม่ำเสมอในการจัด World Event Marketing เพื่อนักท่องเที่ยวจ๋าและเกิดค่านิยมในก ารเดินทางท่องเที่ยว สร้างช่องทางการขายให้ครอบคลุม ทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

1. สร้าง พัฒนา พื้นฟูและเชี ื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ เชื่อมโยง แหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด กลุ่มจังหวัด ภูมิภาค และประเทศเพื่อนบ้าน พื้นฟูอนุรักษ์ และ พัฒนาเพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักตามประเภทสินค้า การท่องเที่ยวส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตามศักยภาพและ โอกาส

2. ยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ ส่งเสริมให้ชุมชนและประชาชนสามารถพัฒนาและ บริหารธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อขยายฐานเศรษฐกิจและวิสาหกิจชุมชนสร้างและบูรณาการระบบพัฒนา บุคลากรด้านการท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพ มาตรฐานสากลเป็นศูนย์การเรียนรู้ในภูมิภาค เพิ่มปริมาณ และคุณภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ฯ ทั้งในและต่างประเทศ สนับสนุนและสร้างมาตรฐานสินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถแข่งขันใน ตลาดโลก

3. เพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐในการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในการผ่านเข้าออกประเทศประสานควา มร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการอำนวยความสะดวกในการผ่านแดน จัดให้มีระบบบริการข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงได้ง่ายและ สะดวกแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้ได้มาตรฐานสากลใน แหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงระบบ การขนส่ง และเชื่อมโยงเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตาม ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ภูมิภาค กลุ่มจังหวัด และจังหวัด

4. พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว พัฒนา ระบบอำนวยความสะดวกและเพิ่มขีดความสามารถให้บริการของภาครัฐเกี่ยวกับความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยว ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศใน การส่งเสริม

บริการที่เป็นธรรมและแก้ไขปัญหาการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวจัดทำมาตรฐานความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และให้มีการบังคับใช้อย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ

1. เพิ่มขีดความสามารถของกระทรวงฯ เพื่อให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ปรับโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภายในกระทรวงฯ ให้สามารถปฏิบัติภารกิจ ตามนโยบายรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐานพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ให้สามารถปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน พัฒนาระบบบริหารจัดการภายในของกระทรวงฯ ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 สร้างระบบการวางแผน จัดการงบประมาณ และติดตามประเมินผลของหน่วยงานตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

2. ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในทุกระดับ ทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนในประเทศและต่างประเทศ พัฒนาศมรรถนะและศักยภาพในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวคิดริเริ่มด้านการท่องเที่ยว ในทุกระดับ จัดให้มีระบบรองรับ ป้องกัน และแก้ปัญหาวิกฤติที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว โดยมีกองทุน “Crisis Management Fund” เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจัดสรรจากรายได้ภาครัฐที่มาจากการท่องเที่ยว พัฒนากลไกเพื่อรองรับความร่วมมือการท่องเที่ยวในระดับพหุภาคี และทวิภาคี ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นแกนกลางในการบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับกลุ่มจังหวัด ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

3. การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จัดให้มีการศึกษา ทบทวน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเชิงบูรณาการอย่าง ต่อเนื่อง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการออก ข้อบังคับต่างๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว มีความรู้และเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ด้านการท่องเที่ยว

แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2551-2554

วิสัยทัศน์

1. เป็นองค์กรหลักในการบูรณาการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีระบบ และเชื่อมโยงกันทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชีย สนับสนุนการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของประเทศให้เกิดความสมดุล ยั่งยืน และสามารถแข่งขันได้
2. เป็นองค์กรหลักด้านกีฬา นันทนาการ การออกกำลังกาย และวิทยาศาสตร์การกีฬา ผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านพลศึกษาเพื่อมวลชน (Sport for All) เพื่อความเป็นเลิศและอาชีพ (Sport for Excellence) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

พันธกิจ

1. ส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารจัดการการตลาดและการท่องเที่ยว อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ
2. บูรณาการ ประสานงานการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีเอกภาพเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบกับทุกภาคส่วน และเป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของประเทศให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน
3. พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาค
4. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว กีฬา วิทยาศาสตร์กีฬา และนันทนาการให้ได้มาตรฐานสากล
5. ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการจัดการศึกษาด้านพลศึกษา กีฬา นันทนาการ การออกกำลังกาย และวิทยาศาสตร์การกีฬา
6. ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาและผลักดันการนำนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดแนวทางการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนในทุกภาคส่วนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสาขาหลักที่เติบโตอย่างยั่งยืน เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชียที่สามารถกระจายรายได้และโอกาสการพัฒนาแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเฉพาะการท่องเที่ยว มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

เป้าหมาย รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น สัดส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลผลิตมวลรวมของประเทศ (GDP) เพิ่มขึ้น ประเทศไทยมีส่วนแบ่งด้านทางการตลาด (Market Share) ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญในภูมิภาคได้คือ อย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยได้รับการยอมรับว่ามีสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้มาตรฐานปลอดภัยและยั่งยืน ประเทศไทยมีบทบาทและภาพลักษณ์ที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย

กลยุทธ์หลัก ส่งเสริมให้ปี พ.ศ.2551-2552 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย ประทับใจไทยแลนด์ ส่งเสริมตลาดและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายพันธมิตรด้านการเตรียมความพร้อมสินค้าและบริการด้านการลงทุนและด้านการตลาด พัฒนาระบบสารสนเทศในการบริการ และบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ส่งเสริม สนับสนุน อุตสาหกรรมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตรา ดูแล และการปฏิบัติตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ ผลักดันมาตรการป้องกันการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในธุรกิจท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวและบริการ

เป้าหมาย บูรณาการและขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีเอกภาพ สร้างและพัฒนาระบบเชื่อมโยงกลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น ผลักดันสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งเสริมและฟื้นฟูพัฒนาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมและฟื้นฟูให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม

กลยุทธ์หลัก ส่งเสริม พัฒนาและยกระดับสินค้า บริการ และมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เร่งพัฒนา ฟื้นฟู แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ พื้นที่ที่

มีศักยภาพให้ได้มาตรฐาน และยั่งยืน ส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ผลักดันให้ มีการปรับปรุงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม สนับสนุนและผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มความร่วมมือและเครือข่ายพันธมิตร เพื่อสร้างความเชื่อมโยงของพื้นที่ท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงกลุ่มพื้นที่ และกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพในลักษณะของเขตพัฒนาการท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน

แผนการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

วิสัยทัศน์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว โดยยืนอยู่บนพื้นฐานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความสวยงามของความเป็นไทย และมีมาตรฐานระดับสากล เพื่อให้เกิดดุลยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม”

พันธกิจ ประกอบไปด้วย พันธกิจหลัก 4 ประการ คือ

1. สนับสนุนการดำเนินนโยบาย และแผนแม่บทการพัฒนา และส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของรัฐ
2. กำหนดและดำเนินกลยุทธ์ด้านการตลาดเชิงรุก เพื่อให้เกิดการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทย อันจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น
4. พัฒนาองค์กร และระบบบริหารจัดการ เพื่อความเป็นเลิศในการ บริหารจัดการ และการให้บริการ

แผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2551

กรอบแนวคิดของแผนการตลาดการท่องเที่ยว แผนการตลาดท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ในปี พ.ศ. 2551 ดำเนินการภายใต้กรอบนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. กรอบนโยบายรัฐบาล ซึ่งต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ มุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เน้นการนำเสนอเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

2. กรอบนโยบายของคณะกรรมการ ททท . ซึ่งได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของการท่องเที่ยว เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วภูมิภาค เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยส่งเสริมให้การ ท่องเที่ยวเติบโตอย่างยั่งยืน และจะต้องสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม ภายใต้จิตสำนึกของการรักษาสีงแวดล้อม และค วามภูมิใจในชาติ

3. กรอบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระยะ 5 ปีของ ททท. คือ มุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เน้นการนำเสนอเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน และสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

เป้าหมายทางการตลาด เน้นการส่งเสริมตลาด นักท่องเที่ยวคุณภาพ มุ่งเน้นรายได้ มากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว

กลุ่มเป้าหมาย ตลาดต่างประเทศ เน้นนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคหลักๆ เช่น ภูมิภาคยุโรป ภูมิภาคเอเชียตะวันออก และตะวันออกกลางเป็นหลัก โดยดำเนินการรักษาฐานตลาดเดิม ประมาณ 21 ตลาด และบุกตลาดใหม่ (Emerging Markets) คือ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย รัสเซีย และ CIS กลุ่มประเทศยุโรป ตะวันออก ตะวันออกกลาง (สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก และซาอุดีอาระเบีย) ซึ่งแม้ว่าตลาดเหล่านี้จะมีฐานตลาดขนาดเล็ก แต่มีแนวโน้มการเติบโตสูงมาก

สินค้าทางการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการสร้างภาพลักษณ์ให้กับ Brand “Amazing Thailand” ที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ต้องการจะต่อยอดและสร้างความแตกต่างที่เหนือกว่าคู่แข่ง การนำเสนอสินค้าและบริการท่องเที่ยวสู่ตลาดโลก จึงนำเสนอในลักษณะรวมกลุ่มของสินค้า และสร้าง Theme ให้กับแต่ละกลุ่ม เพื่อสื่อถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ และเกิดความ “Amazing” ต่อประเทศไทย จากจุดแข็งของสินค้าที่มีอยู่หลากหลาย โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะนำเสนอจุดแข็ง ของสินค้าประเทศไทยเป็น 7 กลุ่ม หรือ 7 แนวทางที่จะสร้างความสุขให้กับนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2551

7 Amazing Product 7 แนวทางสร้างความสุข

1. วิถีไทย “หัวใจแผ่นดิน” (The World’s Friendliness Culture) สื่อถึงความเป็นตัวตนของคนไทย วิถีชีวิตที่เป็น นรากเหง้า ที่มีความเรียบง่าย สงบ เป็นเสน่ห์ของไทย และทำให้ประเทศไทยมีความแตกต่างที่เหนือชั้นกว่าคู่แข่งอื่นๆ กลุ่มของสินค้าที่ ททท . จะนำเสนอเพื่อสะท้อนแนวคิด

เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาหารไทย เทศกาลประเพณี และแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตต่างๆ เช่น ไร่ไทย มวยไทย และสลักผลไม้ ดำนา ทำนา

2. มรดกแห่งแผ่นดิน (Land of Heritage and History) นำเสนอกลุ่มสินค้าด้านวัฒนธรรมไทย ที่สร้างความภูมิใจในความเป็นชาติและพร้อมที่จะอวดคู่สายตาชาวโลก กลุ่มสินค้าเหล่านี้ เช่น สถานที่ซึ่งเป็นมรดกโลก แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนา รวมไปถึงพิพิธภัณฑ์ต่างๆ

3. หลากหลายทะเลไทย (Sun Surf and Serenity) ความแตกต่างที่หลากหลายของทะเลไทย สามารถสร้างความสุข และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ เช่น พักผ่อน หัวหิน ภูเก็ต กระบี่ สมุย

4. ชีวิตร่วมสมัย ความสุขใจที่แตกต่าง (Your Sense with Unique Trends) นำเสนอกลุ่มสินค้าบริ การที่สอดคล้องตามกระแสนิยม เป็นจุดขายด้วย รูปแบบที่ทันสมัย แปลกตา ทั้งร้านอาหาร บูติกโฮเทล เช่น อินดิโก้เพิร์ล พาวิลเลียนสมุย ซีรอกโค เวอร์ดีโก้ ฯลฯ

5. อนุรักษ์ ห่วงใย ใสใจธรรมชาติ (The Beauty of Natural Wonders) สร้างความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ด้วยรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Green Tourism การท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวยอมรับประเทศไทยในฐานะผู้ที่ห่วงใยธรรมชาติและเกิดความเข้าใจในคุณค่าของการเป็นผู้ห่วงใยสิ่งแวดล้อม เช่น เขื่อนภูมิพล จักรยานเสือ อภูเขานานาชาติ ดำน้ำเก็บขยะ ปลูกปะการังใต้น้ำ พังงาสวยด้วยมือเรา ผจญภัยหัวใจสีเขียว เขาวงกตใหม่ ใสใจสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6. สุขภาพนิยม (The Beauty of Wellness and Wellbeing) มีความสำคัญต่อสุขภาพทางกายและทางใจ เช่น สปา สมานทิ การแพทย์ที่ทันสมัย

7. เทศกาลความสุข สีสันสรรพยา (The Land of Year Round Festivities) กิจกรรมท่องเที่ยวที่ควบคู่ไปกับความสนุกสนานรื่นเริง และความบันเทิง โดยนำเอาเทศกาลระดับโลกและระดับนานาชาติต่างๆ เป็นตัวดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และสื่อมวลชนต่างๆ เช่น กอล์ฟจอห์นนี่ วอล์คเกอร์ คลาสสิก เป็นต้น

กลยุทธ์การส่งเสริมตลาดต่างประเทศ สร้างความเข้มแข็งให้แบรนด์ “ประเทศไทย”

ขยายตลาดกลุ่มคุณภาพ รักษาส่วนแบ่งทางการตลาดโดยรักษาฐานตลาดและส่งเสริมการเดินทางเข้าสู่
เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน

กลยุทธ์การส่งเสริมตลาดในประเทศ รมรณรงค์ให้เกิดการรู้คุณค่าและรักษาแหล่งท่องเที่ยว
ส่งเสริมการท่องเที่ยวในมิติการเรียนรู้ สร้างกระแสให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สร้าง
การรับรู้ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ส่งเสริมการเดินทางเชื่อมโยงในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค
แผนการตลาดท่องเที่ยวปี 2552

แผนการตลาดท่องเที่ยวปี 2552 จัดทำขึ้นจากกรอบนโยบายและแผนยุทธศาสตร์หลักได้แก่

1. กรอบนโยบายรัฐบาล เน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
การส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพและยั่งยืน ทั้งในมิติ “มูลค่า” และ “คุณค่า” ด้วย “สะดวก สะอาด
ปลอดภัย” ให้เอกลักษณ์ที่ชัดเจนง่ายต่อการรับรู้ จดจำในลักษณะกลุ่มพื้นที่ (Cluster)

2. กรอบนโยบายคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : ส่งเสริมการท่องเที่ยว
ใหม่ๆ ที่เชื่อมโยงกลุ่มพื้นที่ (Cluster)

3. แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปี 2551- 2554) : ดำเนินการตลาดภายใต้
แนวคิดเชิงกลยุทธ์ โดยสร้างความแตกต่างในจุดขาย ประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านการตลาดใหม่ๆ
และพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์

กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2552 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด
ในปีพ.ศ. 2552 ททท. เน้นการสร้างกระแสการเดินทาง ทั้งตลาดต่างประเทศและในประเทศ
ให้เกิดขึ้นตลอดทั้งปี ภายใต้กลยุทธ์รณรงค์ส่งเสริม ปีท่องเที่ยวไทย 2551-2552 ตามนโยบายของ
รัฐบาล สนองร่วมกับการดำเนินงาน กลยุทธ์การตลาดในปีที่ผ่านมา ซึ่งจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ไป
ตามสถานะและแนวโน้มตลาดในแต่ละพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ส่งเสริมปีท่องเที่ยวไทยทั้งในตลาดต่างประเทศและในประเทศ มีแนวทางการ
ดำเนินงานโดยการสร้างกระแสให้เกิดการรับรู้และความร่วมมือสนับสนุนปีท่องเที่ยวไทย โดยยังคง
นำเสนอแคมเปญ “Amazing Thailand” และสินค้าหลัก 7 มหัศจรรย์ (7 Wonders of Amazing Thailand)
ในตลาดต่างประเทศ ซึ่งได้แก่

1. Thainess : The World's Friendliness Culture นำเสนอความเป็นตัวตนของคนไทยวิถีชีวิตที่เป็นรากเหง้า ที่มีความเรียบง่าย สงบ เป็นเสน่ห์ของไทย โดยนำเสนอสินค้าที่สะท้อนแนวคิดของสังคมไทย อาทิ วิถีชีวิตของชุมชน การทำอาหารไทย มวยไทย ประเพณีไทย ฯลฯ

2. Treasures : Land of Heritage and History นำเสนอกลุ่มสินค้าด้านวัฒนธรรมไทยที่สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาติและพร้อมที่จะอวดคู่สายตาชาวโลก กลุ่มสินค้าเหล่านี้ อาทิ สถานที่ซึ่งเป็นมรดกโลก แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนา รวมไปถึงพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ฯลฯ

3. Beaches : Sun Surf and Serenity นำเสนอความแตกต่างที่หลากหลายของทะเลไทย สามารถสร้างความสุข และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ อาทิ พักผ่อน หัวหิน ชะอำ ฯลฯ

4. Nature : The Beauty of Natural Wonders นำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Green Tourism การท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน สร้างความตระหนักและเกิดความเข้าใจคุณค่าของการเป็นผู้ห่วงใยสิ่งแวดล้อม อาทิ การเดินชมเส้นทางศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศ ส่องสัตว์ ดูนก การล่องแก่ง ฯลฯ

5. Health & Wellness : The Beauty of Wellness and Wellbeing นำเสนอสินค้าและบริการที่ให้ความสำคัญต่อการบำรุงและบำบัดสุขภาพกายและใจ อาทิ สปา สมุนไพร การแพทย์ที่ทันสมัย ฯลฯ

6. Trends : Your Senses with Unique Trends นำเสนอกลุ่มสินค้าบริการที่สอดคล้องตามกระแสนิยม หรือ In Trend ซึ่งเป็นจุดขายด้วยรูปแบบที่ทันสมัย แปลกตาในแนว Chic Hip Modern ทั้งร้านอาหาร แหล่งช้อปปิ้ง บูติกโฮเต็ล รวมถึงสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น อาทิ สวนสนุก ห้างสรรพสินค้าชั้นนำ ฯลฯ

7. Festivities : The Land of Year Round Festivities กิจกรรมท่องเที่ยวที่ควบคู่ไปกับการสนุกสนานรื่นเริง และความบันเทิง โดยนำเอางานเทศกาลระดับโลกและระดับนานาชาติต่างๆ เป็นตัวดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และสื่อมวลชนต่างชาติ อาทิ Pattaya Music Festival, The Royal Trophy Europe VS Asia Golf Championship ฯลฯ นอกจากนี้ในส่วนของ Festivities เสนอแนวคิดหลัก (Theme) ในการท่องเที่ยวในแต่ละเดือน เพื่อให้ประเทศไทยมีสิ่งที่น่าสนใจตลอดทั้งปี คือ

เดือนมกราคม : สวัสดิ์เมืองไทย – Thailand Extravaganza
 เดือนกุมภาพันธ์ : ดอกไม้กับความรัก – Flower Paradise
 เดือนมีนาคม : ธรรมชาติ กีฬา ดนตรี – Summer Music & Sports
 เดือนเมษายน : เย็นทั่วหล้า มหาสงกรานต์ – Songkran Splendours
 เดือนพฤษภาคม : อร่อยทุกไร่ ชิมไปทุกสวน – Thai Fruit
 เดือนมิถุนายน : เที่ยวไทยหัวใจสีเขียว – Lively Green Journey
 เดือนกรกฎาคม : สืบศาสตร์ สานศิลป์ – Timeless Thai Elegance
 เดือนสิงหาคม : ครอบครัวสุขสันต์ – Family Festival
 เดือนกันยายน : สุดขอลเรือสยาม – International Boat Races
 เดือนตุลาคม : มหัศจรรย์ฝั่งโขง – The Magnificent Mekhong River
 เดือนพฤศจิกายน : ลีลนแห่งสายน้ำ มหกรรมลอยกระทง – Loi Krathong Festival
 เดือนธันวาคม : สยามสนุก – Siam Sanook

ผนวกกับการตอกย้ำจุดแข็งในด้านภาพลักษณ์ในด้านภาพลักษณ์มิตรไมตรี และลีลนของแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ภายใต้การชูจุดขายภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างของแต่ละพื้นที่ในแต่ละภาค ซึ่งได้แก่

ภาคเหนือ : ชูภาพลักษณ์ “แหล่งวัฒนธรรมล้านนาผสานความมีระดับ ” (Classy Lanna) นำเสนอความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนา ผสมผสานกับความมีสไตล์และมีระดับของสินค้าและบริการ

กรุงเทพฯ : ชูภาพลักษณ์ “วิถีชีวิตเมืองกรุง” (The Touch of Bangkok) นำเสนอบรรยากาศของชุมชนชาวบางกอกดั้งเดิม ที่แฝงอยู่ในชีวิตทันสมัยสไตล์ชาวกรุงปัจจุบัน

ภาคกลาง : ชูภาพลักษณ์ “การท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต” (Nostalgia Tourism) นำเสนอความสงบสบายตามรูปแบบการใช้ชีวิตของชาวไทยภาคกลางในอดีต

ภาคตะวันออก : ชูภาพลักษณ์ “เที่ยวสนุก ทุกระดับ” (Affordable Active Beach) นำเสนอความสนุกสนานของกิจกรรมชายหาด ที่ทุกคนสามารถสัมผัสได้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ชูภาพลักษณ์ “แหล่งเรียนรู้ อู่อารยธรรม ” (The Cradle of Learning and Civilization) นำเสนอความลึกซึ้ง ของอารยธรรมอีสาน ที่สืบสายย้อนไปได้ถึงยุคดึกดำบรรพ์

ภาคใต้ : ชูภาพลักษณ์ (ป่าสวย ทะเลใส) (Blue and Green : Clean and Clear) นำเสนอความบริสุทธิ์ สดใสของผืนป่า และท้องทะเล ที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก

ยุทธศาสตร์ กำหนดไว้ตามแต่ละภารกิจ ประกอบไปด้วย

พันธกิจที่ 1 : สนับสนุนการดำเนินนโยบาย และแผนแม่บทการพัฒนา และส่งเสริม
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของรัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ 1.1 : สนับสนุนให้เกิดกลไกทางการเมือง การบริหารจัดการด้านการ
ท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 1.2 : เชื่อมประสานกับหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชน เพื่อให้มีการปฏิบัติตามนโยบายแผนพัฒนาและส่งเสริม
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

พันธกิจที่ 2 : กำหนดและดำเนินกลยุทธ์ด้านการตลาดเชิงรุก เพื่อให้เกิดการตัดสินใจใน
การเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย อันจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 2.1 : สร้างฐานข้อมูลการท่องเที่ยวที่ทันสมัย ถูกต้อง และเพียงพอต่อการ
ตัดสินใจ ศึกษาวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนโ ยบายและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวที่มี
ประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2.2 : พัฒนา เสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเดิมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว
ใหม่ให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนประเทศไทยได้

ยุทธศาสตร์ที่ 2.3 : เพิ่มช่องทางการตลาด โดยใช้ Team Thailand การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทยและเป็นตัวแทนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในต่างประเทศติดต่อประสานงาน
กับบริษัทท่องเที่ยวต่างประเทศ ขณะเดียวกัน สนับสนุนให้บริษัทท่องเที่ยวไทยหาตลาดใน
ต่างประเทศด้วยวิธีการต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 2.4 : ดำเนินการส่งเสริมการตลาด การท่องเที่ยวด้วยวิธีการต่างๆ ที่มี
ประสิทธิผล

ยุทธศาสตร์ที่ 2.5 : พัฒนา และเสริมสร้างความแข็งแกร่งของผู้ประกอบการใน
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

พันธกิจที่ 3 : ส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3.1 : มาตรการการท่องเที่ยวไทยด้วยมาตรการต่างๆ

พันธกิจที่ 4 : พัฒนาองค์กร และระบบบริหารจัดการ เพื่อความป็นเลิศในการบริหารจัดการ
และการให้บริการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4.1 : ปรับปรุง โครงสร้างองค์กรให้ทันสมัย สอดคล้องกับการดำเนิน พันธกิจให้บรรลุวิสัยทัศน์

ยุทธศาสตร์ที่ 4.2 : ปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยคำนึงถึงการเพิ่ม ศักยภาพในการปฏิบัติงาน ความคุ้มค่าและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 4.3 : ปรับปรุงระบบการบริหารการเงิน การบัญชีขององค์กรให้ทันสมัย มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4.4 : พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย สามารถใช้เป็นเครื่องมือ บริหารและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เข้าเจตนารมย์ อย่างต่อเนื่อง ที่จะรณรงค์ให้ เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็น ผลงานในอดีตที่ทำต่อ เนื่องถึงปัจจุบัน อาทิ การให้รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดีเด่นด้านการ รักษาสิ่งแวดล้อม (Tourism Award) การสนับสนุนการให้มาตรฐานโรงแรมสีเขียว (Green Leaf Hotel) การสนับสนุนกิจกรรมด้านรักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ประกอบกับแนวโน้มโลกที่นักท่องเที่ยว หันมาให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับสภาวะวิกฤต “โลกร้อน” ททท. จึงใช้โอกาสนี้ ตอกย้ำภารกิจของ การท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอขายสินค้าการท่องเที่ยวและสนับสนุนให้ เกิดการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด การปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม “7 Green Concepts”

ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะสื่อสาร ช้างดันไปยังนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและ ทั่วโลก เพื่อตอกย้ำภาพลักษณ์คุณค่าของแบรนด์ประเทศไทย ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกและเกิดความเชื่อ ว่าปี พ.ศ.2552 เป็นปีที่คุ้มค่าที่จะท่องเที่ยวไทย

แคมเปญโฆษณาปีท่องเที่ยวไทย

การโฆษณาและประชาสัมพันธ์รณรงค์ปีท่องเที่ยวไทยในต่างประเทศ จะยังคงใช้แคมเปญ Amazing Thailand เป็นตัวหลัก และเสริมด้วยแคมเปญ Visit Thailand Year 2009 ส่วนตลาดใน ประเทศ จะรณรงค์การเดินทางภายใต้แนวคิด เที่ยวไทยก็กรีน เศรษฐกิจไทยก็คึก เพื่อสร้าง ความรู้สึกให้นักท่องเที่ยวเกิดความภาคภูมิใจในการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อกระตุ้น เศรษฐกิจของไทยให้ฟื้นตัว โดยระดมออกสื่อที่หลากหลายครอบคลุมทุกช่องทาง และผ่านบุคคลผู้

มีชื่อเสียง รวมถึงการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ (Below the Line) ทั้งในและต่างประเทศ เช่น สร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์ โดยจัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทย เป็นต้น

ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยในตลาดต่างประเทศ เน้นการดำเนินงานให้เกิดกระแสการเดินทางมาไทยตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นการขยายผลโครงการจากเฉพาะบางพื้นที่ตลาดไปสู่การดำเนินงานพร้อมๆ กันในหลายตลาดหลัก ทั่วโลก โดยมีโครงการหลักใน 12 เดือน ดังนี้ (โครงการอาจมีการปรับเปลี่ยนกำหนดเวลาการดำเนินงานอีกครั้งตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ในอนาคต)

โครงการ Visit Thailand Year 2009 (ตุลาคม 2551) : จัด Mega Familiarization Trip ครั้งใหญ่เชิญผู้ประกอบการนำเที่ยว และสื่อมวลชนทั่วโลกเดินทางมาสำรวจสินค้าของไทย เน้นเสนอขายสินค้าใหม่ ภายใต้ 7 Wonder Amazing Thailand และชูจุดขายเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่แตกต่าง

โครงการ Amazing Thailand : Friends Forever (พฤศจิกายน 2551) : สานสัมพันธ์สร้างความรักดีกับลูกค้า ด้วยการนำเสนอบัตร “Amazing Thailand Fan Club” เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เป็นส่วนลดสินค้าไทยทั้งในต่างประเทศ และในประเทศ

โครงการ Lady Paradise (ดำเนินการตลอด 12 เดือน) : สร้างภาพลักษณ์ให้ประเทศไทยเป็น “สวรรค์ของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มตลาดสตรี ” เน้นเสนอขายสินค้าเกี่ยวกับสุขภาพและความงาม สินค้าเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ฯลฯ และกิจกรรมนำสมัย อาทิ กอล์ฟ เรียนการทำอาหารไทย ฯลฯ

โครงการ Thailand Health & Wellness (ดำเนินการตลอด 12 เดือน) : เสนอขายสินค้าสุขภาพและความงามเข้าสู่ตลาดโลก โดยชูจุดเด่นด้านเอกลักษณ์ของสินค้าไทยที่แตกต่าง อาทิ นวดแผนไทย การบริการทางการแพทย์ที่คุ้มค่าเงิน

โครงการ 72 Hours in Thailand (ดำเนินการตลอด 12 เดือน) : เสนอขายรายการนำเที่ยว 3 วัน 2 คืน สำหรับตลาดระยะใกล้

โครงการ E - Marketing (ดำเนินการตลอด 12 เดือน) : ใช้สื่อ IT เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมตลาด และเพิ่มขีดความสามารถด้านความรู้เกี่ยวกับสินค้าของไทยเข้าสู่กลุ่มผู้บริโภคและเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

โครงการ Amazing Thailand : Romancing the Kingdom (กุมภาพันธ์ 2552) : คัดเลือกคู่แข่งงานจากทุกตลาดทั่วโลกให้เดินทางมาจัดงานแต่งงานที่เมืองไทยในคราวเดียวกันเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าแพคเกจแต่งงาน และสร้างการรับรู้ถึงความพร้อมของประเทศไทยสำหรับตลาดดังกล่าว

โครงการ Amazing Songkran Festival (เมษายน 2552) : ใช้งานเทศกาลสงกรานต์ซึ่งเป็น World Event ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ดึงดูดตลาดทั่วโลก

โครงการ Amazing Thailand : Adrenaline Rush (พฤษภาคม 2552) : เสนอขายสินค้าด้านกีฬาและการผจญภัย เช่น กอล์ฟ มาราธอน ปีนหน้าผา ฯลฯ โดยจัดกิจกรรมดังกล่าวหลายๆ งานเพื่อดึงดูดตลาดในคราวเดียวกัน

โครงการ Thailand Travel 2009 (มิถุนายน 2552) : จัดเวทีให้ผู้ประกอบการนำเที่ยวในต่างประเทศทั่วโลก เดินทางมาพบปะกับผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวของไทย

โครงการ Amazing Thailand : Learn to Love (มิถุนายน – สิงหาคม 2552) : ส่งเสริมกลุ่มตลาดนักเรียนนักศึกษา ให้เดินทางมาเรียนรู้วัฒนธรรมไทย และภาษาอังกฤษในประเทศไทยในช่วงปิดเทอม โดยจัดเป็น Student Camp หรือจัดคอร์สด้านภาษาร่วมกับสถาบันการศึกษาต่างๆ

โครงการ Amazing Thailand Through the Lens (สิงหาคม 2552) : เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกส่งภาพถ่ายประเทศไทยเข้าประกวด โดยผู้ชนะจะได้รับการคัดเลือกให้เดินทางมาเที่ยวหรือถ่ายรูปในประเทศไทย

โครงการ Amazing Loy Krathong Festival (พฤศจิกายน 2552) : นำเสนอเทศกาลลอยกระทงของประเทศไทยเพื่อดึงดูดตลาด

กระตุ้นการท่องเที่ยวในกลุ่มคนไทย จัดให้มีกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการเดินทาง อาทิ โครงการ “ท่องเที่ยวประทับใจ เพื่อไทยทุกคน” ส่งเสริมให้คนไทย 12 กลุ่มเป้าหมาย อาทิ กลุ่มสตรี มีครรภ์ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงแสนรัก กลุ่มท่องเที่ยวทางบุญ เป็นต้น โดยจัดทำคู่มือและร่วมกับพันธมิตรจัดทำ รายการท่องเที่ยวพิเศษเสนอขาย และการจัดงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย

รวมทั้งสร้างกระแสการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวรองคือ ภาคอีสานต่อจาก ปี พ.ศ.2551 ภายใต้การประกาศเป็นปีท่องเที่ยวอีสาน 2551 - 2553 โดยจะจัดงานส่งเสริมการขาย Amazing I san Fair นำผู้ประกอบการในนามภาคอีสานมาออกบูชเจรจาธุรกิจกับผู้ประกอบการในกรุงเทพฯ และจัดทำโครงการ Check In I-san ร่วมกับสื่อต่างๆ จัดกิจกรรมสนุกเสนาอรางวัล รายการนำเที่ยวภาคอีสานและร่วมกับพันธมิตรเสนอรายการนำเที่ยวราคาพิเศษ

การส่งเสริมตลาดต่างประเทศ แนวทางการดำเนินงาน นอกเหนือจากการดำเนินงานภายใต้กลยุทธ์ ปีท่องเที่ยวไทย ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ในตลาดต่างประเทศ จะยังมุ่งสานต่อการดำเนินงานต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา ในอีก 4 กลยุทธ์ คือ

กลยุทธ์สร้างความเข้มแข็งให้กับแบรนด์ประเทศไทย ดำเนินการโดยนำเสนอข่าวสารที่เน้นย้ำความมีมิตรไมตรีของคนไทย ผ่านรอยยิ้ม และสร้างความรู้สึกรักให้นักท่องเที่ยวสามารถยิ้มได้ เมื่อมาเที่ยวเมืองไทย โดยประเทศไทยมีสินค้าแห่งความสุขที่จะนำเสนอได้ตลอดทั้งปี ภายใต้แคมเปญ Amazing Thailand ซึ่งจะเป็นการต่อยอดภาพลักษณ์คุณค่า ของแบรนด์ประเทศไทย ผ่านสื่อต่างๆ เข้าถึงนักท่องเที่ยวทั่วโลก ทั้งสื่อระดับโลก (Worldwide) เช่น ทางโทรทัศน์ผ่านช่อง National Geographic และสื่อระดับท้องถิ่น (In Market) เช่น ป้ายโฆษณาในสนามกีฬา ด่วนรถประจำทาง รถแท็กซี่ บิลบอร์ด ฯลฯ รวมทั้งเชิญสมาคมนักเขียนระดับโลกให้เดินทางมาประชุมประจำปีในประเทศไทย เพื่อให้มีการเขียนบทความเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศ

กลยุทธ์ขยายตลาดกลุ่มคุณภาพเพื่อเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อครั้งของนักท่องเที่ยว จะเน้น เจาะตลาดระดับบน ซึ่งมีกำลังซื้อสูง และสามารถที่จะเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใต้ภาวะวิกฤตพลังงานโลก โดยเฉพาะการเข้าถึงกลุ่มผู้มีรายสูงและกลุ่มตลาดความสนใจพิเศษ ซึ่งจะดำเนินการโดยเน้นสร้างความร่วมมือด้านการตลาดกับพันธมิตรทั้งในและนอกอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเสนอขายสินค้าและคุณภาพที่สนับสนุนแบรนด์ในลักษณะการนำเสนอสินค้าที่มีแนวคิด เน้น เรื่องราวสู่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น จัดงานแต่งงานแบบวิถีล้านนาในประเทศไทย จัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ (มาราธอน/กอล์ฟ) จัดการแข่งขันชอปปิ้งในห้างระดับหรู จัดการแข่งขันผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นต้น และเข้าร่วมงานเสนอขายเฉพาะกลุ่ม อาทิ Luxury Mart Golf Mart ฯลฯ

กลยุทธ์ปกป้องฐานตลาดนักท่องเที่ยวเพื่อพัก ผ่อนทั่วไป (Leisure) เพื่อรักษาฐาน ตลาดลูกค้าเก่า (Revisitors) ควบคู่ไปกับการขยายฐานตลาดใหม่ (First Visitor) ทั้งในพื้นที่ตลาดเดิมและพื้นที่ตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ทั้งนี้ ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำจากวิกฤตพลังงานโลก จะมุ่งสร้างความภักดีและบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าเก่า รวมถึงการกระตุ้นตลาด โดยชูจุดแข็งด้านความคุ้มค่าเงิน ผ่านการนำเสนอบัตร Amazing Thailand Card ซึ่งเป็น Value Card ใช้เป็นส่วนลดสินค้าและบริการของไทยในราคาพิเศษทั้งในต่างประเทศและในประเทศ และสานสัมพันธ์ต่อเนื่องผ่านทาง Web Blog หรือส่งข่าว Update สินค้าของผ่านทาง E-mail Blast ไปสู่สมาชิก เป็นต้น

สำหรับตลาดระยะใกล้ เช่น เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และ อาเซียน จะพลิกวิกฤตพลังงานโลกเป็นโอกาสในการดึงดูด ด้วยการสร้างภาพลักษณ์ให้ประเทศไทยเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (Holiday Breaks Destination) ภายใต้การนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ในโครงการ 72 Hours in Thailand ซึ่งจะเป็เหมือนกลไก (Gimmick) สร้างแรงจูงใจให้ เกิดการเดินทางในระยะสั้น ก่อนที่จะขยายผลให้นักท่องเที่ยวขยายวันพักจากการนำเสนอ กิจกรรมที่หลากหลายเพิ่มเติมต่อไป

นอกจากนี้ ยังคงส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วง Green Season อย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำ Green Season Special Package ร่วมกับสายการบินและพันธมิตร รวมถึงการจัด Road Show เข้าสู่ เมืองใหม่ๆ ของตลาดที่มีศักยภาพ เช่น จีน รัสเซีย อินเดีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ฯลฯ รวมประมาณ 14 ครั้ง เพื่อขยายฐานลูกค้าใหม่ (First Visitors)

กลยุทธ์เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเน้นใช้ ประโยชน์จาก เทคนิคนำสมัย ในการเข้าถึงนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง อาทิ ประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวของ ไทย ผ่านทาง อินเทอร์เน็ต TV ในออสเตรเลียและเยอรมนี ในลักษณะข้อมูลภาพเคลื่อนไหวผ่าน หน้าเว็บไซต์ รวมทั้งสร้างช่องทางในเว็ บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นจุดเชื่อม ต่อระหว่างนักท่องเที่ยวในสหรัฐอเมริกากับผู้ประกอบการในไทย (E-Marketing) เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังใช้สื่อร่วมสมัยดังกล่าวเพิ่มขีดความสามารถให้เครือข่าย โดยร่วมกับนิตยสาร ธุรกิจนำเที่ยวในอเมริกา จัดทำคู่มือ Thailand Travel Planner ให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการส่งเสริมการขายประเทศไทย โดยข้อมูลจะอยู่ในรูปของเอกสารและดิจิทัลที่บริษัทนำเที่ยว สามารถดาวน์โหลดเพื่อใช้ประโยชน์ได้ และเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการไทยได้ประชาสัมพันธ์ ผ่านเว็บไซต์ ททท . ไปยังการเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ให้แก่ผู้ประกอบการใน ต่างประเทศผ่านทางเว็บไซต์

ในขณะเดียวกัน จะมีการขยายการเปิดสำนักงานสาขา เพิ่มขึ้นอีก 3 แห่ง เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถในการเข้าถึงตลาดเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง โดยเน้นตลาดระยะใกล้ ได้แก่ สำนักงาน เชียงไฮ้และสำนักงานคุนหมิง ในประเทศจีน และสำนักงานมุมไบในประเทศอินเดีย

การส่งเสริมตลาดในประเทศ แนวทางการดำเนินงาน สำหรับตลาดในประเทศ นอกเหนือจากการดำเนินงานในกลยุทธ์ปีท่องเที่ยวไทยแล้ว จะยังคงดำเนินการสานต่อกลยุทธ์ ของ ปี พ.ศ.2551 เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในอีก 5 กลยุทธ์ คือ

กลยุทธ์ สร้างกระแสให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต จะใช้แนวคิดในกา โฆษณา ประชาสัมพันธ์เช่นเดียวกับปีท่องเที่ยวไทย ในการสร้างกระแสให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต คือ “เที่ยวไทยครีกครีน เศรษฐกิจไทยคึกคัก” และเพื่อรองรับการสร้างกระแสให้มีการเดินทางท่องเที่ยวจะนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปและกิจกรรมท่องเที่ยวแบบใหม่ ในตลาดหลากหลายมิติตามความชอบและความสนใจของนักท่องเที่ยว อาทิ งานเทศกาลท่องเที่ยวภาคใต้ เพื่อส่งเสริมให้มีการเดินทางไปยังภาคใต้มากขึ้น การจัดงาน Northern Eco & Adventure Mart ภาคเหนือ สำหรับกลุ่มผู้รักการผจญภัย การส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการประหยัดพลังงาน โดยการเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้รถตู้ (พลังงานหาร 10) รถบัส (พลังงานหาร 30) และรถไฟ (พลังงานหาร 100) รวมถึงการใช้จักรยานและสามล้อถีบในการเดินทางในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนั้น ได้จัดตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในประเทศไทย เพิ่มขึ้นอีก 13 แห่งพร้อมพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานและการดูแลรับผิดชอบให้ครอบคลุมทุกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้อย่างใกล้ชิดและสามารถรองรับการเติบโตของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

กลยุทธ์ส่งเสริมการเดินทางเชื่อมโยง จะเน้นการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว ระยะใกล้ และภายในภูมิภาค โดยจะจัดทำเส้นทางและคู่มือการท่องเที่ยว รวมทั้งเสนอขายแพคเกจภายใต้ โครงการขับรถสุขใจเที่ยวเมืองไทยใกล้กรุงเทพ ฯ (ท่องเที่ยวภายในภาคกลาง) โครงการร้อยเรื่องเมืองใต้ (ท่องเที่ยวภายในภาคใต้) และมีการนำนวัตกรรมทางการตลาดมาใช้ในการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว เช่น โครงการขับรถสุขใจไปกับ Mobile Phone โครงการขับรถสุขใจภาคกลางกับ GPS

ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยวข้ามภูมิภาค โดยการจัดงาน Road Show ข้ามภูมิภาค และจัดกิจกรรมกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวทั่วประเทศ เช่น โครงการบินไปบินกลับ ขับรถเที่ยว เป็นต้น

กลยุทธ์สร้างการรับรู้ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ จะนำเสนอจุดต่างภาพลักษณ์ ของพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ โดยโฆษณาประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมที่สะท้อนภาพลักษณ์ของพื้นที่ที่แตกต่างตามแนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

กลยุทธ์ธรรมาภิบาลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างรู้ค่า รักษาแหล่งท่องเที่ยว จะธรรมาภิบาลให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในมุมของการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีต่อจากปี 2551 ภายใต้แคมเปญ “เก็บเมืองไทยให้สวยงาม” ผ่านสื่อต่างๆ และจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ปลูกจิตสำนึก และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตระหนักภัยโลกร้อน โครงการตามรอยกินรี (การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว ที่พัก ชุมชน และรายการนำเที่ยวที่ได้รับ รางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

นอกจากนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำโครงการปฏิ ญญารักษาสีเขียวเพื่อสร้างกระแสการรับรู้เรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยธรรมาภิบาลและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เกิดการตระหนักและเห็นความสำคัญให้ความร่วมมือดำเนินการเพื่อลดภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้น ภายใต้กิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม คือ

การธรรมาภิบาลเที่ยวไทย ด้านภัยโลกร้อน ตามแนวคิด การปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts การจัดทำข้อมูลสินค้าการท่องเที่ยวที่การบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวตัวอย่าง โดยคัดสรรสินค้าการท่องเที่ยวที่มีการ บริหารจัดการที่สอดคล้องกับแนวคิดการด้านภัยโลกร้อน และการจัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยุคใหม่ร่วมด้านภัยโลกร้อน

5. กลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในมิติของการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจากการเดินทางท่องเที่ยว เช่น จัดค่ายเยาวชนให้ความรู้ด้านต่างๆ ระบบนิเวศทางทะเล ระบบนิเวศทางบก จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

วิสัยทัศน์ ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับโลก อุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันระดับนานาชาติ และเป็นหนทางสำคัญของการนำรายได้เข้าสู่ประเทศ

พันธกิจ สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และส่งเสริมขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวให้แก่ ทุกภาคส่วน พัฒนาศักยภาพ

การท่องเที่ยว ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน พัฒนา ยกระดับมาตรฐาน
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างความมั่นใจ อำนาจความสะดวก และให้ความปลอดภัยแก่นัก
ท่องเที่ยว พัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริม สนับสนุนการถ่ายทำ
ภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย ส่งเสริม สนับสนุน อุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไทย
ประเด็นยุทธศาสตร์ การจัดความยากจนระดับชุมชนด้วยการท่องเที่ยว การปรับ โครงสร้าง
การท่องเที่ยวให้สมดุล และแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน การต่างประเทศ และเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว
ระหว่างประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์

เป้าประสงค์ ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการ
ถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย เพื่อนำรายได้เข้าประเทศ บทบาทของประเทศไทยใน
การเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในเวทีโลก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องระหว่างส่วนกลาง
ส่วนภูมิภาค และส่วน ท้องถิ่น (จังหวัดที่มีโอกาสทางการท่องเที่ยวสูง และกลาง 80% โอกาสน้อย
20%) พัฒนามาตรฐานในด้านการบริการ (40%) ความปลอดภัย (20%) และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
(40%) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อภารกิจทั้ง 3 ด้าน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้
ความยั่งยืนและสมดุลกับสภาพแวดล้อม

กลยุทธ์ พัฒนาขีดความสามารถของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถ
พัฒนารูปแบบสินค้าและบริการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน พัฒนายกระดับมาตรฐานการให้บริการและ
ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว พัฒนารูทธุรกิจบริการถ่ายทำภาพยนตร์ให้มีศักยภาพ และส่งเสริม
สนับสนุน อุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเท ศไทย ผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง
ประเทศเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวในการบริหารวิกฤติ อำนาจความ
สะดวกและให้ความปลอดภัย

นโยบายและแผนการพัฒนาในพื้นที่ที่สำคัญ

ความร่วมมือระหว่างประเทศของกลุ่มเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงทาง
เศรษฐกิจและสังคม ของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และเชื่อมโยงกันมากขึ้นส่งผลกระทบต่อ
ประเทศไทยต้องใช้ศักยภาพความได้เปรียบของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ และศักยภาพของ

ภูมิภาคต่างๆของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ซึ่งจะต้องวางทิศทางการพัฒนาพื้นที่
ของประเทศให้สอดคล้องกับโอกาสและศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละภูมิภาค
เพื่อให้มีการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน การเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างประเทศของกลุ่มเศรษฐกิจ
ในอนุภูมิภาคนับเป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนและชุมชนศูนย์กลางในภูมิภาคที่สำคัญของ
ประเทศ ทั้งด้านการค้า การลงทุน การบริการท่องเที่ยวและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนว
เส้นทางการพัฒนาภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS-Greater Mekong
Subregion Economic Cooperation) และยุทธศาสตร์การพัฒนาคือความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-
เจ้าพระยา – แม่โขง(ACMECS-Ayeyawade-Chao Praya-Mekong Economic Cooperation) (กรมการ
ท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ได้แก่

พื้นที่เศรษฐกิจชายแดนและชุมชนศูนย์กลางในภูมิภาคตามเส้นทาง

แนวเหนือ-ใต้ โดยเฉพาะเส้นทางที่ผ่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป. ลาว)
สหภาพพม่าเชื่อมโยงไปยังจีน คือ คุณหมิง ยูซี หยวนเจียง โอเฮย ซิมา เฉียวเมิงหยาง บ่อหาน (จีน)
บ่อเต็น ห้วยทราย (ลาว) เชียงของ เชียงราย พิชณุโลก นครสวรรค์ กรุงเทพฯ (ไทย) และเส้นทาง
เชียงตุง ท่าจี้เหล็ก (พม่า) แม่สาย เชียงราย พิชณุโลก นครสวรรค์ กรุงเทพฯ โดยพื้นที่เชียงรายเป็น
พื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนที่เชื่อมไปยัง สปป.ลาว พม่าและจีน

แนวตะวันออก- ตะวันตก โดยเฉพาะการเชื่อมโยงพื้นที่สหภาพพม่า สปป .ลาว และ
เวียดนาม ซึ่งเส้นทางนี้มีความก้าวหน้าในการพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยง ระยะทางรวมประมาณ
1,450 กิโลเมตร และผ่านประเทศไทยถึง 770 กิโลเมตร โดยมีแนวเส้นทางจากดานัง ซึ่งกำลังพัฒนา
ท่าเรือน้ำลึกเชื่อมไปยังภูมิภาคต่างๆของโลกทางทะเล ผ่าน ดองฮา- ลาวบาว (เวียดนาม) – สะหวัน
เขต (ลาว) – ข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เข้าสู่มุกดาหาร- ขอนแก่น- พิชณุโลก- ตาก-แม่สอด
(ไทย)-เมียวดี-เมะละแหม่ง (พม่า) ซึ่งพื้นที่มุกดาหารและแม่สอดเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน
และเส้นทาง ว่างเตา-โฮจิมินห์ซิดี้ (เวียดนาม)-พนมเปญ(กัมพูชา)-อรัญประเทศ-สระแก้ว-ปราจีนบุรี-
กาญจนบุรี(ไทย)-ทวาย (พม่า) ซึ่งพื้นที่อรัญประเทศ และกาญจนบุรี เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน
และเส้นทาง จากนามคาน- คาเมา- ฮาเตียน (เวียดนาม)-กำพด- สระแอมเปิล- เกาะกง- แซมแยม
(กัมพูชา) – หาดเล็ก-ตราด-กรุงเทพฯ (ไทย)

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนากตามมติคณะรัฐมนตรี 6 พฤษภาคม 2551 ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ต้องใช้ศักยภาพความได้เปรียบของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ และศักยภาพของภูมิภาคต่างๆของประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก จึงวางทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของประเทศให้สอดคล้องกับโอกาสและศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละภูมิภาค โดยเชื่อมโยงความร่วมมือ ระหว่างประเทศของกลุ่มเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี- เจ้าพระยา- แม่น้ำโขง (ACMECS) ให้เป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนและชุมชนศูนย์กลางในภูมิภาคที่สำคัญของประเทศ ขณะเดียวกันประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเปลี่ยน จากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองเช่นเดียวกับสังคมโลก จึงจำเป็นต้องเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้เหมาะสม นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงมาก เนื่องจากมุ่งใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรเพื่อตอบสนองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศซึ่งต้องเตรียมการรองรับการพัฒนาให้สมดุล

ภาคเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกหลายด้านซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ซึ่งการพัฒนาในระยะต่อไปควรเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ โดยแนวโน้มของบริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆของโลกที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับภาคเหนือ ได้แก่ การพัฒนากลุ่มประเทศใน GMS และ BIMSTEC รวมทั้งข้อตกลง ACMECS การเชื่อมโยงกลุ่มเศรษฐกิจเหล่านี้ ประเด็นการพัฒนาหลักจะเกี่ยวข้องกับข้อตกลงการค้าการพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อบวกและเชิงลบต่อการพัฒนาภาคเหนือ และข้อตกลงการค้า FTA ไทย-จีน ส่งผลกระทบต่อภาคเหนืออย่างชัดเจน ทั้งเป็นการเพิ่มปริมาณสินค้าจากจีนสำหรับตลาดบริโภค จากจีนสำหรับตลาดบริโภคของภาค และเป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ขณะเดียวกันเป็นตลาดของสินค้าภาคเหนือที่จะสามารถขยายการส่งออกไปยังตลาดจีนได้เช่นกัน

ทำเลที่ตั้งเอื้อต่อการพัฒนาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจสังคมกับกลุ่มประเทศ GMS และกลุ่มประเทศเอเชียใต้ เนื่องจากมีจุดที่ตั้งใกล้ประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ และมีการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคมทางบกตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) และแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาในประเด็นที่สำคัญๆ คือ ภาคเหนือมีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นฐานเชื่อมโยงด้านการค้าและบริการกับนานาชาติ และกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ตามแนว North-South Economic Corridor (จีนตอนใต้ พม่า ลาว ไทย) โดยมีโครงข่ายโทรคมนาคมทั้งทางบกและทางลุ่มน้ำโขงจากจีนสู่เชียงราย พะเยา ลำปาง พิชณุโลก นครสวรรค์ และ East-West Economic Corridor (เวียดนาม ลาว ไทย พม่า) โดยมีถนนเชื่อมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่พื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างกลุ่ม 1 พิชณุโลก สุโขทัยและตาก ที่อำเภอแม่สอด ชายแดนไทย-พม่า ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกลุ่มประเทศในชมพูทวีป อีกทั้งภาคเหนือมีเมืองที่เป็นฐานการพัฒนาทั้งในระดับที่เชื่อมโยงกับนานาชาติ เช่น เชียงใหม่ ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาค และกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ตอนบนในด้านธุรกิจและบริการ และเป็นศูนย์กลางการบินเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติเชียงรายเป็นจังหวัดแกนนำของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ที่มีด้านการค้าชายแดนเชื่อมโยงกับพม่า ลาว และ ตอนใต้ ที่ อำเภอแม่สาย เชียงแสน และ เชียงของ จังหวัดตาก มีด้านการค้าชายแดนที่อำเภอแม่สอดเป็นประตูการค้าสำคัญกับประเทศพม่าที่สามารถขยายไปสู่กลุ่มประเทศในชมพูทวีป ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่ง วัตถุประสงค์ด้านเกษตรแปรรูปให้กับพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และ 2 โดยมีจังหวัดพิษณุโลก กำแพงเพชร นครสวรรค์เป็นฐานการผลิตและบริการ ทำให้ประเทศไทยและภาคเหนือมีโอกาสในการขยายตลาดการค้า การท่องเที่ยว และ บริการการศึกษานานาชาติ ธุรกิจการรักษาพยาบาลมากขึ้น สำหรับตลาด GMS และตลาด ACMEC รวมถึงนักท่องเที่ยวและนักลงทุนข้ามชาติที่ให้ความสนใจเข้ามาใช้ภาคเหนือเป็นฐานในการดำเนินธุรกิจในอนุภูมิภาคนี้อีกด้วย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ในระดับกลุ่มจังหวัด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ในระดับกลุ่มจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มท่องเที่ยวน้ำพุร้อน อยู่ใน 2 กลุ่ม โดยจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และแม่ฮ่องสอน อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1 ซึ่งตามมติคณะรัฐมนตรี 6 พฤษภาคม 2551 ได้กำหนดบทบาทและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ ดังนี้

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1 มีศักยภาพที่โดดเด่นหลายประการ คือเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของประเทศ และมีพื้นที่ถือครองการเกษตรขนาดเล็ก เหมาะแก่การปรับสู่ระบบเกษตรอินทรีย์สำหรับตลาดเฉพาะ มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ด้านบริการโทรคมนาคม ด้านโครงข่ายคมนาคมทางบก เป็นศูนย์กลางการบินในอนุภูมิภาค ด้านการศึกษา ประกอบกับทำเลที่ตั้ง สามารถเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มอนุภูมิภาคน้ำโขงตอนบน (GMS) ได้โดยสะดวก มีทุนวัฒนธรรมล้านนาที่มีเอกลักษณ์ และเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงของวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งเป็นที่รู้จักของต่างประเทศ รวมทั้งความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีของประชาชน ที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีฐานความรู้ของสถาบันการศึกษาและทุนทางศิลปวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้เพื่อตอบสนองโอกาสแนวโน้มก ระแสการบริโภคที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และความนิยมวิถีธรรมชาติและตะวันออก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการผลิต เช่น หัตถกรรม อุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ จึงสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ดังนี้

ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่า ไร่ และน้ำ เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย และภัยแล้ง เน้นการสร้างฝายชะลอ ความชุ่มชื้น ปลูกพืชเพื่ออนุรักษ์ดินน้ำในเชียงใหม่-ลำพูน รวมทั้งสนับสนุนการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

พัฒนาบริการพื้นฐานของเมืองและสิ่งแวดล้อม เพื่ อรองรับ การขยายตัวของเมือง เน้นการวางแผนแม่บท การบริหารจัดการเมืองศูนย์กลางความเจริญและพั ฒนาระบบขนส่งมวลชน ระบบกำจัดขยะ ระบบบำบัดน้ำเสียในเชียงใหม่-ลำพูน

พัฒนาโครงข่ายการคมนาคม ระบบ Logistics และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าการลงทุน เน้นเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคม ขนส่งของเมือง และโครงข่ายระหว่างจังหวัดภายในกลุ่มพื้นที่ (Cluster Road) คู่ภูมิภาค เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพั ฒนาด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว

การค้าและบริการในพื้นที่แหล่งผลิตทางการเกษตร รวมถึงการสนับสนุนการขยายเขตประกอบ
อุตสาหกรรมในพื้นที่ลำพูน และการพัฒนาสถานีขนส่งผู้โดยสารและขนส่งสินค้า

สร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการ โดยใช้ฐานความรู้วิชาการผสมผสานกับคุณค่า
ของธรรมชาติ สังคม และศิลปวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์ของล้านนา รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานเศรษฐกิจเดิม เกษตร ท่องเที่ยว หัตถอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม
แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรและสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ และธุรกิจบริการ
สุขภาพ สปาบริการทางการแพทย์และบริการทางการศึกษา

วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดด้านการท่องเที่ยว วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การ
พัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ยกระดับคุณภาพชีวิต
พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพ ทางสังคม
และวัฒนธรรม เมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้พัฒนาขึ้นก็ย่อมต้องมีการใช้สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มาก
ยิ่งขึ้นก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการ
แก้ไขเพื่อไม่ให้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แนวคิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวจึงเป็น
แนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้จำแนกสาเหตุของความเสื่อมโทรมของ
ทรัพยากรท่องเที่ยว ดังนี้

จำนวนนักท่องเที่ยวมีมากเกินไปเกินกำลังรองรับของสาธารณูปโภค และ สภาพแวดล้อมใน ฤดู
เทศกาล แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งต้อนรับนักท่องเที่ยววันละกว่าแสนคน สาธารณูปโภคขยายตัวไม่
ทันต่อการขยายตัวของความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

และนักท่องเที่ยว ในหลายจังหวัดมีกำลังรองรับด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวสูงกว่าสมรรถนะ
รองรับของสาธารณูปโภค เช่น กรุงเทพฯ เชียง ใหม่ พัทยา เป็นต้น การบริหารจัดการที่ไม่มีทั้ง
ปริมาณและคุณภาพ การขยายตัวของภาคธุรกิจเอกชน แหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสภาพและ
ทัศนียภาพของ แหล่งท่องเที่ยว เช่น การขยายตัวของร้านค้า ร้านอาหาร ไปบดบังทัศนียภาพของ

แหล่งท่องเที่ยว หรือการขับถ่ายของเสียและน้ำเสีย ลงลำน้ำในแหล่งท่องเที่ยว และได้จำแนก ประเด็นอันเป็นสาเหตุของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก คือ

1. ด้านกายภาพ ประกอบด้วยการจัดวางผัง ขาดความเหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมของ แหล่งท่องเที่ยว การบุกรุกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่สนุจากัดอันเกิดจากสถาปัตยกรรมแปลกปลอม สภาพการเข้าถึงและคมนาคมที่ไม่สะดวก สภาพภูมิทัศน์และทรัพยากรท่องเที่ยวถูกทำลาย ตลอดจนความทรุดโทรมของอาคารสิ่งปลูกสร้าง

2. ด้านสิ่งแวดล้อม ขาดระบบการจัดการในสิ่งที่ก่อให้เกิดมลภาวะของแหล่ง ท่องเที่ยวคือ ขยะและ สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เสียง รวมทั้งการพัฒนาที่ขาดความเข้าใจทำให้ส่งผล กระทบต่อสภาพแวดล้อม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากธรรมชาติเอง

3. นโยบายการจัดการ เป็นลักษณะปัญหาที่เกิดและเกี่ยวพันในระดับนโยบาย จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับบุคคล ฝาย ฝ่าย อาทิ ปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและประชาชน ทำให้เกิดความแออัดในบางช่วงเวลาที่เป็นสาเหตุให้ เกิดความเสื่อม โทรมของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว

นอกจากประเด็นปัญหาทั้ง 3 อันดับ ดังกล่าวแล้ว สาเหตุของความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรท่องเที่ยวยังเกี่ยวเนื่องกับสาเหตุด้านสาธารณูปโภคที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ สวัสดิการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวยังไม่ดีพอ และ กิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สอดคล้องและความเหมาะสมกับพื้นที่

ในส่วน of รายละเอียดของแนวทางการฟื้นฟู และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สถาบันวิจัยเพื่อ การพัฒนาประเทศไทย (2540) ยังได้เสนอเป็นหลักการไว้ดังต่อไปนี้

แนวทางการแก้ไข

1. กำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวประสบปัญหา ความเสื่อม โทรมขั้นวิกฤต เร่งดำเนินการตรวจสอบศึกษารายละเอียด และจัดทำแนวทางแก้ไขและป้องกัน ปัญหาดังกล่าว ตลอดจนดำเนินการฟื้นฟูสภาพแหล่งท่องเที่ยวในกรณีที่สามารถดำเนินการที่สามารถ ดำเนินการได้ในทันทีโดยรีบด่วน

2. ในส่วนที่ไม่สามารถจะดำเนินการได้ให้ทันภายในปีงบประมาณปัจจุบันได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ และระยะเวลาในการดำเนินการให้จัดทำโครงการเพื่อนำเสนอขอรับสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณ โดยเสนอผ่านหน่วยงานต้นสังกัดตามขั้นตอนปกติ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานนั้นๆ อนึ่ง หากโครงการใดหน่วยงานต้นสังกัดพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าเป็นโครงการที่เร่งด่วน หากไม่ดำเนินการอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่เสียหายหรือรุนแรงได้ให้นำเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณโดยตรงเป็นการพิเศษ

3. ควรพิจารณาให้สำนักงานงบประมาณจัดตั้งงบประมาณเพื่อรองรับการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในส่วนที่ต้องการใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากและหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ไม่สามารถที่จะรองรับได้เป็นการเฉพาะและเร่งด่วนในปีงบประมาณปัจจุบัน

4. ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำรายงานความคืบหน้าหรือผลการดำเนินการ แก้ไขปัญหาทรัพยากรท่องเที่ยวเชื่อมโยง

มาตรการแก้ไขปัญหา

1. ใช้มาตรการเข้มงวดทางกฎหมายให้ ผู้บุกรุกออกนอกพื้นที่และรองรับด้วย โครงการพัฒนาและจัดระเบียบพร้อมทั้งควบคุมติดตามการดำเนินการของผู้ประกอบการอย่างใกล้ชิด

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัด กรมตำรวจ กรมการผังเมือง กรมโยธาธิการ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ

3. ให้ความรู้ สร้างทัศนคติ และจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความ ห่วงแทนในฐานะของทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัด กรมตำรวจ สำนักงานนโยบายและ แผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ททท.

4. การกระจายอำนาจให้หน่วยงานในภูมิภาคและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ในแผนฯ 8 เรื่อง การเสริมศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบท เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงและยุทธศาสตร์ที่ 5 ว่าด้วยการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวโดยจัดสรรบุคลากรและงบประมาณด้านการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อให้

หน่วยงานในท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการทรัพยากรเองได้ โดยสอดคล้องกับแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยว และให้จังหวัดและสำนักงานททท. เป็นแกนกลางประสานงาน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมการปกครอง กรมตำรวจ กรมการผังเมือง กรมโยธาธิการ สำนักงานโยธาและแผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ททท.

ทั้งนี้ การดำเนินงานเบื้องต้นควรให้จังหวัดเป็นแกนกลางในการระดม หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการดำเนินกิจกรรมการตลาดด้วยความสอดคล้องกับแผนแม่บทเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของชาติ โดยมีการจัดงบประมาณสนับสนุนทั้งด้านการพัฒนาและการตลาดอย่างต่อเนื่อง

มาตรการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยวของประเทศเพื่อความยั่งยืน

1. เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการท่องเที่ยว วิสัยทัศน์ พันธกิจใหม่ สร้างเครือข่ายเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพและมีการแก้ไขอุปสรรคร่วมกัน
2. กระจายงานพัฒนาการท่องเที่ยวในส่วนที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้และไม่เป็นภาระงบประมาณให้สู่ภาคเอกชน โดยเฉพาะด้านการตลาดและการฝึกอบรม
3. กระจายงานในส่วนที่ต้องการความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษ และงานในส่วนที่ต้องการข้อมูลเฉพาะ เช่น การวางผังเมืองท่องเที่ยว การวิเคราะห์งบประมาณ และผังการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่จัดทำโดยจังหวัดและองค์กรท้องถิ่น โดยการจัดจ้างเอกชนหรือสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษา
4. จัดการผูกขาดในอุตสาหกรรมบริการ ทั้งในด้านการคมนาคมขนส่งทางน้ำ บก และอากาศ ตลอดจนการบริการด้าน โทรคมนาคม เพื่อให้มีการแข่งขันทั้งด้านคุณภาพและราคาทำให้สามารถยกระดับถึงมาตรฐานสากลได้
5. ระดมกำลังความคิด ความสามารถของสถาบันการศึกษา ชมรมท้องถิ่น ตลอดจนชุมชนในการเฟื่องฟู อนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวตามศักยภาพในแต่ละท้องถิ่น
6. พัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ และเกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ

7. ปรับปรุงฐานข้อมูลระดับชาติในสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้สามารถประเมินบทบาทการท่องเที่ยวไทยที่มีต่อเศรษฐกิจของชาติ ให้ครบถ้วนชัดเจนและเที่ยงตรงยิ่งขึ้น
8. ปรับปรุงระบบเครือข่ายคมนาคมภายในประเทศให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น
9. ลดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่สิ่งแวดล้อมเข้าข่ายวิกฤต เช่น เกาะสมุย เกาะพีพี โดยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่นทดแทน
10. จัดประกวด แหล่งท่องเที่ยวและจังหวัดท่องเที่ยวดีเด่น ในด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทั้งสำหรับภาครัฐและเอกชน
11. ประกาศให้แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เช่น หมู่เกาะอ่างทอง ทะรูดะติมิตัน เป็นเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
12. ศึกษาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น
13. จัดตั้งระบบติดตามสภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่วิกฤต โดยมีคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการต่างๆ และมีกลุ่มอนุรักษ์ในท้องถิ่นเป็นเครือข่ายเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อมวลชน เพื่อสร้างแรงกดดันทางสังคมต่อไป
14. ขยายกำลังรองรับของสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น
15. พัฒนาแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะในเมืองและใกล้เคียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตที่มีชุมชนแออัด เพื่อลดแรงกดดันของประชากรต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
16. สนับสนุนให้หน่วยงานราชการและเอกชน พัฒนาพื้นที่ของคนที่ไม่อยู่ในเขตอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะได้ เช่น พื้นที่ในเขตหัวเขื่อน หัวฝาย อ่างเก็บน้ำ พื้นที่เหมืองแร่เก่าที่ทิ้งร้างไว้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงและควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อชุมชนใกล้เคียง
17. ใช้งบประมาณฟื้นฟูและอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพิทักษ์มรดกไทยประเภทย่านประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถาน และอาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ
18. จัดทำผังเมืองเฉพาะสำหรับเมืองท่องเที่ยวหลักเพื่อควบคุมการใช้ที่ดิน และพัฒนาภูมิทัศน์และพื้นที่เปิดโล่งเพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจต่อไป

19. กำหนดให้มีเขตคุ้มครองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในบริเวณที่จะมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยให้มีพื้นที่กันชนระหว่างเขตพัฒนากับเขตคุ้มครองการท่องเที่ยว

20. กำหนดนโยบายที่แน่นอนในการใช้พื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยว เช่น เขตต้นน้ำลำธาร เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้ต้องกำหนดเงื่อนไขและขอบเขตของพื้นที่และกิจกรรมการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการท่องเที่ยว และมาตรการลดผลกระทบตลอดจนวิธีการชดเชย และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

21. จัดทำแนวทางปฏิบัติ ให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เผยแพร่ทาง สื่อมวลชนเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจว่าควรปฏิบัติอย่างไร

22. ใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์เข้าควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินกำลังรองรับของสภาพพื้นที่ โดยปรับค่าธรรมเนียมให้เหมาะสมกับความพึงพอใจ และความพอใจที่จะจ่ายของผู้บริโภค

23. กำหนดจำนวนคนเข้าชมอุทยานในช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวแออัดเพื่อให้สอดคล้องกับกำลังรองรับของพื้นที่

24. ให้มาตรการทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เข้าควบคุม และลดปริมาณขยะในแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุน พ.ร.บ.มัดจำบรรจุภัณฑ์ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

25. สร้างระบบ Green Tourism Label เพื่อแสดงถึงมาตรฐานของกิจการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัททัวร์ ที่ดำเนินการโดยมีผลต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

26. ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นจัดค่ายเยาวชน และทัศนศึกษาในฤดูร้อน โดยให้มีส่วนประกอบของการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และกีฬา

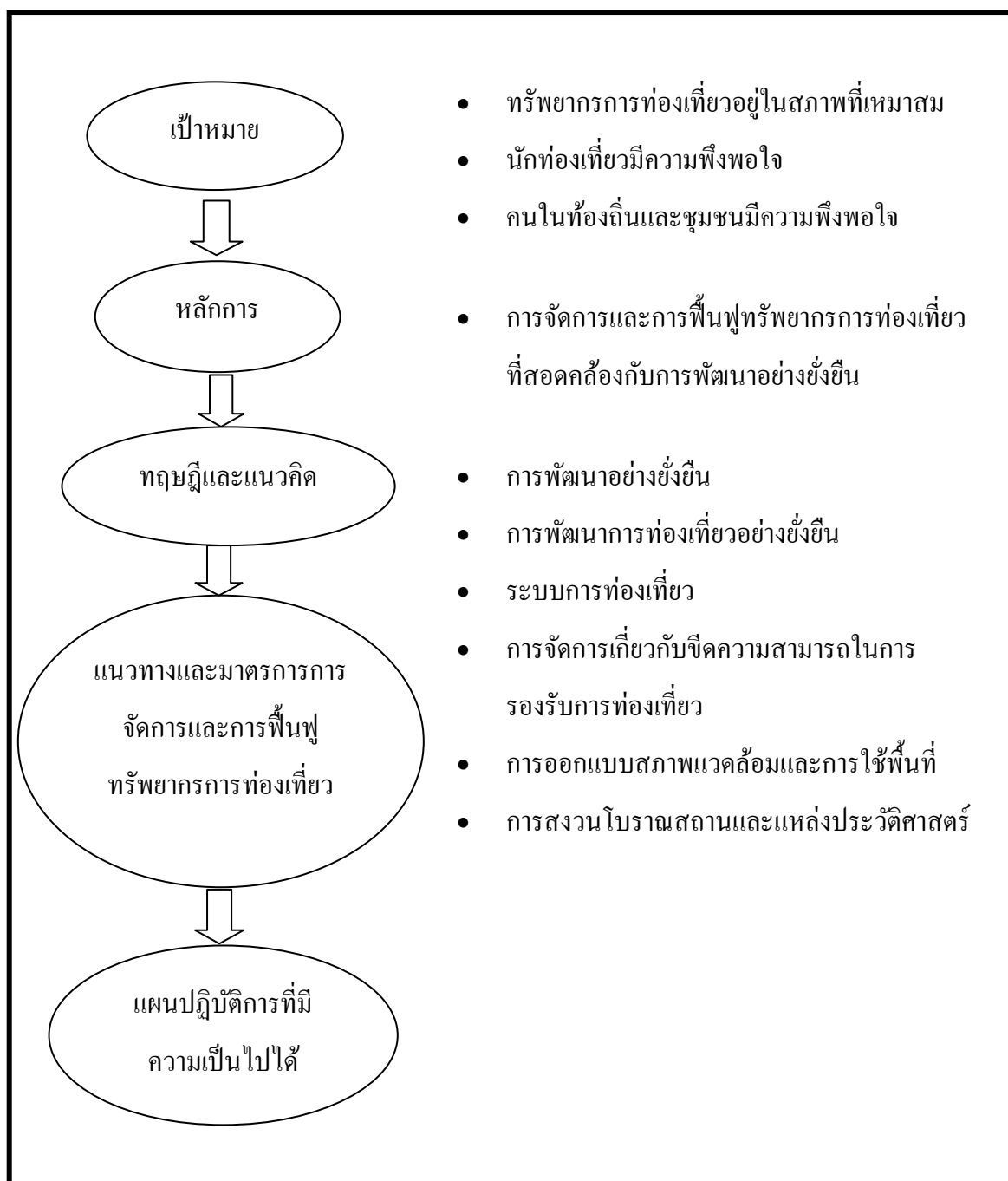
27. เพิ่มและปรับปรุงป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่สำคัญสำหรับ นักท่องเที่ยวให้เป็นภาษาและเครื่องหมายสากล

28. เพิ่มมาตรฐานด้านความปลอดภัย ไม่เพียงแต่ความปลอดภัยจากอาชญากรรมแต่รวมถึงความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความแข็งแรงของราว

บันได สะพานแขวน ฯลฯ ตั้งมาตรฐานความปลอดภัยของยานพาหนะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น
รถรางไฟฟ้าขึ้นเขา รถกระเช้า

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นการแก้ไขปัญหา
ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเน้นให้ท้องถิ่นเข้ามามี
ส่วนร่วมในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินมรดกทางการท่องเที่ยว

การจัดการและการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง
การปรับปรุงและส่งเสริมให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่เหมาะสมและเป็นที่น่าสนใจ
นักท่องเที่ยว และช่วยให้การท่องเที่ยวมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแผนการพัฒนการท่องเที่ยวใน
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 อย่างไรก็ตาม การจัดการและการฟื้นฟูทรัพยากร
การท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินไปอย่างมีทิศทาง โดยอาศัยกรอบความคิด
(Framework) ที่เหมาะสมเป็นเข็มทิศชี้นำทิศทาง กรอบความคิดดังกล่าวได้แก่ เป้าหมาย (Goal)
หลักการ (Principle) และทฤษฎีและแนวคิด (Theories and Concepts) ซึ่งได้แสดงไว้ในภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการจัดการและการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว

ที่มา: ประยุกต์จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540

จะเห็นได้ว่า การจัดการและการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพจะเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและเหมาะสม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองเห็นภาพอย่างแจ่มชัดว่าสภาพการณ์ที่น่าปรารถนาและมุ่งหวังให้บรรลุถึงนั้นคืออะไร ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่เหมาะสม
2. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ
3. คนท้องถิ่นและชุมชนมีความพึงพอใจ

จากเป้าหมายดังกล่าว จะนำมาสู่หลักการของการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักการในที่นี้คือการจัดการและการฟื้นฟู ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

เมื่อมีเป้าหมายและหลักการที่ชัดเจนแล้ว จะนำมาสู่หลักการของการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักการในที่นี้คือการจัดการและการฟื้นฟู ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทฤษฎีและแนวคิดดังต่อไปนี้

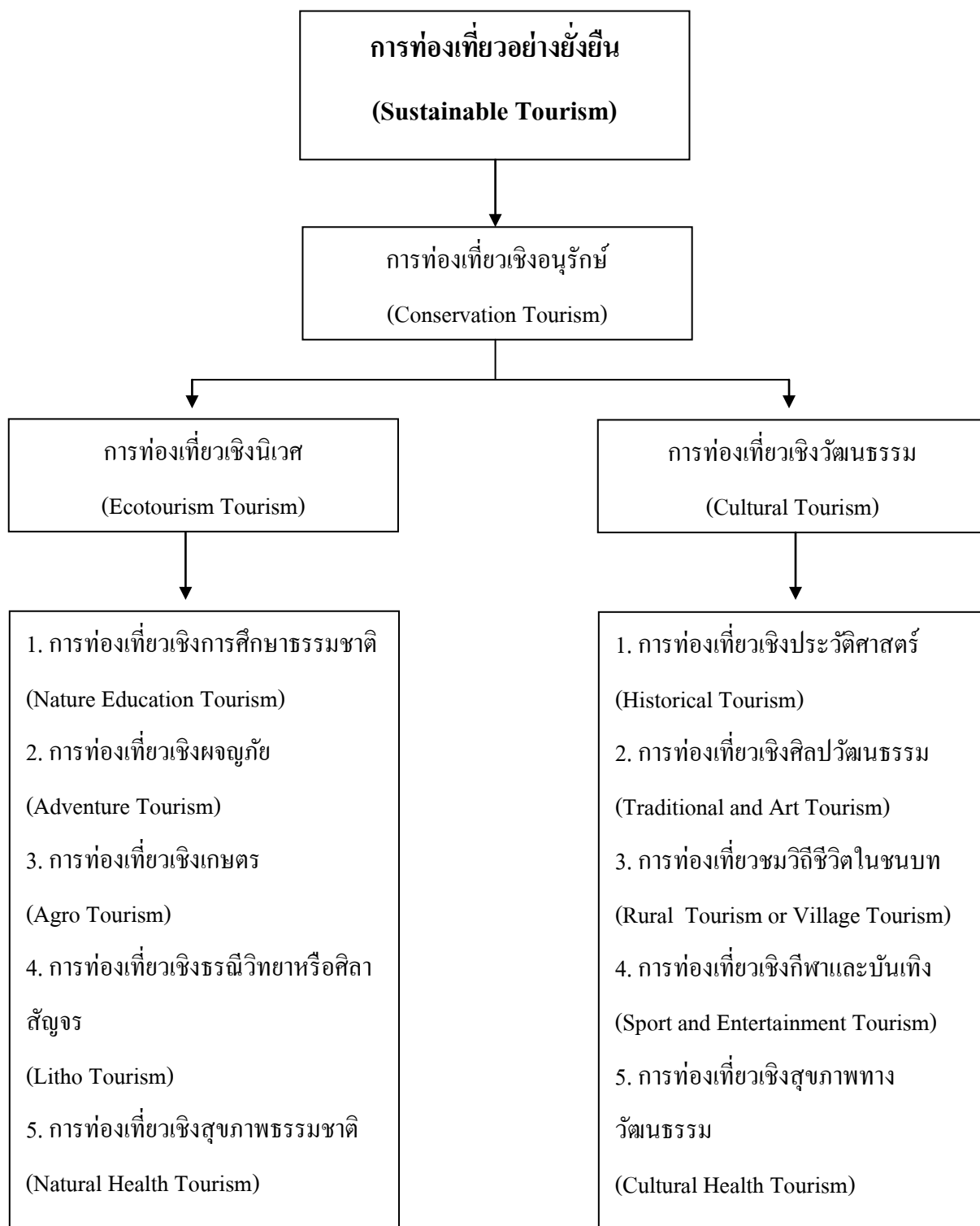
1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)
3. ระบบการท่องเที่ยว (Tourism System)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การจัดการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมามักเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นสร้างความพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก โดยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยคำนึงถึงเฉพาะรายได้โดยไม่คำนึงห รือใส่ใจผลกระทบต่อที่จะเกิดขึ้นตามมาในระยะยาวจากการท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เกิดความเสื่อมโทรมและไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ จึงทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกจับตามองว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ทั้งแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับมา จนกระทั่งในปี พ .ศ.2530 บุคคลหลายวงการทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์กรพัฒนา

เอกชน ได้มีการเรียกร้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่เรียกว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่ง ทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยว มีการปรับปรุงคุณภาพให้มี ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนอย่างเสมออย่างพอเพียง แต่ผลกระทบทางลบต่อสภาพ แวดล้อม น้อยที่สุดอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

แต่ละประเทศพยายามหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงเป็นเหตุให้เกิดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือที่เรียกกันว่า การประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อ เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2535 หรือที่เรียกว่าปฏิญญาริโอ (Rio Summit) สำคัญของปฏิญญาริโอ คือ การร่วมลงนามรับรอง เอกสารสำคัญ 5 ฉบับ โดยเฉพาะฉบับที่เรียกว่าด้วยแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งเป็น แผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้ กิจการพัฒนายั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมด้วย จากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้เองนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่อีก 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2549)

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21

ที่มา: ประยุกต์จากบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548

ที่มาของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึงที่มาของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ว่าเกิดจากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาที่ยั่งยืนในอดีตทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และยากจะเยียวยาในหลายพื้นที่บนโลกจนก่อตัวเป็นกระแสแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งหมายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน ซึ่งไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อโอกาสของการพัฒนาของคนรุ่นหลังโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดผลกระทบด้านลบน้อยที่สุด และสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพที่ดีขึ้น แม้จะมีประชาชน เพิ่มขึ้นก็ตาม (สมบัติ กาญจนกิจ , 2552)

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้แบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามการจัดการไว้เป็นรูปแบบย่อยได้ 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservative Tourism)

การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจ และปริมาณของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงการจัดการผลกระทบด้านลบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservative Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ให้ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้อีก 2 รูปแบบคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) (ประชิด สุกณะพัฒน์ วิมล จิโรจพันธุ์ และอุดม เขยกิจวงศ์, 2554)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการ

ท่องเที่ยวอย่างดีและมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพธรรมชาติ เป็นต้น (วิมล จิโรจพันธ์ ประชิต สกณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์, 2548)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม หรือชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น (พจนา สวนศรี, 2546)

แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีแนวความคิดพื้นฐานหรือหลักการที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประการ (ดรรรชนี เอมพันธ์ , 2546) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการยอมรับและมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้ ไม่ว่าจะมีการวางแผนจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ใดก็ตาม จะต้องนำแนวคิดดังกล่าวเข้ามาพิจารณาด้วยเสมอ

การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เนื่องจากเป็นจิตสำนึกส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และธรรมชาติดั้งเดิมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แสวงหาในการเดินทางมาท่องเที่ยว สิ่งที่ต้องระมัดระวังสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ หากนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์แล้วเข้าไปประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะส่งผลกระทบต่อด้านลบแก่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้สูงกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น เพราะส่วนใหญ่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะอยู่ใกล้ ชิดกับธรรมชาติและห่างไกลจากสายตาของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์รูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติจะเสื่อมโทรมก็มีอยู่สูง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจ หรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation Programs) (คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2547) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretive Center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการและแผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเดินป่า ที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว หลักการข้อนี้มีความสัมพันธ์กับการสร้างจิตสำนึกโดยตรง เนื่องจากนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourist) โดยส่วนมากมีความสนใจในการศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมเดินทางไปท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่อยากต่อการเดินทางและมีความท้าทาย และมักไม่สนใจความ สะดวกสบาย แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่ง จึงเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ และชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วม เช่น การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low Scale Low Impact Tourism Development) การเป็นมัคคุเทศก์ (Nature Guides) การนำสินค้าที่เป็น

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อาศัยธรรมชาติเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการรองรับกิจกรรม และต้องมีเรื่องของการเรียนรู้และได้ รับประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวีดิ โอ เทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่องนก กิจกรรม เที่ยวถ้ำ กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ กิจกรรม ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมพายเรือแคนู เรือ อคะยัค เรือบด เรือใบ กิจกรรมดำน้ำชมปะการัง ดำน้ำตื้น และกิจกรรมดำน้ำลึก แต่สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญในการประกอบกิจกรรมแต่ไม่ได้เน้นถึงประสบการณ์หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากนัก จัดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดชี นชมธรรมชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้น การผจญภัย เช่น กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทาง ธรรมชาติ เป็นต้น

องค์ประกอบหลักของการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การวางแผน จัดการด้านการท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ

4 ประการ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) นักท่องเที่ยว การตลาด และการบริการ

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องให้ความสำคัญต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะ กิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสม ควรเป็น กิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน และต้องมีผลกระทบน้อยที่สุด หรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้ โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์ ศูนย์วิจัยป่าไม้ ,(ไม่ระบุปี) ได้แบ่งกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเป็นดังนี้

กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์ ดูนก เทียวถ้ำ น้ำตก พายเรือแคนู พายเรือคายัค เรือใบ กระดานโต้คลื่นน้ำดูปะการัง ตั้งแคมป์ ล่องไพร ขี่ม้า นั่งช้าง

กิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่ ถ่ายรูป บันทึก ภาพและ เสียง ศึกษาท้องฟ้า ชีววิทยา ท่องเที่ยว (เสือภูเขา) ปีน ไร่เขา และตกปลา เป็นต้น

กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะ เฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์ ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน การศึกษาเรียนรู้ การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

กิจกรรมที่ไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาการจัดการ ให้ มีโอกาส เสริมแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เช่น ล่องเรือชมธรรมชาติ ชมทิวทัศน์ พักผ่อนปิกนิก เล่นน้ำ วายน้ำ อาบแดด นมัสการ กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ หรือแสวงบุญ ถ่ายภาพ ชมหรือร่วมเล่นกีฬา ประชุมสัมมนา บ้านเทิง เป็นต้น

กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะเฉพาะเหมาะกับบางพื้นที่และนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ซึ่งมี วัตถุประสงค์ต่างกัน มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต่างกัน รวมทั้งแต่ละกิจกรรมมี ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วย ดังนั้นในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมต่อพื้นที่อย่างรอบคอบ พิจารณาถึงข้อจำกัดความสามารถในการ รองรับการท่องเที่ยวและสอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสำคัญ

กลยุทธ์ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ มีระบบนิเวศที่หลากหลาย แหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปะที่มีความงดงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนาน และแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน อันแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีต แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ถูกนำมาใช้เป็นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่นิยมของทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การท่องเที่ยวจึงกลายเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญที่ ทำรายได้ให้กับประเทศในลำดับต้นๆ ประชิต สกุนพัฒนา วิมล จิโรจพันธ์ และอุดม เขียววงศ์ (2554) ได้อธิบายกลยุทธ์ในการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นนโยบายหลักในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยทำตามแนวทางที่วางไว้ดังนี้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวควรรายงานผลกระทบต่างๆด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

วางแผนการจัดการ เป็นการจัดการที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่น ประชาชน และภาคเอกชนในพื้นที่เพื่อคุ้มครองดูแลรักษาพื้นที่ที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์หรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ

การส่งเสริมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ต้องอยู่ภายใต้กรอบการอนุรักษ์ และมีแผนจัดการสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป มีการกำหนดทิศทางและมาตรการส่งเสริมการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งป้องกันและควบคุมปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนที่จะเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาต้องคำนึงถึงศักยภาพความสามารถรองรับของพื้นที่ด้วยกฎและระเบียบ ดังนี้

มีการกำหนดสัดส่วนรายได้ ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวมาใช้ในการดูแล รักษา ฟื้นฟู บูรณะ จัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้มีการจัดทำแผนและผังการใช้ที่ดิน รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ออกข้อบังคับการจัดระเบียบของธุรกิจและกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแผนและผังที่กำหนด โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ร่วมกันจัดทำ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีการจัดการสภาพแวดล้อมให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่ดี มี การจัดการน้ำเสีย ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง สุขลักษณะ และควบคุมสภาพอากาศและเสียงให้อยู่ในเกณฑ์กำหนด

จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงสมรรถนะและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความอ่อนไหวของระบบนิเวศ เช่น การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว กำหนดระยะเวลาในสถานที่และการจัดให้มีทางเลือกต่างๆเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการฟื้นฟู

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวประสานกับหน่วยงานที่มีอำนาจ บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ส่วนรวม และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและโบราณสถาน ต้องมีการบังคับใช้อย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยว ควรดูแลรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าดั้งเดิม ต้องกำหนดมาตรการควบคุมไม่ให้เกิดการตัดแปลงสภาพแวดล้อม รวมทั้งการก่อสร้างในบริการพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้เหมาะสมกลมกลืนและไม่ลดคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างศักยภาพการบริหาร และการจัดการด้านการท่องเที่ยวให้ ท้องถิ่นและประชาคมนั้นๆ มีการจัดการที่มีมาตรฐาน

สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการให้ความสำคัญกับประชาชนในท้องถิ่น ประกอบอาชีพที่ต่อเนื่อง และมีการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอเพียงสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ท้องถิ่นในระดับชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมสนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

ให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นให้มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550) ได้กำหนดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างแนวร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากร่วมมือและองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประชาชนทั่วไป ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้มีความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ตาม แนวคิดการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 ประการ หรือ “7 Green Concepts” ได้จัดทำโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างกระแสการรับรู้เรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยว โดยบรรณรักษ์และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เกิดการตระหนักและเห็น
ความสำคัญในการร่วมมือดำเนินการเพื่อลดภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้น ภายใต้กิจกรรมหลักกิจกรรม คือ

1. การรณรงค์ เที่ยวไทย ต้านภัยโลกร้อน ตามแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
7 Green Concepts

2. การจัดทำฐานข้อมูลสินค้าการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงความสำคัญ
ของสิ่งแวดล้อม

3. การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวตัวอย่าง โดยคัดสรร สินค้าการท่องเที่ยวที่มีการบริหาร
จัดการที่สอดคล้องกับแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4. การจัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยุคใหม่ร่วมต้านภัยโลกร้อน
ผลกระทบของการท่องเที่ยวและแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ย้ำเจตนารมณ์อย่างต่อเนื่องที่จะรณรงค์ให้เกิดการรักษา
สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นผลงานใน
อดีตที่ทำต่อเนื่องถึงปัจจุบัน อาทิ การให้รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดีเด่นด้าน การรักษา
สิ่งแวดล้อม (Tourism Awards) การสนับสนุนการให้มาตรฐานโรงแรมสีเขียว (Green Leaf Hotel)
การสนับสนุนกิจกรรมด้านรักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ประกอบกับแนวโน้มโลกที่นักท่องเที่ยวหันมา
ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับสภาวะวิกฤตโลกร้อน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงจะใช้ โอกาสนี้
ต่อยุทธศาสตร์การกิจของการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โคนนำเสนอขายสินค้าการท่องเที่ยว
และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยว ภายใต้ แนวคิด การปฏิบัติที่เป็นมิตรกับ
สิ่งแวดล้อม “7 Green Concepts” ซึ่งประกอบด้วย

Green Hearts คือ การสร้างความรู้สึกให้นักท่องเที่ยวและชุมชนมีหัวใจที่เปี่ยมไปด้วยรัก
ความศรัทธา ใส่ใจ และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยว มีการรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและการปรับตัวเพื่อรับมือกับภาวะโลก
ร้อนพร้อมมีการปฏิบัติเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกด้วยวิธีการที่ถูกต้อง
เหมาะสม

แนวปฏิบัติ:

สร้างการรับรู้ และความตระหนักถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อทรัพยากร ท่องเที่ยวทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

สร้างการรับรู้ และความตระหนักเกี่ยวกับภาวะ โลกร้อนที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและ ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อภ ภาวะโลกร้อน รวมทั้งการปรับตัวเพื่อรับมือกับภาวะ โลกร้อนและ แนวทางปฏิบัติที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการปฏิบัติที่ช่วยอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

Green Logistics คือ การปรับเปลี่ยน วิถีการเดินทางหรือรูปแบบการให้บริการด้าน การคมนาคมขนส่ง เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเน้นการเสนอขายกิจกรรมท่องเที่ยวที่ใช้ ยานพาหนะเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การขี่จักรยาน การเดินทางด้วยขนส่งมวลชน (รถไฟ รถประจำทาง)

แนวปฏิบัติ:

รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อหรือเลือกใช้ยานพาหนะที่ประหยัดพลังงานหรือ ใช้ พลังงานทดแทนที่เดินทาง โดยรถยนต์ส่วนตัวจากที่พักอาศัยไปยังแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการขนส่งทางการท่องเที่ยวทั้งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ รวมทั้ง เครือข่าย ธุรกิจปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินธุรกิจ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสามารถลดการใช้ พลังงานหรือใช้ พลังงานทดแทน

รัฐให้การส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการขนส่งทางการท่องเที่ยวทั้งทางอากาศ ทางบก และ ทางน้ำ รวมทั้งเครือข่ายธุรกิจที่มีการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และลดการใช้พลังงาน หรือใช้พลังงานทดแทนในรูปของภาษีและแรงจูงใจอื่นๆ

Green Attractions คือ สนับสนุนการเสนอขายแหล่งท่องเที่ยว ที่มีรูปแบบการบริหาร จัดการที่ดีที่ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นหลัก

แนวปฏิบัติ:

มีการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบการบริหารจัดการแหล่งและมีการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการรักษา สิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

มีการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการรักษา มรดกทางวัฒนธรรม และสร้างผลกระทบน้อยที่สุด

มีการปฏิบัติที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านสังคม และเศรษฐกิจแก่ชุมชน โดยรอบ และเกิดผลกระทบน้อยที่สุด

Green Communities คือ สนับสนุนการเสนอขายแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทั้งชุมชนเมืองและชนบท ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

แนวปฏิบัติ:

มีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีระบบการบริหารจัดการชุมชน และมีการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายใต้กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง

มีการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการถ่ายทอด สืบสานและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น

มีการปฏิบัติที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสภาพสังคม และเศรษฐกิจของ ชุมชนโดยรวม และก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

มีการต้อนรับและบริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวได้มาตรฐานและสะท้อนถึงความเป็นไทยที่ดี

Green Activities คือ สนับสนุนการเสนอขายกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอยู่ภายใต้ขอบเขตความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่

แนวปฏิบัติ:

เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้อง กลมกลืนกับคุณค่าและความโดดเด่นของทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมมากที่สุด และสร้างผลกระทบน้อยที่สุด

กิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดให้มีขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ให้ประสบการณ์ การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด ผู้ประกอบการนำเที่ยวจัดรายการนำเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงาน หรือใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ หรือใช้พลังงานสะอาดมัคคุเทศก์อาชีพและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ดำเนินกิจกรรมนำเที่ยวที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมและถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ตามกรอบจรรยาบรรณได้อย่างสูงสุด

Green Services คือ สนับสนุนการเสนอขายรูปแบบการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่สามารถสร้างความประทับใจแก่

นักท่องเที่ยว ด้วยมาตรฐานและคุณภาพที่ดี ภายใต้การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่มีการดูแลอย่างเหมาะสม

แนวปฏิบัติ:

ผู้ประกอบการที่ให้บริการทางการท่องเที่ยวทุกแขนงมีการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบการบริหารจัดการธุรกิจและการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ผู้ประกอบการที่ให้บริการทางการท่องเที่ยวทุกแขนงมีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อมรดกทางวัฒนธรรมและสร้างผลกระทบน้อยที่สุด

ผู้ประกอบการที่ให้บริการทางการท่องเที่ยวทุกแขนงมีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านสังคม และเศรษฐกิจแก่ชุมชนโดยรอบและสร้างผลกระทบน้อยที่สุด

Green Plus คือ เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตอบแทนสู่สังคม ด้วยความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการลด ละ เลิก พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ดี เช่น การปลูกป่า เป็นต้น

แนวปฏิบัติ:

บุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมหรือสนับสนุนการรักษาหรือฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมที่ช่วยลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจก

จัดตั้งสำนักงาน “ภาคีสื่อสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว ” เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือ ระดมทุนทรัพย์ และรับรองมาตรฐานทางการท่องเที่ยว

ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและค้นคว้าออกแบบสิ่งประดิษฐ์ที่สามารถใช้สนับสนุนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูหรือรักษาสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการท่องเที่ยว

จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนในด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการฟื้นฟูการท่องเที่ยว

กนกอร รัตนอุดมสวัสดิ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของชุมชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมที่จะใช้ชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ผลการศึกษาได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว คือให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่น เจ้าของร้านค้าหรือสถานบริการ สื่อมวลชน นักท่องเที่ยวเองและส่วนราชการได้เข้ามามีส่วนในการวางแผนร่วมกันแก้ไข โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี ของจังหวัดและท้องถิ่น

อุรุ วรชัยทัมิม และคณะ (2545) ศึกษาชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับวัฒนธรรมชุมชน ที่ตำบลแม่สี อำเภอปาย ได้สรุปวิถีชีวิตของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในด้านรูปแบบการจัดการว่าไม่ค่อยเห็นด้วยกับการเปิดผืนป่าต้นน้ำมาจัดการการท่องเที่ยวและเสนอให้มีการกำหนดระยะเวลาท่องเที่ยวผืนป่าประมาณ 2-3 เดือน และในการเข้าไปเที่ยวชมผืนป่าอนุรักษ์ของชุมชน ต้องมีคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว ส่วนในด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมประเพณีสูง ลีซอ และละหู่ มีวิถีชีวิตที่อิงกับการเกษตร และมีการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ชาวบ้านส่วนหนึ่งกังวลจากผลกระทบของการท่องเที่ยวและการเข้ามาของวัฒนธรรมภายนอก และเกรงว่าอาจสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

มงคลชัย วงศ์ศรีไพศาล (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องการฟื้นฟูภาวะวิกฤติทางสังคมด้วยองค์กรชุมชนของบ้านแม่กำปองจังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ทำการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความคิดเห็นเชิงคุณภาพ จากการศึกษาที่ผ่านมาได้ทราบว่า ในส่วนของแนวทางการฟื้นฟูสภาวะวิกฤติทางสังคมจากปัญหาต่างๆ ภายในชุมชนบ้านแม่กำปองนั้น ผู้นำชุมชนได้มีแนวคิดที่จะรับมือกับปัญหาเหล่านี้ด้วยแนวคิดหลักๆ คือการใช้แนวคิดการปลูกฝังให้ชาวบ้านมีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และที่สำคัญที่สุดบ้านแม่กำปอง มีกระบวนการเรียนรู้ มีการพัฒนา และบริหารจัดการใหม่เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน โดยได้เปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั่นเอง

งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ยุพิน ศรีหรั่ง (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติและศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา สภาพที่ตั้งและสภาพแวดล้อม โบราณสถาน และด้านชุมชนที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ด้านการจัดการท่องเที่ยวยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นทางการ และขาดงบประมาณด้านการจัดการ ส่วนใหญ่ประชาชนเจ้าของพื้นที่บริหารจัดการเองและปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ คือ ชุมชนขาดองค์ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยว อาทิ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การให้บริการมัคคุเทศก์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการท่องเที่ยว

ดวงใจ หล่อธนาวิชย์ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องรัฐ ทุน ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้การพัฒนาและการจัดทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนได้ในระดับรัฐ ท้องถิ่น หมู่บ้าน และระดับปัจเจก และเพื่อค้นหาสิ่งที่อยู่ด้านหลังการพัฒนาและการจัดทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การวิจัยทางเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก และการประชุมกลุ่มย่อย ข้อมูลหลักมาจากการศึกษาภาคสนามที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนและการสำรวจระยะสั้นที่หมู่บ้านโยมิตัน จังหวัดโอคินาวา ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์หมู่บ้านในอินโดนีเซีย โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ เรื่องท้องถิ่น (Localization) และวัฒนธรรมการจัดการในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ระบบคิดและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงกลไกทางสังคมวัฒนธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน แนวทางสำหรับรัฐท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกป้องรักษาสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม และคนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกๆ ระดับ ความเข้มแข็งของสังคมเกิดขึ้นจากการที่คนหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันมีสำนึก ร่วมกันโดยผ่านการสร้างกระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และคงรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น ปายเป็นกรณีตัวอย่างของความล้มเหลวของรัฐท้องถิ่นในเรื่องการบูรณาการชุมชนและสร้างสำนึกท้องถิ่น ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทำให้ปายอ่อนแอ โดยการเชิญชวนนักลงทุนต่างชาติเข้ามาทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวในขณะที่ใน โยมิตัน รัฐท้องถิ่นญี่ปุ่นสร้างความเข้มแข็งให้กับคนท้องถิ่นและบูรณาการภายในชุมชนได้สำเร็จจึงสามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

นภค นพรัตน์ (2551) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยทำการศึกษาจากการเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในเขตตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอนจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 295 คน โดยผลการศึกษามีดังนี้คือ ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในด้านต่างๆ ได้แก่ การค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมน้อยในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่

สงคราม แก้วกันทะ (2551) ได้ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในอำเภอป่าซาง 20 คน กลุ่มผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 20 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำภาคประชาชน กลุ่มแกนนำเยาวชน 20 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน จากผลการศึกษามีแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการส่งเสริมให้เข้าใจตามหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง และการส่งเสริมอาชีพที่ถนัดตามประเพณีของชนเผ่าเน้นการพออยู่พอกินตามสภาพที่แท้จริงของชุมชน ด้านสังคมจะต้องกำหนดแนวทางป้องกัน การปฏิบัติ และการแก้ไข ให้ตรงจุดของปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

จตุพล ยะจอม (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าซางและเพื่อศึกษาระดับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลป่าซาง ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนการดำเนินการของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา โดยทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกับปัจจัยด้านเพศ และอายุ เปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวสนใจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการบริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการบริหารจัดการของรัฐและเอกชน และศึกษาความแตกต่างอายุของนักท่องเที่ยวในแต่ละด้านที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะยาวน้อย โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

นำผลวิเคราะห์ที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นของบางกิจกรรมแตกต่างกัน แต่ปัจจัยอายุมีผลต่อระดับความคิดเห็น ซึ่งมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 อย่างไรก็ตามผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลให้คนในท้องถิ่นสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและยังสามารถอนุรักษ์ธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

วัชร ชูรักษา (2548) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยปราศจากการวางแผนการท่องเที่ยว หรือมีแผนแต่ขาดการนำไปปฏิบัติ ได้นำผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยในภาพรวม เนื่องจากการปกครองของประเทศไทยยังคงมีลักษณะรวมศูนย์หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น และภูมิภาคมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายมาจากรัฐบาลส่วนกลาง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ขาดประสิทธิภาพในระดับท้องถิ่น จึงส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศเกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ดีขึ้นในระดับท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณและอัตราค่าสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม และการจัดตั้งคณะทำงานชุดท้องถิ่นที่ประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญสนับสนุนให้เกิดการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาจากชุมชนท้องถิ่นมากกว่ารัฐบาลกลางเมื่อที่เคยมักเกิดมาในอดีต ควรมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่เอื้อกลางในการถ่ายทอดความเป็นไทย

วิบูลย์ชัย พุฒิตอง (2549) ได้ทำการศึกษาปัญหาและการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เอกเขาพระเขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ดังกล่าว ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการวางแผนยุทธศาสตร์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้เอกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีพันธกิจที่สำคัญคือ การพัฒนาสถานที่ให้สวยงาม มีการบริหารจัดการที่ดี ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาไว้ 4 องค์ประกอบได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม

ภูวนิดา คุณผลิน (2550) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องการบริหารพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานครแบบบูรณาการ สรุปได้ว่ารูปแบบกระบวนการ

บริหารพัฒนาการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร มี 2 ระดับคือ โมเดลบูรณาการระดับมหภาคเป็น กระบวนการศึกษายุทธศาสตร์การบูรณาการของภาครัฐ เอกชน ในการกำหนดกระบวนการจาก นโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โมเดลบูรณาการระดับจุลภาค เน้นการบูรณาการระดับ พื้นที่ประกอบด้วยกระบวนการประเมินความต้องการ การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกำหนดพันธกิจและภารกิจ กระบวนการมีส่วนร่วม การตั้งวัตถุประสงค์ การบูรณาการแผน การปฏิบัติการ และการประเมินแบบมีส่วนร่วม

ปิยวรรณ คงประเสริฐ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ เพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีความมุ่งหมาย เพื่อตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก และใช้หลักการ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยบูรณาการแผนพัฒนาทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจิต ใจไว้ในแผนเดียวกัน และบูรณาการความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้ง 4 กลุ่มได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการ วางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนา เกาะพะงันเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับโลกเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและ ชุมชน โดยยึดหลักการพัฒนาตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน และเกษตรแบบเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างยั่งยืน

สุชีพ อริยธรรมสกุล (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการจัดการยานชมเกาะรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการจัดการยานชมเกาะ รัตนโกสินทร์ ในด้านต่างๆรวม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านเส้นทางจัดการยาน ด้านความประทับใจ และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

งานวิจัยต่างประเทศ

อะชิบะ ฮิโรยาซุ (Hiroyasu, 1996) ได้ศึกษาเรื่องศาสตร์การท่องเที่ยวแนวใหม่ พบว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่นของญี่ปุ่น พิจารณาขึ้นจากตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (2) ความร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

(3) การกระจายรายได้ท่องเที่ยวภายในชุมชน (4) การมีนักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่องหรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (5) มีการออกกฎระเบียบท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์และควบคุมการใช้ทรัพยากร

ฟิลิปส์ เดียร์เดน (Philip Dearen, 1998) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวทั่วไป ในอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งนักท่องเที่ยวทั้งหมดออกเป็น 5 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังมีอายุและระดับการศึกษามากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆอีกด้วย

เจียง ชุนเจียน (Jiang Chunqian, 2002) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเมืองซีเจียง ประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เห็นได้เด่นชัด ได้แก่ รายได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างงานในชุมชนท้องถิ่น การขยายตลาดสำหรับพืชผลทางการเกษตร การเพิ่มขึ้นของผลงานทางวัฒนธรรมชุมชน และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ยู-เซียง ลิน และ โจ-ฮุย ลิน (Lin and Lin, 2005) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบบูรณาการ โดยใช้วิธีการสำรวจและสัมภาษณ์การรับรู้ของกลุ่มชนพื้นเมืองใต้หวันเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อประเมินและวิเคราะห์การบริหารทรัพยากรท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ซิลวี แบลนจี และ ไฮเทช เมทา (Blangy and Mehta, 2006) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ โดยงานวิจัยชิ้นนี้เน้นการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง เนื่องจากผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการเติบโตอย่างรวดเร็วของการพัฒนาการท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาระบบนิเวศเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวมีตัวอย่างเช่น เมืองคูไบ และเมืองปักกิ่ง เป็นต้น การฟื้นฟูจึงควรเป็นแนวทางสำคัญอย่างหนึ่งในการวางแผนการท่องเที่ยว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ในอำเภอปายเพื่อให้เกิดความเข้าใจกระบวนการจัดการปัญหา อุปสรรค และวิธีการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากทั้งหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชนและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กับประชากรทั้ง 2 กลุ่มหลักดังนี้

1. ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพยากรการท่องเที่ยว มีบทบาทในการวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่น ได้แก่ ธุรกิจที่พัก ร้านอาหารของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม บริษัทนำเที่ยว

สื่อมวลชนท้องถิ่น การบริการท่องเที่ยวอื่นๆ สมาคมและชมรมธุรกิจท่องเที่ยว (ชมรมการท่องเที่ยว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2554)

2. ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ และผู้นำชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และรับผิดชอบในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก มีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า รวบรวม และวิเคราะห์หลักการ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการปรับปรุง การฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว ร่วมจากเอกสาร รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ รวมทั้งหน่วยงานของราชการและเอกชนที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดข้อมูลและขอบเขตของเนื้อหา โดยนำกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์มาใช้เป็นแนวทาง

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำไปแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดและขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ซึ่งการสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ตัวผู้วิจัยซึ่งนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เพราะการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการใช้คนสัมผัสกับคนโดยตรง(ชาย โพธิ์สิตา 2550)

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-Depth Interview) เป็นการถามนอกจากจะให้อธิบายแล้วต้องถามถึงเหตุผลด้วย ทั้งในลักษณะทำไมและอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุดตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูการท่องเที่ยว เป็นคำถามเกี่ยวกับแผนหรือนโยบายในการฟื้นฟู รูปแบบและการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3. จัดประชุมระดมความคิดเห็น(Focus Group) ในประเด็นสำคัญของการศึกษา โดยเชิญผู้แทนจากสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูการท่องเที่ยว เข้าร่วมประชุมพร้อมกัน เพื่อระดมความคิดเห็นในประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขจากผลการขยายตัวธุรกิจท่องเที่ยวที่อำเภอปายที่มีผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอำเภอปาย รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ

4. อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ ดินสอ ปากกา ขางลบ กระดาษ คอมพิวเตอร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว และผู้แทนจากหน่วยงานของภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุงและฟื้นฟูการท่องเที่ยว โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว การได้รับประโยชน์จากการร่วมฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวและปัญหาข้อเสนอแนะในการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายในของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ เจาะลึก (In-Dept Interview) การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ซึ่งมีวิธีเก็บข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. เหตุผลในการเลือกพื้นที่ศึกษา

เหตุผลการเลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอน มี 2 ประการคือ

ประการแรก จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และทรัพยากรธรรมชาติ (ดิเรก ก้อนกลีบ, 2553)

ประการที่สอง รัฐบาลดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมื่อปี พ.ศ. 2530 จากการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานราชการ จังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และธุรกิจท่องเที่ยวเอกชนต่างถิ่นร่วมกันสร้างจุดขายของการท่องเที่ยว โดยใช้งบประมาณของภาครัฐ ในการพัฒนาและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกันมีนายทุนขนาดใหญ่

ต่างถิ่นเข้ามาลงทุนสร้างโรงแรม รีสอร์ทขนาดใหญ่ในตัวอำเภอเมืองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นกลุ่มทัวร์ขนาดใหญ่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนอย่างรวดเร็ว ซึ่งพบว่าพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก 3 จุดคือ พื้นที่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปางมะผ้า และอำเภอปาย

เหตุผลการเลือกอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มี 3 ประการ คือ

ประการแรก อำเภอปายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักจากทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ เป็นเมืองที่มีสภาพแวดล้อมและบุคลิกแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนคือ เป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Culture)

ประการที่สอง ขนาดจำนวนประชากรปายใน ตำบลเวียงเหนือ ตำบลเวียงใต้ และ ตำบลแม่ฮี้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมท่องเที่ยว มีจำนวนไม่มากเกินไป เหมาะกับการศึกษาเชิงลึก

ประการที่สาม ผลกระทบด้านลบจากการจัดการท่องเที่ยวที่ผิดทิศทาง ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ยังไม่มีการศึกษาด้าน การฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

2.1 เก็บรวบรวมรายชื่อจากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ

2.2 ทำจดหมายนำเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์

2.3 โทรศัพท์ถึงผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า 1 อาทิตย์ เพื่อเป็นการยืนยันการนัดหมายให้ผู้สัมภาษณ์ได้เตรียมพร้อม

2.4 บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยอุปกรณ์บันทึกเสียง

2.5 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่บันทึกด้วยเสียงไว้มาถอดข้อความ และจัดพิมพ์เป็นประเด็นสำคัญอย่างละเอียด

3. จัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดเทป แล้วนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วจัดประชุม ระดมความคิดเห็น (Focus Group) โดยเชิญผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเข้าร่วมประชุม ร่วมกันเสนอทางเลือก หรือข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติในการดำเนินการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่อง สอน โดยมีขั้นตอนสำคัญ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ , 2547) ที่ต้อง ดำเนินการคือ

- 3.1 กำหนดสิ่งที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย
- 3.2 วางแผนเกี่ยวกับวาระการประชุมและการเชิญผู้เข้าร่วมประชุม
- 3.3 แนะนำและดำเนินการประชุม
- 3.4 ให้ทุกคนแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และเขียนลงในแผ่นกระดาษ
- 3.5 ใช้เทคนิคการระดมสมองที่เหมาะสมให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความสบายทางด้านร่างกาย และจิตใจในการเข้าร่วมประชุม

4. นำข้อมูลทั้งในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และการจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) มาสรุปผลและอภิปรายผล นำมาร่าง เป็นแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามแนวคิดการฟื้นฟูการท่องเที่ยว และแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

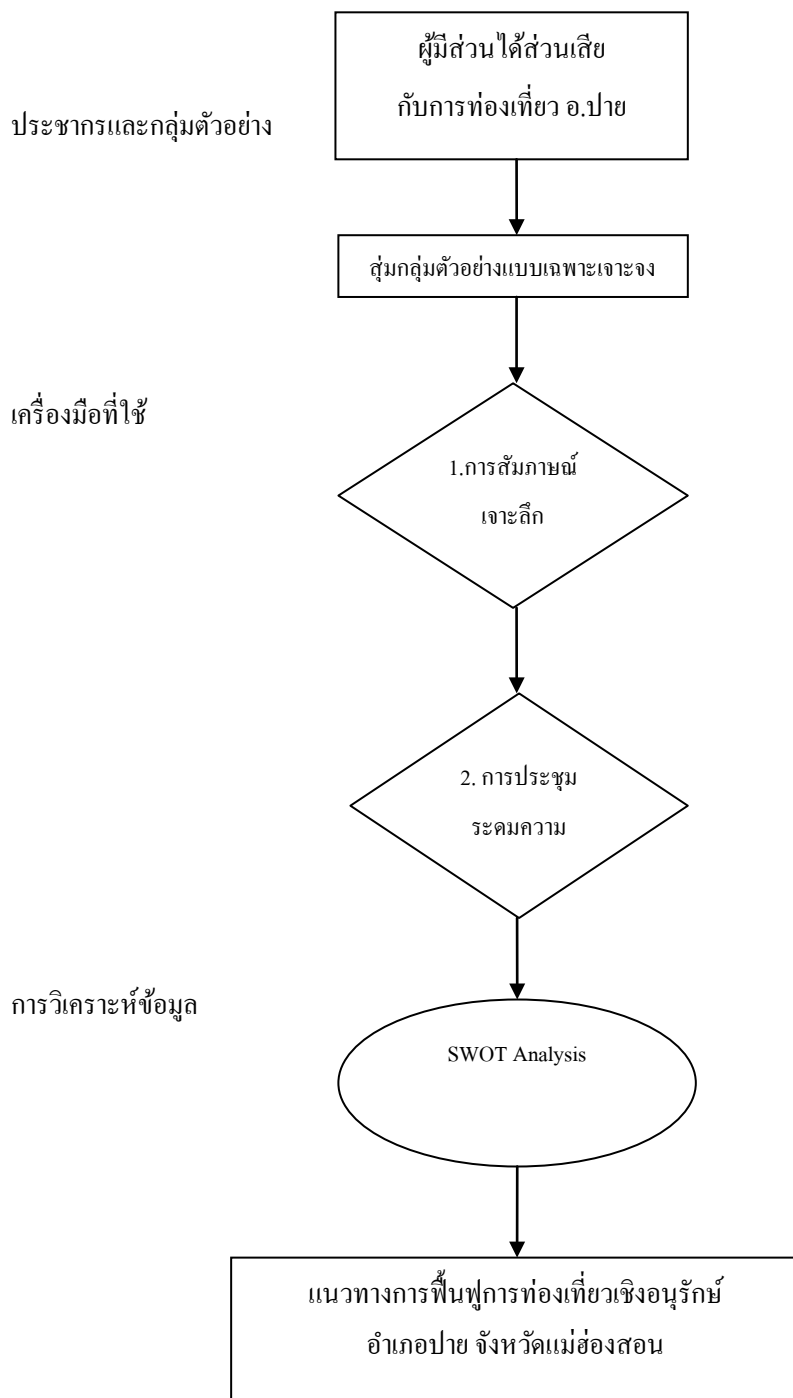
การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลทำในช่วงการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือการตรวจสอบด้านความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูล จากแหล่งเวลา บุคคล และสถานที่ โดยสัมภาษณ์เรื่องเดียวกันจากบุคคลในช่วงเวลาที่ต่างกัน เช่น คนละเดือน สัมภาษณ์ เรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ กลุ่มตัวอย่าง เช่น จากธุรกิจที่พัก ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น และสังเกตในเรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ สถานที่ เช่น ตำบลเวียงเหนือ ตำบลเวียงใต้ และตำบลแม่ฮี้ เป็นต้น (เบญญา ยอดคำเนิน-แอ็ดติงค์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552)

การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล รวมทั้งเป็นการลดอคติในการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบในมิติต่างๆ เหล่านี้ คือ การรวบรวมข้อมูล จาก การสัมภาษณ์ การจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) และเอกสาร ในเรื่องเดียวกัน มาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน มีความสมบูรณ์ ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลได้ตามที่ต้องการตามวัตถุประสงค์แล้ว ได้นำข้อมูลมาตีความให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำมาพรรณาคความ และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้ทบทวนและรวบรวม แล้วจึงได้นำไปปรึกษาและขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามประเด็นและสามารถสรุปอภิปรายผลตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครอบคลุม ชัดเจน และสมบูรณ์ต่อไป

แผนภาพที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

บริบทของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สภาพแวดล้อมธรรมชาติ

อำเภอปายตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ทั้งหมด 2,324 ตารางกิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 62 หมู่บ้าน และหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อปพ.) 20 หมู่บ้าน มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบล 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง

อำเภอปายเป็นเมืองกลางหุบเขาห้อมล้อมด้วยขุนเขาทุกด้าน อุณหภูมิของอำเภอโดยปกติต่ำกว่าแม่ฮ่องสอน 5 องศา สภาพภูมิประเทศของอำเภอปายเป็นหุบเขากว้างใหญ่ล้อมรอบด้วยเทือกเขาถนนธงชัยและเทือกเขาแดนลาว มีคanyonต่างๆทำหน้าที่เป็นเส้นกั้นอาณาเขตของอำเภอปาย เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเนินเขาและภูเขาสูง ลักษณะดินส่วนใหญ่จึงไม่เหมาะสมสำหรับการเกษตร ยกเว้นพื้นที่ราบใกล้ลำน้ำซึ่งเหมาะสมสำหรับการเกษตรแต่ก็มีจำนวนน้อย พื้นที่ในเขตอำเภอปายส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ เฉพาะชุมชนปายและข้างเคียงตั้งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ

อำเภอปายมีแหล่งน้ำสำคัญคือ แม่น้ำปาย รวมไปถึงทางน้ำที่เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำปายที่สำคัญมีอยู่ 5 สายคือ น้ำแม่สา น้ำแม่เย็น ห้วยแม่สา น้ำแม่ฮี้ และน้ำแม่ปิงน้อย (ปารีชาติ เรื่องพิเศษ, 2536)

ลำน้ำปาย

ลำน้ำปายไหลจากทิศใต้ผ่านพื้นที่ราบในเขตชุมชนปายผ่านขอบแนวเขตเทศบาลตำบลปาย ด้านตะวันออกและไหลออกไปด้านทิศเหนือ ในฤดูฝน น้ำในลำน้ำปายจะเชี่ยวและล้นขึ้นท่วมพื้นที่ริมสองฝากลำน้ำทุกปี แต่ในฤดูฝนปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2548) น้ำในลำน้ำปายได้ทำความเสียหายให้แก่ที่พักแรมในเกสเฮ้าส์และรีสอร์ทหลายแห่งที่ตั้งอยู่ริมลำน้ำปาย

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอำเภอปาย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.23) เป็นพื้นที่ป่าไม้ รองลง
ไปเป็นพื้นที่เกษตรกรรม (ร้อยละ 4.28) และพื้นที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 0.49) ตามลำดับ (สาวิตร มีชัย
และคณะ, 2550)

สังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นปาย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมปายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (รัศมี ชูทรงเดช, 2553).
มี 2 ช่วง คือ ระยะเวลาที่ 1 ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2540 การเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรม
หมู่บ้านดั้งเดิม สังคมเกษตรเพื่อยังชีพ ผู้สังคมเกษตรเชิงเดี่ยว คำชาย

ระยะเวลาที่ 2 พ.ศ. 2540 – 2549 การเปลี่ยนแปลงสังคมหมู่บ้านชนบทสู่สังคมเมืองท่องเที่ยวใน
ยุคโลกาภิวัตน์ (โกศล กันธะรส, 2524)

ประวัติศาสตร์อำเภอปาย

จากการสืบค้นทางประวัติศาสตร์ของเมืองปาย พบว่ามีร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ มา
ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีสถานที่อยู่อาศัย สถานที่ประกอบพิธีกรรม และการแสดงออก
ทางความเชื่อทางศาสนาปรากฏอยู่ในหลายๆพื้นที่ ที่ นี้เมื่อประมวลเหตุการณ์สำคัญ ทาง
ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีของคนปาย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2549) สรุปได้
ดังนี้

ประวัติศาสตร์อำเภอปาย	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
2045	สมัยพระยาติโลกราชครองอาณาจักรล้านนา (ตรงกับสมัยกรุงศรีอยุธยา) เมืองปายอยู่ ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนา
2398	ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับ ประเทศอังกฤษ เกิดการสัมปทานป่าไม้ (แบบเสรี) โดยบริษัท บอมเบย์เบอร์มา และ บริษัทบอเนียวของอังกฤษเข้ามาทำไม้ล่องน้ำปายออกทางแม่น้ำสาละวิน ช่วงนั้นป่าไม้ เมืองปายถูกทำลายมาก
2412	ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าฟ้าโกหล่านจากพม่ายกทัพเข้าตีเมือง ปาย จนสามารถทำลายและยึดเมืองปายอยู่ระยะหนึ่ง ช่วงเวลานั้นคนเมืองปายส่วนหนึ่ง ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยศึกและแรงงานที่เมืองหมอกใหม่ ประเทศพม่า

ประวัติศาสตร์เมืองปาย	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
2416	พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าแต่งตั้งพระยาชัยสงคราม (หนานธนันไชย บุตรราชวงศ์มหายศ แห่งเมืองเชียงใหม่) เป็นพระยาเกษตร รัตนอาณาจักรไปปกครองเมืองปาย ทำให้เกิดการอพยพกลุ่มคนจากเมืองเชียงใหม่มาตั้งเมืองใหม่ ณ ฟังตะวันตกของแม่น้ำปาย ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่ของตำบลเวียงใต้
2454	ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กระทรวงมหาดไทยประกาศยกเลิกการปกครองมณฑล และเปลี่ยนฐานะเมืองเป็นอำเภอ พร้อมทั้งแต่งตั้งหลวงเจริญเขตเขลางค์นคร (สอน สุขุมมินทร์) เป็นนายอำเภอปายคนแรก
2484 – 2488	เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ทหารญี่ปุ่นตัดถนนจากเชียงใหม่ผ่านอำเภอปายเพื่อเข้าไปในประเทศพม่าผ่านอำเภอขุนยวม อำเภอปายจึงเป็นที่ตั้งฐานทัพญี่ปุ่น ระหว่างนั้นมีการจัดตั้งโรงพิมพ์กษาปณ์ที่บ้านแม่ปิง คนปายถูกเกณฑ์ไปเป็นกสิกรสร้างทาง ในขณะที่เกิดภาวะข้าวขาดแคลนอย่างหนัก และหลังจากที่ญี่ปุ่นยอมแพ้สงคราม ทหารญี่ปุ่นลอบกลับฐานทัพญี่ปุ่นที่อำเภอปายก็กลายเป็นสุสานฝังศพของทหารญี่ปุ่นจำนวนมากที่เสียชีวิตจากการสู้รบครั้งนั้น
2490 – 2499	มีการสร้างสนามบิน อำเภอปาย และสร้างโรงพยาบาลเกิดการค้าขายกว้างขวางขึ้น และเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงวิถีของการเกษตรครั้งแรกของอำเภอปายหลังจากที่มีการนำกระบวนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (Mono-crop) หรือการปลูกพืชเชิงการค้าเข้ามาเป็นครั้งแรก
2500 – 2509	จอมพล ป.พิบูลสงคราม สร้างบ้านพักที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปาย ตรงข้ามบ้านเวียงเหนือ มีการสร้างทางไปอำเภอเวียงแห่งจังหวัดเชียงใหม่มีการสัมปทานเหมืองฟลูออไรด์ของบริษัทเหมืองแร่มหาลานนา ที่เมืองแปง เกิดธุรกิจโรงงานครั้งแรกในอำเภอปาย เกิดการจ้างแรงงาน และสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย
2510 – 2519	เกิดธุรกิจขนส่งและการจัดการ โดยสารทางรถยนต์จากอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนผ่านอำเภอปายไปจังหวัดเชียงใหม่ โดยในขณะนั้นสภาพถนนยังถูกปูด้วยลูกรัง

ประวัติศาสตร์เมืองปาย	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
2520 – 2529	มีการก่อสร้างโรงพยาบาลประจำ อำเภอปาย ในขนาด 10 เตียง โดยมีแพทย์ประจำการครั้งแรกในปี 2522 ตลอดจนการสร้างทางหลวงลาดยาง สาย 1095 ทำให้การคมนาคมสะดวกมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นไม่นาน มีการพัฒนาสายส่งไฟฟ้าจนถึงอำเภอปาย ในขณะที่การดูแลรักษาความมั่นคงในพื้นที่ก็มีมากขึ้น จากการตั้งค่ายทหาร ร .7 พัน 5 ในพื้นที่ อำเภอปาย ซึ่งในช่วงนั้น อำเภอปาย มีการพัฒนาธุรกิจบริการสถานเริงรมย์ การค้าบริการทางเพศ ธุรกิจที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนร้านอาหารที่ให้บริการในเวลากลางวัน
2530 –2540	รัฐบาลกำหนดนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า โดยประกาศปีท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Years) ส่งผลให้นายทุนเร่งกว้านซื้อที่ดินของ ชาวบ้านในอำเภอปาย มากยิ่งขึ้นในขณะเดียวกันก็มีการบุกรุกที่ดินในเขตพื้นที่อนุรักษ์อย่างมากเป็นครั้งแรก มีการขยายตัวของธุรกิจก่อสร้างการค้าวัสดุก่อสร้าง (อิฐ หิน ดินทราย และไม้เถื่อน) ในระหว่างนั้นทรัพยากรธรรมชาติของอำเภอปายถูกทำลายอย่างรวดเร็ว
2532	มีการจัดตั้งสาขาของธนาคารกรุงไทย จำกัด ที่อำเภอปายส่งผลให้เกิดการกู้เงินในระบบ และภาวะการณ์เป็นหนี้สินของชาวปายมากขึ้น ในขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ก็ใช้สารเคมี ในการทำการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ทันกับการบริโภคและการจำหน่าย เพื่อใช้จ่ายดอกเบี้ยและเงินกู้ยืมให้ทันเวลา ำ ซึ่งในปีนี้เองที่รัฐประกาศยกเลิกสัมปทานป่าไม้อย่างถาวร
2540 –2545	รัฐบาลประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยว (Amazing Thailand) นักธุรกิจ นายทุนที่ต่างทยอยเข้ามาประกอบกิจการการท่องเที่ยวในอำเภอปาย โดยในระหว่างนั้น ยังไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบแต่อย่างใด ธุรกิจทางการท่องเที่ยวขยายตัว และพัฒนารูปแบบที่หลากหลายโดยขาดการควบคุมที่ดีพอ บ้างก็ทำที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว รีสอร์ทที่อยู่กับธรรมชาติ ร้านอาหาร ธุรกิจรถเช่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่า ฯลฯ ในขณะที่คนอำเภอปายที่มีรายได้จากการขายทรัพย์สินมรดกของบรรพบุรุษ เริ่มเรียนรู้การทำธุรกิจท่องเที่ยวด้วย แต่ก็ไม่สามารถแข่งขันกับนายทุนและนักธุรกิจที่มีประสบการณ์ และกำลังการจัดการ จากภายนอกได้ในลักษณะเดียวกับเกษตรกรชาวปายก็ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เป็นการเกษตรเชิงพาณิชย์และการเกษตรเชิงเดี่ยว โดยใช้ปุ๋ย และสารเคมีอย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มผลผลิต

ประวัติศาสตร์เมืองปาย	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
2540	เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจครั้งยิ่งใหญ่ทั่วโลกซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ต้องประสบกับสภาวะฟองสบู่แตก นักธุรกิจที่เริ่มดำเนินการใหม่ๆ ยังไม่มั่นคงประสบปัญหาล้มละลาย จนกระทั่งเกิดการฟ้องร้องกันมากขึ้น แหล่งทุนจากต่างชาติจึงขยายตัวเข้ามาครอบครองธุรกิจการท่องเที่ยวต่างๆ ในอำเภอปายแทน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอปายเป็นอย่างมาก จนทำให้นักท่องเที่ยวไหลทะลักมายังอำเภอปายจำนวนมากและรวดเร็ว โดยปราศจากการวางแผนที่ดีพอ ช่วงนั้นยาเสพติดจึงแพร่ระบาดอย่างหนักในหมู่นักท่องเที่ยวในขณะที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ประสบกับปัญหาสถานะหนี้สินเพิ่มขึ้น จนกระทั่งบางรายตัดสินใจขายบ้านให้แก่นายทุนเช่าบ้านและที่ดินของตนทำธุรกิจ การสับเปลี่ยนการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และอสังหาริมทรัพย์ในอำเภอปาย เกิดขึ้นมาและรวดเร็ว โดยนายทุนจากภายนอกมีกำลังทุนมาก เข้าครอบครองธุรกิจการท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่ธุรกิจการท่องเที่ยวในขณะที่รัฐบาลก็ยังพยายามสร้างกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เกิดขึ้น
2542	เกิดการเปลี่ยนแปลงใหญ่สืบเนื่องมาจากนโยบายรัฐบาลได้ประกาศกระจายอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยสืบเนื่องจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ส่งผลตำบลทุกแห่งได้รับการยกระดับ ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในขณะที่ ตำบลเวียงใต้ ก็ได้รับการยกระดับจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล ปัจจุบันในอำเภอปาย จึงมีองค์การบริหารส่วนตำบล 8 หน่วย และเทศบาลตำบลปายอีก 1 หน่วย ซึ่งได้แก่ อบต.เวียงใต้ อบต.เวียงเหนือ อบต.แม่ฮี้ อบต.แม่มาเต็ง อบต.ทุ่งยาว อบต.เมืองแปง และ อบต.โป่งสา ทำให้กระบวนการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนมีพื้นที่การสร้างกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งการสร้างระบบตรวจสอบการเมือง การมีคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับเวียงใหม่ทั้งนี้ในส่วนของเทศบาลตำบลปาย ตั้งอยู่ในตำบลเวียงใต้

ประวัติศาสตร์เมืองปาย	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
2542	เทศบาลตำบลปายรับผิดชอบหมู่ที่ 1 บ้านเหมืองพร้าว หมู่ที่ 2 บ้านเจ้าแม่หัว หมู่ที่ 3 บ้านป่าขาม หมู่ที่ 4 บ้านเมืองแพร่ และหมู่ที่ 5 บางส่วนในเขตเทศบาล โดยส่วนใหญ่ชุมชนดั้งเดิมของเมืองปาย ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่กับไท-ยวน (คนเมือง) ทั้งนี้ในปัจจุบันมีแรงงานอพยพมาจากภาคต่างๆ มาทำกิน เกิดการพัฒนาของเมืองจนการเป็นย่านธุรกิจการค้า การท่องเที่ยว สถานที่ราชการ และย่านที่อยู่อาศัยของชุมชนดั้งเดิมของบ้านเวียงใต้อยู่ร่วมกัน

แผนภาพที่ 4 ประวัติศาสตร์อำเภอปาย

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549

จุดเด่นและความหลากหลายและศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการทำความเข้าใจ อำเภอ ปายกับพลวัตรของชุมชน สังคม และประชาคมผ่านการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์เมืองโบราณชายแดน และกระบวนการกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวแล้ว ข้อมูลสำคัญอีกชุดจากการทำความเข้าใจพลวัตรของสังคมของการพัฒนาการท่องเที่ยวก็คือ การมองหาจุดเด่นและความหลากหลายของทุนทางสังคม ตลอดจนศักยภาพต่อการท่องเที่ยว โดยคุณสมบัติที่น่าสนใจของอำเภอ ปายในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแบบทั่วไปที่ไม่สูงมากนัก ทำให้ปายกลายเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ต้องการแสวงหาวิถีชีวิตที่มีความหลากหลาย ชีวิตที่เรียบง่าย รวมไปถึงบางส่วนของวิถีชีวิต และความจริงแท้ทางวัฒนธรรมด้วย ทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวใน อำเภอ ปายในพื้นที่ต่างๆ รวมไปถึงความพยายามในการจัดการให้เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ (สำนักงานอำเภอปาย, 2547) มีดังนี้

ตำบลเวียงเหนือ เป็นชุมชน เดิมที่ตั้งขึ้นมานานกว่า 500 ปี โดยประวัติศาสตร์แล้วเป็นจุดเริ่มต้นของอำเภอปาย ตั้งอยู่ห่างจากเขตเทศบาลประมาณ 3 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีควา มเป็นอยู่เรียบง่าย ในชุมชนมีการรวมกลุ่มต่างๆ มีการกำหนด

กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในชุมชน เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำ ปาย (องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงเหนือ, 2548)

ตำบลแม่ฮี้ มีระบบนิเวศ ที่สมบูรณ์มากที่สุด ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและมีความหลากหลายของกลุ่มวัฒนธรรมชนเผ่า เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม อาทิ การจัดแสดงศูนย์วัฒนธรรม และลักษณะตามภูมิสถาปัตยกรรมของกลุ่มชนเผ่า อีกทั้งยังเป็นแหล่งผลิตอาหารทางธรรมชาติที่ปลอดสารพิษ มีวัดพระธาตุแม่ฮีน้อยอยู่บนยอดคอกอย สามารถขึ้นไปชมวิทิวทัศน์ตัวเมืองอำเภอปายได้ (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้, 2549)

ตำบลเวียงใต้ ถือเป็นศูนย์กลางของนักท่องเที่ยวทั้งจุดขึ้นลงรถประจำทางต่างๆ ตลอดจนสถานที่ตั้งของโรงแรม ที่พัก และธุรกิจต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยว ลักษณะการจัดการต่างๆ จึงเน้นการจัดระเบียบ การอยู่อาศัยร่วมกัน ทั้งระบบสาธารณูปโภคที่สะดวก ความสะอาด ปลอดภัย การสร้างภูมิทัศน์ที่ร่มรื่นสวยงาม การใช้โครงสร้างทางภูมิสถาปัตยกรรมของไทยใหญ่ ในโครงสร้างการก่อสร้างต่างๆ เพื่อการสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนการรักษาฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้, 2548)

ชนเผ่าต่างๆที่สำคัญ

ตำนานคนไต (ไทยใหญ่)

สภาวัฒนธรรมปาย (2544) ระบุว่านานมาแล้ว พระเจ้าอุทิพวา ราชาชิราชกรุงจีนมีพระราชธิดาพระเนตรบอด นามว่า สอสะลา เมื่อชนอายุ 12 ปี ปรากฏว่าพระเนตรคงจะบอดตลอดไปต้องจับลอยแพ พระชนนีจึงลอบให้คนสนิทจัดเสียบขบรทุกไปให้ด้วย เพื่อให้เลี้ยงชีพ ได้นานๆ แพ้ได้ลอยมาติดกิ่งไม้ที่เมืองตะโก้ง ราชธิดาพระเนตรบอดก็ปีนขึ้นมาซัดเซพเนจรไปไม่นานได้พบพยัคฆ์ร้ายตัวหนึ่ง (เสือเผือก) ซึ่งเป็นสามีของพระธิดาในชาติก่อน ด้วยบุพเพสันนิวาส จึงได้เป็นสามีภรรยา กัน มีบุตร 4 องค์ ทรงพระนามว่า เสือกอฟ้า เสือกงันฟ้า เสือกยันฟ้า และเสือกหาญฟ้า เมื่อพระโอรสเจริญวัยขึ้น พระนางก็มอบพระธิดาราชธิดาให้เพื่อเป็นเครื่องแสดงให้เป็นที่เชื่อถือ และได้กลับไปเฝ้าพระเจ้าตา ได้เล่าเรื่องราวของพระมารดาให้พระเจ้าราชาชิราชฟัง เมื่อเห็นพระธิดามรงก็จำได้และทรงรับไว้เป็นหลานขวัญครุณกุมารทั้ง 4 ได้ร่ำเรียน ศิลปวิทยาถ้วน 3 ศก แล้วลาพระเจ้าตากลับไปเมือง พระเจ้าตาทรงมอบหม่อม มี คนยกยง ให้พระราชธิดาองค์ที่ 1-3 ส่วนองค์ที่ 4 ให้ไปขอนคร ที่จะครอบครองจากพญาพยัคฆ์ ราช บิดา พระราชธิดาได้ แยกย้ายกัน กลับคืนมาตุภูมิ องค์ใหญ่มาถึงที่ตั้งเมือง โมกกอง หรือเมืองคลัง ก็เกิดอภินิหาร หม่อมดั่งขึ้นเอง 3 เวลา

พระกุมารทราบโดยศุภนิมิตว่า ณ ที่นี้จะต้องเป็นบ้านเมืองของพระองค์ จึงสร้างเมืองขึ้น ณ ที่นั้น
 ตอนแรกเรียกว่าเมืองเมียนกองญี ตอนหลังเปลี่ยนเป็นเมืองก้อ ง (พม่าเรียกโมกอง สยามเรียก
 เมืองคัง) เพราะเสียงฆ้องดังก้องขึ้นเององค์ที่สองเดินทางมาจนวันหนึ่ง มีคที่อัยกาธิราช
 พระราชทานมาหุดจากหัตถ์ไปปักดินอยู่ที่อัสจรรย จี งทรงสร้างเมืองขึ้นเรียกชื่อว่า “เมียนมิดญี”
 คือ บ้านมิดใหญ่ หรือเมืองมิด (พม่าเรียกไม เมียก) องค์ที่สามอุ้มนกยางมาถึงทุ่งนาฟางลอย นกยาง
 ร้องขึ้น พระกุมารก็สร้างเมือง ขึ้นตรงนั้น ตอนแรกเรียกชื่อว่า “เมียนขางยี ” ภายหลังกลายเป็น
 “เมืองขาง” (พม่าเรียกโมยิน) องค์น้องสุดท้องมหาพญาเสื่อเผือกผู้เป็นบิดา พญา เสื่อเผือกสร้างเมือง
 ให้เรียกว่า “เมียนเสื่อญี” ต่อมาเรียกว่า “เวียงเสื่อ” (พม่าเรียกวุนโส) ด้วยเหตุนี้ชาวไทยใหญ่จึงเชื่อ
 กันว่า คนไตเป็นเชื้อสายผู้กล้าหาญดุจพญาเสื่อ เพราะต้นเถาเหล้ากอเป็นพญาเสื่อเผือก

หลักฐานเรื่องเชื้อ ชาติไตมีผู้ค้นพบในตำนานของจีน 3 ครั้งคือ ครั้งแรก ครุหลวงลา
 ได้ค้นพบว่าในสมัยพระเจ้าแ ผ่นดินจินทรงพระนามว่า “ยู” ครองราชย์ก่อน พ .ศ. 1665 ได้แผ่
 อาณาเขตไปทางทิศใต้ไปติดกับชนชาติหนึ่งชื่อว่า “ต้ามุง” เป็นอาณาจักรใหญ่ไม่สามารถจะรุกราน
 ได้ และยังส่งทูตไปติดต่อด้วยและเรียกพวกนั้นว่า “ใหญ่” ครั้งที่สอง ในสมัยพระเจ้าแผ่นดิน “ฮา”
 ได้ส่งราชทูตไปเจริญ สัมพันธ์ไมตรีหลายครั้งกับอาณาจักรปาซึ่งเป็นเมืองหลวงของพวกไต ราว
 ก่อน พ.ศ. 142 ครั้งที่สาม ใน สมัยพระเจ้าแผ่นดิน “กา” ได้เกิดกบฏแย่งชิงสมบัติขึ้น พระเจ้ากาได้
 หนีไปพึ่งพวกไต ราวก่อน พ.ศ. 1327 ยุคนั้นอาณาจักรไตรุ่งเรืองมากแม้กษัตริย์ของจีนก็หนีไปพึ่ง
 อาศัยได้ ด้วยเหตุนี้เรื่องไตสมัยก่อนจึงแน่ใจได้ว่า

- 1) น้ำ ดิน หิน ผา อันจินปกครองอยู่ทั่วกันนี้เคยเป็นของไตมาก่อน แต่ไม่เขียนหลักฐานไว้
 ให้ลูกหลานได้ศึกษา
- 2) คนไตมีความเจริญมาก่อนจีน ประชาชนต่างอยู่ร่วมกันด้วยความสงบร่มเย็น
- 3) คนไตมีอาณาจักรมั่นคงแข็งแรง ต่อมาได้แตก แยกเป็นหลายกลุ่มหลายพวก ไม่ส ามัคคี
 กันเหมือนเดิมจึงพ่ายแพ้แก่จีน ต้องถอยร่นหนีไปแสวงหาอาณาจักรใหม่

ประเพณีการเกิด การแต่งงาน และการตายของชาวไทยใหญ่

ประเพณีการเกิด โกศล กันชะรส (2524) กล่าวไว้ว่า เมื่อเริ่มให้กำเนิดชีวิตขึ้นมา ระยะที่แม่
 กำลังเจ็บท้องอย่างหนักใกล้จะคลอด จะให้ดื่มน้ำมะพร้าวอ่อน เพราะมีความเชื่อว่า น้ำมะพร้าวเป็น
 น้ำที่สะอาดจะไปช่วยล้างไขมันที่ติดตัวทารก ทำให้คลอดง่าย สมัยโบราณผู้ที่ทำคลอด คือ
 หมอตำแย คนไตเรียกว่า “แม่เก็บ” เป็นผู้ที่ทำให้ชีวิตแรกเกิดรอดปลอดภัย ถือได้ว่าเป็นแม่อีกคน
 หนึ่ง เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์และออกพ ุรรษา ซึ่งเป็นเทศกาลทำบุญที่ชาวไทยใหญ่ จะทำพิธีรดน้ำ
 คำหัวขอขมา (ก้นตอ) ผู้ที่มีพระคุณญาติผู้ใหญ่ “แม่เก็บ” เป็นอีกผู้หนึ่งที่จะต้อง ไปก้นตอด้วย

แม่เก็บทำคลอดด้วยการใช้ผิวไม้ไผ่ตัดสายรกหลังทำคลอดเสร็จแล้ว แม่เก็บก็จะมานอนเฝ้าดูอาการ และช่วยเหลือทั้งแม่และลูกอยู่เป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์

แม่จะต้องอยู่ไฟอย่างน้อย 1 เดือน เพื่อให้มดลูกเข้าอู่ พักฟื้นให้ร่างกายแข็งแรง แม่จะต้องนอนบนแคร่ ซึ่งทำด้วยฟาก ข้างๆ แคร่จะมีเตาไฟ ซึ่งใช้ไม้กระดาน 4 แผ่น ล้อมเป็นคอก เกล็ดลงในคอกเกลี่ยให้เสมอกันอัดให้แน่น ใช้ฟืนก่อกองไฟบนเตาไฟนี้ให้แม่ผิงไฟ เรียกว่า “การอยู่ไฟ” หรือ “แม่อยู่ไฟ” ตลอดระยะเวลาที่อยู่ไฟ 1 เดือนนั้น แม่จะต้องงดอาหารแสลงทุกชนิด รับประทานข้าวสุกหรือข้าวเหนียวปิ้ง กับหมูทากมันผกกับเกลือปิ้งเท่านั้น ห้ามดื่มน้ำเย็นแต่จะ ให้ดื่มน้ำต้มกับหัวไพลฝานเป็นแว่นต้มให้เดือด ผิงไฟให้ร้อนอยู่ตลอดเวลา 1 เดือน ยาที่ให้แม่อยู่ไฟรับประทานก็คือ “ยาหมื่นจาลาง” ซึ่งเป็นยาสมุนไพรปรุงจากหัวไพล , เกลือ, พริกไทย เป็นยาผงจะรับประทานเป็นผงก็ได้ หรือจะบิบมะนาวผสมกับยาก็จะทำให้รับประทานง่ายขึ้น

ทารกแรกเกิด จะตักน้ำจากบ่อน้ำ ผสมกับน้ำต้มพออุ่นๆ อาบให้ ต่อๆ ไป จะใช้สมุนไพรจำพวกใบกระเพราล้างให้สะอาด ขยี้ผสมลงในน้ำที่จะให้ทารกอาบ ก่อนอาบน้ำผู้ที่จะอาบน้ำให้เด็กจะนั่งเหยียดเท้าทั้งสองข้างให้ชิดขนานกันแล้วนำทารกมานอน โดยนอนลงบนขา ให้ส่วนศีรษะอยู่ด้านเท้าของผู้ที่จะอาบน้ำให้ ก่อนอื่นก็จะล้างมือให้สะอาดแล้วใช้มือจุ่มลงในน้ำผสมใบกระเพรา แล้วนำมาหยอดลงในปากให้เด็กดื่ม เป็นการป้องกันท้องอืด , ท้องเฟ้อ ใช้ปากทำเสียงให้ทารกถี่ก่อนที่จะอาบน้ำ เป็นการฝึกให้ถี่เป็นเวลาได้อีกอย่างหนึ่ง

อาหารทารกแรกเกิด ใช้น้ำผึ้งผสมน้ำอุ่นให้ทารกดื่ม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน สามเดือนแรก จะให้ดื่มนมแม่เท่านั้น ต่อจากนั้นจึงให้ข้าวบด, ข้าวกับกล้วยน้ำว้าสุก ในสมัยก่อนชาวใต้ไม่นิยมเลี้ยงลูกด้วยนมสัตว์ แต่จะเลี้ยงลูกด้วยนมของตนเอง ถือเป็นประเพณีและได้ประโยชน์สูงสุด นอกจากมารดาที่มีปัญหาเจ็บป่วยบ้าง ไม่มีน้ำนมบ้าง จึงเลี้ยงลูกด้วยนมวัวหรือนมแพะก็เคยมี เมื่อทารกโตขึ้นก็จะให้รับประทานอาหารกับต้มจืดและค๋อยๆ พัฒนาการการให้อาหารให้เป็นไปตามวัย

การอาบเหลนหรือโถ้นเหลน

โกศล ศรีมณี (2520) กล่าวไว้ว่า เมื่อบุตรเกิดมาครบ 30 วัน พ่อแม่จะทำพิธีมงคล อาบเหลน หรือ “โถ้นเหลน” ให้ลูก บุตรี หรือ บุตรสาว ไม่ให้เกิน 30 วัน ส่วนบุตรชายเกิน 30 วัน สามารถทำได้ โดยมีความเชื่อว่าหากไม่ทำพิธี โถ้นเหลนให้ลูก ลูกจะคือ และถือว่า พ่อแม่ ไม่ทำพิธีมงคลให้ลูกครบถ้วน

ในวันพิธีพ่อแม่จะทำเองหรือเชิญแขกผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคารพนับถือในหมู่บ้านมาร่วมพิธีด้วย จะให้เด็กได้อาบน้ำเงิน น้ำทอง ถ้าไม่มีให้ใช้ใบเงิน ใบทองแทน ส้มป่อย หญ้าคา ใบฝรั่ง หญ้าเอ็นหลุย ได้เวลาอันเป็นมงคลแล้ว ปู่ ย่า ตา ยาย จะใช้ค้ายผูกข้อมืออวยพรพร้อมกับให้ของขวัญ จะเป็นทอง หรือเงินขวัญถุงให้เด็ก จากนั้นผู้เฒ่า ผู้แก่ ตลอดจนแขกที่มาร่วมงานผูกข้อมือและอวยพรให้เด็ก

ถ้ามีพระมาด้วยจะให้พระตัดผมไฟให้ก่อน เมื่อเสร็จพิธีแล้วถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุ สามเณร ที่นิมนต์มา และเลี้ยงอาหารผู้ที่มาร่วมงาน

ประเพณีแต่งงาน สำนักงานอำเภอปาย (2547) กล่าวไว้ว่า เมื่อหนุ่มสาวรักใคร่ชอบพอกัน ฝ่ายชายจะส่งผู้ใหญ่ไปสู่ขอฝ่ายหญิงจะไม่มีการหมั้นไว้นานๆ เนื่องจากเชื่อว่าอาจเกิดภัยแก่ คู่หมั้น ถ้าฝ่ายหญิงยอมก็จะกำหนดวันแต่งงาน โดยดูฤกษ์ยาม หากผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงไม่ยอม มักจะมีหนุ่มสาวพากันหนี แล้วมาขอขมาพ่อแม่ที่หลัง และอาจมีการจัดพิธีแต่งงานอีกก็ได้ พิธีแต่งงานเป็นการจัดงานมงคลให้บุตรชายเป็นครั้งที่ 4 คือ ครั้งแรกโถ้นเหลิน ครั้งที่สองบวชเป็ นสามเณร ครั้งที่สามบวชเป็นพระ ครั้งที่สี่แต่งงาน ส่วนหญิงจะมีงานมงคลเพียง2 ครั้ง คือ โถ้นเหลินกับแต่งงาน

พิธีแต่งงาน เรียกว่า “สองหมั่งกำหล่า ” จะมีอุ๊บนั่นหมาก ที่เรียกว่า “โคหลู่หางปลา ” นำใบตองกล้วยมาพับทำเป็นรูปหางปลา มี ห่อกู่ทำสิ่งต่างๆ เป็นกู่ๆ ได้แก่ ห่อเมี่ยง ห่อน้ำอ้อย ห่อเกลือ กกล้วยน้ำว้า ขบวนแห่ขันหมาก ฝ่ายชายจะแห่จากบ้านฝ่ายชายไปยังบ้านเจ้าสาว จะมีผู้ถือธงเงิน ไปด้วยเพื่อซื้อผ่านประตูเงิน ประตูทอง พอผู้เฒ่าผู้แก่นำขบวนเจ้าบ่าวไปถึงประตูบ้านเจ้าสาว จะมีการไต่ถามตามประเพณีว่า

ฝ่ายชายมีเพชรพลอยอย่างดีแต่ยังไม่มียังจะไต่ ทราบว่าบ้านนี้มีวงอย่างดีจะนำมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นแหวน คนเฝ้าประตูจะนำสร้อยทองคำสืบท่องขวางประตูไว้ ฝ่ายชายขอซื้อผ่านมีการต่อรองกันอย่างสนุกสนาน ทำเช่นนี้จนผ่านประตู แม้กระทั่งที่นอนด้วย เริ่มพิธีพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายใช้ค้ายผูกข้อมือคู่บ่าวสาวสลับกัน มอบของขวัญอาจเป็นทอง หรือเงินขวัญถุงด้วยก็ได้ จากนั้นญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายผูกข้อมือคู่บ่าวสาวและอวยพร รวมทั้งแขกที่ไปร่วมงานทยอยกันผูกข้อมือคู่บ่าวสาว เสร็จแล้วจัดเลี้ยงอาหารผู้ที่มาร่วมงาน ถ้ามีพิธีทางศาสนาให้ทำพิธี ทางศาสนา ก่อน ถวายภัตตาหารเข้าแก่พระสงฆ์ก่อน จึงจะจัดเลี้ยงแขก อาหารที่ใช้เลี้ยงส่วนมากจะเป็นขนมจีนหรือข้าวซอย ซึ่งมีความหมายว่า ให้อยู่ด้วยกันยาวนาน ของข้าวซอยที่แจกสมัยก่อนจะเป็นห่อกับห่อกู่

มีเมีย 2 คู่ กลัว 2 ลูก เมื่อแต่งงานเสร็จแล้ว คู่สมรสจะนำโคหลูหางปลาไปขอมาญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายภายในหมู่บ้านในวันเดียวกัน หรือในวันต่อๆ ไปตามประเพณี

ประเพณีการตาย เจ้ายันแสนหวี (2544) กล่าวไว้ว่า เมื่อมีคนตายในบ้าน ญาติและเพื่อนบ้านจะช่วยกันอาบน้ำศพ แล้วนำศพไปนอนหงายบนเสื่อตั้งไว้ตรงชื่อ ห่มด้วยผ้าขาว เอาด้ายขาวผูกมือให้อยู่ในท่าประนมมือไว้บนหน้าอก ตั้งแจกันดอกไม้ไว้และจุดเทียนหรือตะเกียงกระป๋องไว้บนหัวนอน ญาติจะไปเชิญผู้อ่านหนังสือคัมภีร์ธรรมะ ที่เรียกว่า “จเร” มาอ่านให้ผู้มาร่วมงานศพฟัง จากนั้นจะเตรียมเครื่องไทยธรรมหว่าวัดไว้ว่าจะนิมนต์ที่วัด ตามฐานะของผู้ตาย จะตั้งศพบำเพ็ญกุศลประมาณ 2 – 5 วัน ถ้าผู้ตายเป็นชายหรือหญิงโสด เรียกว่า “ตายหัวหล่อดื้อ” คนهامศพจะนำร่องชนดอไม้ 3 ครั้ง แล้วนำไปฝังหรือเผา แต่ถ้าเป็นการตายผิดปกติ เช่น ถูกฆ่าตาย กินยาตาย ถูกสัตว์กัดตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย หรือตายท้องกลม (ตายขณะที่ตั้งท้อง) สมัยก่อน จะนำไปเผาปนกิจในวันตาย ไม่ให้ข้ามคืน

คนที่ตายนอกบ้านสมัยก่อนจะไม่นำเข้าบ้านเด็ดขาด ตายที่ไหนก็ตั้งบำเพ็ญกุศลที่นั่น ในวันขึ้นหรือแรม 9 ค่ำ จะไม่นำศพไปเผาปนกิจด้วยเกรงว่าจะเกิดอาเพศ แก่คนที่มิมีชีวิตอยู่ คนตายท้องกลมจะต้องให้สามชี ามน้ำ โดยแก้ผ้าไว้ข้างนี้แล้วไปใส่เสื้อผ้าอีกฝากหนึ่งแล้วไปบวชที่วัด สมัยก่อนหมู่บ้านต่างๆ จะไม่ยอมให้นำศพที่ตายที่อื่นนำผ่านหมู่บ้านของตน แม้กระทั่งป่าช้าก็ไม่นิยมพัฒนาหรือย้ายป่าช้าด้วยเกรงว่า จะเกิดอาเพศ เป็นเหตุให้คนตายมากกว่าปกติ อนึ่ง เมื่อมีคนตายในบ้าน “หล่าส้อ” (ประชาสัมพันธ์) จะประกาศให้ชาวบ้าน ทราบเพื่อให้อาสาช่วยกันจัดการศพ

ถ้าผู้ตายเป็นผู้นำหมู่บ้านผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน หรือผู้สูงอายุที่มีฐานะดี หรือเป็นพระภิกษุสามเณร นอกจากจะทำปราสาทบรรจุศพแล้ว ยังทำเป็น “เหลิม” (ใช้ไม้ซุง 2 ท่อนวางเป็นฐานตามยาวคล้ายรางเลื่อน) แล้วลากเหลิมไประหว่างทางจะมีการชักเย่อกันระหว่างหมู่บ้านต่างๆ 3 วัน หรือ 7 วัน จึงทำการเผาศพ แต่เดิมถ้าเป็นพระภิกษุมรณภาพจะทำเป็นล้อลาก แต่เวลาชักลากมักจะเกิดอันตรายไปทับ คนถึงตายได้ ในระยะหลังๆ จึงไม่นิยมใช้ล้อ การจัดงานศพในลักษณะนี้เรียกว่า “ปอยล้อ หรือ ปอยเหลิม” และก่อนเผาศพพระภิกษุสามเณรจะมีการจุดบั้งไฟที่ผูกแขวนไว้กับเส้นเชือกเป็นระยะ ๆ เมื่อจุดบั้งไฟกระบอกแรกแล้วจะวิ่งไปตามเส้นเชือกและไปจุดกระบอกต่อๆ ไปจนกระทั่งถึงกระบอกสุดท้ายจะวิ่งเข้าสู่โลงศพเพื่อเผาศพพอดี

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับกา รตาย ที่ชาวไตได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานแล้ว อีกอย่าง หนึ่งในเดือน 11 ก็คือประเพณี “แสนชอมโก่จา” ซึ่งเป็นประเพณีงานทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ ที่ล่วงลับไปแล้วและจะทำบุญเป็นครั้งที่ 2 (การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายครั้งแรกใน วันฌาปนกิจศพ หรือหลังจากนั้น 7 วัน เรียกว่า “แสนชอมใจ้ขาด”) ในระหว่างวันขึ้น 1 ค่ำ ถึงวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของปีที่ตาย หากตายระหว่างเดือน 11 จะเลื่อนการแสนชอมโก่จาออกไป 1 ปี คือเลื่อนไปทำบุญในปีต่อไป เมื่อแสนชอมโก่จาแล้วถือว่าได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย ครบถ้วนแล้ว แตกต่างจา กที่อื่นที่จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายในวาระครบ 100 วัน ครั้งเดียว เท่านั้น โดยเจ้าภาพจะเตรียมข้าวปลาอาหารและเครื่องไทยทานไปทำบุญที่วัด ถวายภัตตาหารเพล แด่พระภิกษุสามเณร และเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมงาน พระสงฆ์อนุโมทนาเป็นเสร็จพิธี ในประเพณี แสนชอมนั้น สิ่งที จะขาดเสียมิได้ก็คือการถวายหนังสือที่เรียกว่า “ลิกซุดตั้ะ” ซึ่งจะใช้อ่านใน งานศพหรืองานแสนชอมแล้วนำไปถวายวัด นอกจากนั้น ยังมีการถวายธงให้แก่ผู้ตายซึ่งเรียกว่า “ตุงดำซ่อน” มากจากความเชื่อที่ว่า ตุงนี้จะมีอานิสงส์ช่วยให้ผู้ตายหลุดพ้นจากนรกได้ เช่นเดียวกับ การถวาย “ลิกซุดตั้ะ” จะช่วยให้ผู้ตายรอดพ้นจากการไปเกิดเป็นเปรตหรือการตกนรกได้

ชนเผ่าจีนฮ่อ (จิ้นยูนนาน)

สำนักงานอำเภอปาย (2547) กล่าวไว้ว่า จีนฮ่ออาศัยอยู่ใน 5 จังหวัด 20 อำเภอ 71 หมู่บ้าน ประชากรรวม 21,579 คน พวกจีนฮ่ออยู่ทางตอนใต้ของจีน พรมแดนระหว่างไทย ลาว อาศัยอยู่บน เทือกเขาจูจ๊กในนาม Chinese Hill Farmer ชาวจีนฮ่อที่พบในประเทศไทย อพยพเข้ามาหลัง การปฏิวัติระบบจักรพรรดิของจีน มาเป็นคอมมิวนิสต์ โดยผู้นำการอพยพคือนายทหาร เข้ามาอยู่ อาศัยในเขตติดต่อไทยพม่า ปัจจุบัน พบจีนฮ่อในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน (บ้านสันติ ชน อำเภอปาย บ้านรักไทย บ้านรวมไทย อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน) ลำปาง และพะเยา ชาวจีนฮ่อ ในประเทศไทยถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาในลักษณะผู้ลี้ภัยทางการเมืองและเปรียบเสมือน แนวกันชนในการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์

จีนฮ่อเป็นกลุ่มชนที่ในอดีตเคยเป็นทหารจีนคณะชาติ หนีการปราบปรามของฝ่ายจิ นคอมมิวนิสต์เข้ามาทางประเทศพม่าแล้วอพยพเข้ามาในประเทศไทยในระหว่าง ปี พ.ศ.1493 – 2499 อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของไทยในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน การออกนอกเขต

จังหวัดที่ ยู่ต้องขออนุญาตจากจังหวัด กระทรวงมหาดไทยได้ แบ่งชาวจีนฮ่อในประเทศไทย ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

อดีตทหารจีนคณะชาติ ได้แก่บุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ทางทหารได้สำรวจและรวบรวม เสนอคณะรัฐมนตรีและได้รับอนุมัติให้แปลงสัญชาติ และให้ฐานะเป็นคนต่างด้าว รวม 5 รุ่น จำนวน 13,728 คน

จีนคณะชาติ และครอบครัวอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน รวม 8 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ

จีนฮ่ออพยพ ได้แก่คนจีนที่เป็นครอบครัวของอดีตทหารจีนคณะชาติ เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2497 – 2504 โดยอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน การออกนอกเขตจังหวัดต้องขออนุญาตจากจังหวัด

จีนฮ่ออิสระ ได้แก่ชาวจีนที่อ้างว่าเป็นญาติพี่น้องของอดีตทหารจีนคณะชาติ และจีนฮ่อ อพยพ พลเรือนหลบหนีเข้าประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 – 2532 อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน การออกนอกเขตจังหวัดต้องขออนุญาตจากจังหวัด

ชาวจีนฮ่อมักมีวัฒนธรรมดั้งเดิมในกลุ่มของตนเอง เพราะมีเชื้อสายจีน ภาษาที่ใช้คือ ภาษาจีนกวางตุ้ง และภาษาจีนกลาง การตั้งถิ่นฐานจะกระจายอยู่ในเขตพื้นที่ภูเขา หรือพื้นที่สูง ทางภาคเหนือตอนบน

Haw (จีนฮ่อ)

สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ (2540) กล่าวว่า นักภาษาศาสตร์จัดให้อยู่ในตระกูลภาษาจีน – ทิเบต (Sino-Tibetan Language Family) Synonyms : Ho จีนฮ่อ อพยพเข้ามาหลังการปฏิวัติระบบ จักรพรรดิของจีนมาเป็น คอมมิวนิสต์ โดยผู้นำ การอพยพคือ นายทหาร เข้ามาอยู่ อาศัยในเขตติดต่อ ไทยพม่า ปัจจุบันพบจีนฮ่อในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และพะเยา ชาวจีนฮ่อ ในประเทศไทยถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาในลักษณะผู้ลี้ภัยทางการเมือง และเปรียบเสมือนแนวกันชนในการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ จีนฮ่อ ชื่อนี้ได้ยืมกันมาตลอดแต่น้อย คนที่จะทราบว่าใครคือจีนฮ่อ จีนฮ่อคือ ชาวจีนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากมณฑลยูนนาน ลงมาทาง ภาคเหนือของประเทศไทย ในรูปลักษณะของพ่อค้าแร่ ที่ใช้ม้าต่างหรือ พ่อ เป็นพาหนะในการ บรรทุกสินค้าผ่านมาทาง ค่านแม่สาย เดินตามช่องทางนี้มาตั้งแต่โบราณ ช่องทางต่างๆ ตามทิวเขา

แดนลาวในแนวเหนือ – ใต้ ที่กั้นเขตแดนไทย – กัมพูชา จะมีช่องทางต่างๆ และทิวเขาแนวนี้เป็นที่ตั้งของกองทหารจีนคณะชาติที่เราเรียกเหมวว่าจีนฮ่อ

ชาวจีนฮ่อประมาณ 1 ใน 3 จะนับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษาจีนกลาง ได้พากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงรายและกลายเป็นคนไทย เป็นคหบดีของเมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูนไปหมดแล้ว และถูกวัฒนธรรมของท้องถิ่นกลืน จนกลายเป็นคนไทยไปหมด ดังนั้น ฮ่อ ที่เป็นรากศัพท์ของฮ่อที่เรียกกันในปัจจุบันจะต้องถือว่า ไม่มีแล้ว แต่มีฮ่อรุ่นใหม่ที่ไม่ว่าจะเรียกว่าอย่างไร จึง เรียกว่าจีนฮ่อ จีนฮ่อรุ่นใหม่ที่ความจริงไม่ใช่ แต่เป็นทหารของกองกำลังทหารจีนคณะชาติ ยังมีจีนฮ่อพลเรือน ซึ่งอพยพลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่ในรัฐฉาน สหภาพพม่า และอยู่มานานจนถูกกวาดอย่างจริงจังจากพม่า จึงทะลักเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทย จุดที่สำคัญที่สุดคือ คอยตุง คอยแม่สลอง ในจังหวัดเชียงราย และถ้ำออบในจังหวัดเชียงใหม่

เมื่อจีนคอมมิวนิสต์เข้าครอบครองแผ่นดินใหญ่ได้ทั้งหมด เป็นผลให้ จอมพล เจียงไคเช็ค ผู้นำชาติต้องถูกไล่ติดกทะเลไปอยู่ยังฟอร์โมซา หรือเกาะไต้หวันในปัจจุบัน จีนคอมมิวนิสต์เข้าครอบครองแผ่นดินใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 กองกำลังทหารจีนคณะชาติ “ก๊กมินตั๋ง” ที่สำคัญที่เรา รู้จักกันในนามของ “กองพล 93” ซึ่งยื่นหยัดอยู่ในพม่านั้น ก็ถูกกำลังของพม่ากวาดล้างเกือบจะสลาย ส่วนกองพล (ไม่ได้มีกำลังอัตรากองพล) และกองพลอื่นๆ ก็เช่นกันถูก กวาดล้างไปจนสูญสลาย ส่วนกองพล 93 นั้น ไม่ได้ถึงกับสลายตัวทั้งกองพล และพอดีกับการที่สหรัฐอเมริกา มีนโยบายยับยั้งการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ จึงให้การช่วยเหลือทำให้กองพล 93 แปรสภาพเป็นกองทหารจีนกู้ชาติ มีกำลังนับหมื่น แต่ในที่สุดสหประชาชาติ ก็ไม่ยินยอมให้กองพล 93 อยู่บนแผ่นดินไทย และอยู่ในแผ่นดินพม่า สหประชาชาติจึงลงมติให้ย้ายกองพล 93 ผ่านประเทศไทย กลับไปอยู่ไต้หวันเมื่อปี พ.ศ. 2496 แต่ปรากฏว่าผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองพลและทหารในกองพลนี้ มีระดับผู้บังคับบัญชาขึ้นมาใหม่ โดยได้ ชาวจีนจากราชรัฐอาสาสมัครชาวยูนนาน ที่หนีภัยคอมมิวนิสต์ มาสมัครเป็นทหารจำนวนมาก คราวนี้ได้จัดกำลังใหม่เป็นรูป “กองทัพบก” มีถึง 5 กองทัพ คือ ท.1-5 และยื่นหยัดต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ต่อไป ในรัฐฉานของพม่า หาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้าง ลำ เลียงฝิ่น เป็นกองคาราวาน โดยเดินทางลำเลียงระหว่างรอยต่อของไทย พม่า และลาว จนถูกขนานนามว่า “สามเหลี่ยมทองคำ” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 กองทัพบก ก๊กมินตั๋ง ถูกกองทัพพม่าและจีนคอมมิวนิสต์ผลักดัน กวาดล้างอย่างรุนแรง จนไม่สามารถ

ตั้งถิ่นฐานที่มั่นในพม่าได้อีกต่อไป จึง เริ่มทะลักเข้าสู่ประเทศไทย โดยกองทัพที่ 3 ของนายพล หลี่ เหวิน ผาน ได้เข้ามาทางเชียงใหม่ อำเภอฝาง นายพลต้วน ซี เหวิน เข้ามาตั้งมั่นอยู่ใน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่คอยตุง แล ะคอยแม่สลอง ซึ่งคอยแม่สลอง เป็น ที่ตั้ง ของกองบัญชาการกองทัพที่ 5 และส่วนส่งกำลังบำรุงอยู่อย่างเจ้าของพื้นที่เลยทีเดียว ในขณะที่ ผู้บัญชาการกองทัพทหารปืนใหญ่ที่ 7 ซึ่งกองพันตั้งอยู่ที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2507 มีพื้นที่รับผิดชอบ ในการสนับสนุนนำรถที่เรียกว่ารถจี บกลางของทหาร จะขึ้นไป ลำรวจบนคอยแม่สลอง แต่ขึ้นไม่ได้เพราะกลายเป็นแผ่นดินที่ต้องห้ามสำหรับคนไทย ทั้งๆที่เป็น แผ่นดินไทย และในปี พ .ศ. 2508 พวกนี้พยายามทะลักลงมาสู่ที่ราบ เพื่อยึดครองพื้นที่ราบของ อำเภอแม่จัน ในตอนนั้นผู้การกรมผสมที่ 7 ท่าน ให้ผู้บัญชาการกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 7 ไปกับ ท่าน นิ่งเฮลคอปเตอร์ตรวจการเคลื่อนย้ายของจีนฮ่อกลุ่มนี้ และพบกำลังเคลื่อนย้ายลงมาเป็นขบวน ยาวเหยียด ต้องใช้เครื่องขยายเสียงประกาศ (ให้ล่ามจีนพูด) ให้ถอยกลับขึ้นไป มิฉะนั้นจะใช้ปืน ใหญ่ยิง ความจริงแล้วขูไปอย่างนั้น เพราะปืนใหญ่ยังอยู่ที่อำเภอแมริม และสม้ยนั้นถนนจาก เชียงใหม่ไปลำปางไม่มี ถนนเชียงใหม่ผ่านคอยสะเก็ดมาเชียงรายไม่มี มี แต่ทางรถลากไม้ ซึ่งต้อง เอรารถจี บกลางบุกมาถึงเชียงราย แต่เขาก็เชื่อฟังดีจี้ งถอยกลับขึ้นไปบนเขา กองทัพ 5 ของ นายพล ต้วน ตั้งมั่นอย่างมั่นคง มีกรมฝึกทหารใหม่ เพื่อเสริมกำลังให้แก่ หน่วยที่ตั้งอยู่ทางพม่า มีโรงเรียนจีนที่นักเรียนจีนมีวินัยมาก มีการค้า การรับจ้างลำเลียงฝิ่น ต่อมาได้มีการให้อพยพกลับ ได้หวั่นในรอบสองอีก แต่พวกนี้ไม่ยอมกลับ แต่ทั้ง ท .3 และ ท .5 ประกาศให้ความร่วมมือกับ กองทัพไทยทุกรูปแบบ ขอมให้ปลดอาวุธ ขอมมอบพื้นที่ อยู่ในคร อบครองเป็นจำนวนประมาณ 40 ดัน (นำไปเผาที่หลังกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 7 อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่) ขอมถูกปลดอาวุธ ขออยู่ใต้กฎหมายไทย ขอตั้งถิ่นฐานอยู่ในไทย ไม่ย้ายไปไหนอีก และกำลังคิดอาวุธบางส่วนก็เข้า ร่วมในการป ราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ กับทหารไทย ในกา รสู้รบเพื่อยึดเขาค้อ อำเภอ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทหารจีนชาติ หรือจีนฮ่อ ได้ทำการร่วมอย่างเข้มแข็ง บาดเจ็บล้มตายไม่ใช่น้อย และได้ชัยชนะ จนมีการสร้างอนุสาวรีย์เล็กๆ ของจีนฮ่อให้บนเขาค้อ ความจริงคือ อนุสาวรีย์ ของทหารจีนชาติ อดีตทหารกองพล 93 และกลับมาเป็นกอง ทัพที่ 5 กำลังอีกพวกหนึ่งก็เข้าทำการ รบชิงที่มั่น ตอนนี้อยู่ในพื้นที่อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย อยู่ไม่ไกลกันนักกับภูชี้ฟ้าที่อยู่ในเขต อำเภอเทิง ซึ่งพวกจีนฮ่อเหล่านี้ ชำนาญในภูมิประเทศมากกว่าทหารไทย เพราะเขาตั้งฐานอยู่บนเขา

มาตลอด จึงชำนาญภูมิประเทศ จึงได้แผ่นดินผาตั้งที่เคยถูกประกาศว่าเป็นเขตปลดปล่อยกลับคืนมา กลายเป็นบ้านผาตั้งที่มีโรงแรมที่พัก มีร้านอาหารอร่อย “ซาหุม หมั่น โถว” สรุปรูทหารจีนฮ่อที่เรียกยกกัน ความจริงแล้ว กองพล 83 สลายไปหมดแล้ว ตั้งแต่ปีพ .ศ. 2496 ทหารที่ยึดครองอยู่ที่คอยตุง และคอยแม่สลองคือ ทหารจีนชาติ ภายใต้การนำของนายพล ต้วน ซี เหวิน และเมื่อทางการเข้าควบคุม และกำกับดูแลตลอดจนจัดที่ทำกินให้ แล้วก็ให้มาอยู่รวมกันที่คอยแม่สลองทั้งหมด และก่อตั้งเป็นหมู่บ้านสันติคีรี

ชนเผ่าลีซอ

ตำนานลีซอ

ขจัดภัย บรูซพัตน์ (2538) กล่าวไว้ว่า ประวัติชาวลีซอมีตำนานเล่าว่า สมัยก่อนเมื่อเทวดาแบ่งเขตแดนให้คนเชื้อชาติต่างๆ คนอื่นๆก็ใช้ก้อนหินหรือเสาหลักปักแสดงอาณาเขต แต่ผู้แทนลีซอกลับใช้หญ้าคามัดเป็นปมทำเครื่องหมายไว้ พอถึงฤดูร้อนไฟป่าไหม้ลามทุ่งหญ้าคาหมด ลีซอไม่สามารถบอกเขตแดนของตนได้ ต้องอพยพร่อน ไร้หาที่อยู่ไปเรื่อยๆ ตำนานเกี่ยวกับตัวอักษรมีตำนานเล่าว่า เมื่อเทวดาให้ตัวอักษรคนอื่นจดไว้ในก้อนหินหรือไม่ แต่ผู้แทนลีซอกลับจดใส่ขนมข้าวปุ้น (ขนมทำโดยข้าวเหนียวคลุกดำกับงาคั่วละเอียด) ระหว่างเดินทางกลับหมู่บ้านเกิด หิวจัดหาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงเอาข้าวปุ้น กล้วยไฟกินหมด ทำให้จำ ตัวอักษรไม่ได้เลยต้องใช้แต่ภาษาพูดภาษาลีซอ นักภาษาศาสตร์ลีซอไว้ในกลุ่มภาษาโลโลพม่า (Burmese Lolo Language) ของตระกูลธิเบตพม่า ลีซออพยพมาจากรัฐคะฉิ่น สหภาพพม่าเข้ามาประเทศไทยสมัยเดียวกับมูเซอภาษาลีซอมีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียนเป็ นภาษาที่ยากสำหรับชนเผ่าอื่น เพราะลีซอชอบอพยพเร่ร่อน ใช้ชีวิตตั้งคมกับชนชาติหลายเผ่า ทำให้ลีซอเป็นนักภาษา นอกจากภาษาของตนเองแล้วสามารถพูดได้อีกหลายภาษา เช่น มูเซอ ยูนนาน อี้อ ไทยใหญ่ และภาษาถิ่นอื่นๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย บรรพบุรุษของชาวลีซอเป็นคนผิวเหลือง ลีซออพยพลงมาจากเขตเหนือของหุบเขาสาละวิน มณฑลยูนนานและตอนเหนือของรัฐคะฉิ่นของพม่า ต่อมาได้อพยพเข้า มาตามแนวภูเขาพรมแดนพม่า จีน และกระจายออกไปถึงแม่น้ำโขง เขตรัฐฉาน ไทยใหญ่ ภาคเหนือของลาว และไทย ชาวลีซอ เรียกตนเองว่า “ลีซู” ชาวจีนเรียก “ลีโซ” หรือ “ลีซ้อ” ชาวไทยใหญ่เรียก “แ่งลีซอ” แ่ง แปลว่า ชาวจีนกลาง ส่วนชาวไทยเรียก “ลีซอ” ปัจจุบันพบชาวลีซอใน 10 จังหวัด คือ ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน และพะเยา พวกเขา

ลือชอพุดภาษาทิเบต -พม่า แต่ไม่มีภาษาเขียน บางหมู่บ้านใช้อักษรโรมันที่ พวกมิชชันนารีสอนไว้ พวกลือชอพุด เร็วร้อน ผู้ชายจึงพูดได้หลายภาษา เช่น จีน ไทยใหญ่ ลาว ไทย และอีก้อ ลือชอมักนำหน้าด้วยคำว่า “อา” ใช้ได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แต่ถ้าเป็นหญิงลงท้ายด้วย “ม่า”

การตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวลือชอจะตั้งหมู่บ้านใกล้น้ำตก เพื่อจะได้ใช้ไม้ไผ่หรือไม้ซางต่อเป็นท่อน้ำเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน ถ้าไม้ซางนี้จะติดต่อกันไปทั่วทุกหลังคาเรือน ลือชอส่วนมากปลูกบ้านติดกับพื้นดิน เช่น ในเขตเชียงรายเสาบ้านทำด้วยไม้ไผ่ ภายในบ้านนิยมแบ่งห้องโดยใช้ไม้ไผ่สานกันเป็นฝาห้อง มีห้องรับแขกที่ใช้นั่งและนอน ห้องนอนอยู่อีกด้านหนึ่ง ระหว่างห้องนอนและห้องรับแขก มีแท่นบูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษหรือ ตาปี บ้านของชาวลือชอ มีประตูเพียงประตูเดียว เรียกว่า ประตูผีออก

การปกครอง

ลือชออาศัยอยู่ใน 9 จังหวัด 31 อำเภอ 161 หมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือน 5,652 หลังคาเรือน ประชากรรวม 33,365 คน (สาวิตร มีจ้อย และคณะ, 2550)

ในอำเภอปางมะผ้า มีประชากรที่เป็นชนเผ่าลือชอ ประกอบด้วยหมู่บ้านต่างๆ ได้แก่ บ้านหนองผาจ้ำ บ้านกีดสามสิบ บ้านหนองตอง บ้านแม่มูลือชอ บ้านน้ำบ่อสะเป (สาวิตร มีจ้อย และคณะ, 2550)

ผู้นำหมู่บ้าน

ชาวลือชอมีหัวหน้าหมู่บ้าน ดำรงตำแหน่งโดยสืบสายโลหิต แต่ปัจจุบันธรรมเนียมได้เปลี่ยนไป โดยให้มีผู้อาวุโสในหมู่บ้านเป็นผู้ เลือกรับหัวหน้า ระบบครอบครัวของลือชอ มีการสืบสายโลหิตทางบิดา บุตรชายคนโตของครอบครัวต้องนำภรรยาอยู่ที่บ้าน บิดามารดาของตน หากบิดามารดาตายลง น้องชายจำเป็นต้องแยกไปตั้งบ้านเรือนต่างหาก สามีภรรยาคู่ใดไม่พอใจ สามารถหย่าขาดจากกันได้ โดยฝ่ายชายต้องเสียค่าปรับให้แก่พ่อตา แม่ยาย ชาวลือชอชอบเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง การคลอดบุตรชายจะได้รับขวัญ โดยการฆ่าหมู และไก่อย่างละตัว เด็กที่เกิดใหม่จะถูกนำมาวางบนกระดิ่งทำพิธีกระเทิบเท้าลงบนดิน ขับไล่ปีศาจ หมอศาสนาจะทำการผูกเส้นด้าย ที่ข้อมือเด็ก

ความเชื่อ

ชาวลีซอเชื่อว่าโลกเต็มไปด้วยผีร้ายและผีดี ผีที่พวกลีซอเกรงกลัวกันมาก คือ ผีหลวง วน ประจายอดเขา เขาจะสร้างศาลเจ้า เอาไว้พร้อมกับปักธงหางว่าว มีรั้วล้อมรอบ เชื่อกันว่าผีหลวงนี้ โกรธเคืองง่าย เวลาผีหลวงโกรธจะโยนก้อนหินใหญ่ลงมา บางครั้งบันดาลให้เกิดฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ผีรองลงมาคือผีเมือง มีศาลอยู่บนเนินเขานอกหมู่บ้าน ผีนี้เป็นผีดีคอยปกป้องภัยอันตรายให้ชาวลีซอ การเลี้ยงผีหมู่บ้านนี้ มีประจำทุกปี โดยจัดพร้อมกับผีหลวงในเทศกาลปีใหม่ ชาวลีซอมีผู้นำศาสนา หรือหมอผี เป็นผู้ประกอบพิธีต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน งานศพ งานเช่นผี ผูกข้อมือ เป็นต้น ในหมู่บ้านลีซอยังมีศาลเจ้าที่เรียกศาลปู่เจ้า เชื่อกันว่าทรงอิทธิฤทธิ์และปกป้องหมู่บ้านให้พ้นจาก โจรผู้ร้าย ผีร้าย ข้าวยากหมากแพงและโรคระบาด ปู่เจ้ายังควบคุมพฤติกรรมลูก หลาน ผีร้าย ได้แก่ ผีน้ำ (อียานเน) ผีป่า (เน่ค่ามา) ผีไร่ (อามิเน) เป็นต้น ระบบเศรษฐกิจของชาวลีซอ คือ การทำไร่ข้าว ผืน พริก ฝ้าย ข้าวโพด มันฝรั่ง และพืชผักต่างๆ การทำไร่เพียงเพื่อบริโภคภายในครอบครัวมากกว่า ขายสินค้า และนำข้าวบางส่วนไปเลี้ยงหมู ไก่ หรือมาหมักต้มกลั่นเป็นสุราข้าวโพด ชาวลีซอปลูก ผืนส่งไปขายพ่อค้า แต่ชาวลีซอไม่นิยมสุบผืน นอกจากนั้น ชาวลีซอยังเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ หมู แพะ แกะ ม้า พืชผลที่นำไปขายได้แก่ พริก มันฝรั่ง

ครอบครัว

ชาวบ้านลีซอนับถือพุทธศาสนาและคริสต์ นับถือผี ผีที่นับถือ มีผีประจำหมู่บ้าน ผีเรือน ผีฟ้า ผีน้ำ ผีลาห้วย เป็นต้น ชาวลีซอ จะมีวัฒนธรรมในเรื่องครอบครัว คือ จะเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกๆ บางครอบครัวเป็นลักษณะครอบครัวขยาย ครอบครัวที่มีบุตรชาย เมื่อแต่งงานแล้วก็ให้ภรรยาของบุตรชายมาอยู่ในบ้าน หรือชายที่แต่งงานกับฝ่ายหญิงแต่ไม่มี ค่าสินสอดให้ก็ต้องไปอยู่ร่วมกับฝ่ายหญิง เพื่อชดเชยแรงงานแทนค่าสินสอด แต่ถ้าถึงเวลาที่ สมควรหรือเหมาะสม ชายหญิงที่แต่งงานแล้วก็จะแยกไปตั้งครอบครัวใหม่ ลีซอนิยมมีบุตรชาย มากกว่าบุตรหญิง เพราะบุตรชายที่โตขึ้นจะเลี้ยงดูพ่อแม่ แต่บุตรหญิงเมื่อแต่งงานแล้วจะไปอยู่กับ ฝ่ายชาย ลีซอนิยมตั้งบ้านเรือนหรือถิ่นฐานใกล้กับญาติหรือที่มีแซ่สกุลเดียวกัน ลีซอที่มีแซ่สกุล เดียวกันจะไม่แต่งงานกัน ลีซอนิยมแต่งงานกับฝ่ายเดียวกัน เมื่ อแต่งงานแล้วมีทัศนคติ ไม่ตรงกัน สามารถหย่าร้างกันได้ ถ้าฝ่ายหญิงขอหย่า พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะต้องคืนสินสอดให้ฝ่ายชาย ส่วนฝ่าย ชาย ถ้าขอหย่าจะเรียกคืนสินสอดจากฝ่ายหญิงไม่ได้ ชาวลีซอบางคน มีภรรยา 2 คนหรือมากกว่า

นั้น โดยเฉพาะคนที่มีความดีมีเงินที่จะมีภรรยาใหม่ได้และต้องได้รับความยินยอมจาก ภรรยาคนก่อน ภรรยาใหม่จะอยู่อย่างเปิดเผยในหมู่บ้านเดียวกันกับภรรยาคนแรก

ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวลิซอมีดังนี้

สำนักงานอำเภอปาย (2547) กล่าวว่า ประเพณีปีใหม่ เทศกาลปีใหม่ของชาวลิซอถือว่าเป็นงานสำคัญที่สุดในรอบปีเป็นงานใหญ่ ซึ่งตรงกับตรุษจีนและตรงกับปีใหม่ของจีนฮ่อ เย้า และมุเซอ ปกติจะตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่อากาศหนาวเย็นเป็นเวลาที่ทุกคนมีจิตใจปลอดโปร่ง หลังจากการทำงานหนักมาในรอบปีนั้น ได้สิ้นสุดลง ทุกครอบครัวได้เก็บเกี่ยวข้าวเข้ายุ้งฉางเรียบร้อยแล้ว หากพืชพันธุ์ ได้ผลดีสัตว์เลี้ยงก็เติบโต ชาวบ้านก็จะมีอาหารเพียงพอสำหรับตลอดปี ผู้หญิงจะเตรียมตัดเย็บเสื้อผ้าชุดใหม่ไว้ให้สมาชิกในบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านก็จะช่วยกันนำหมูเพื่อทำหมูเค็มแขวนเก็บไว้กินในปีใหม่ ผักคองผักกาดแห้ง เต้าหู้ยี้ ก็ทำเก็บตุนไว้พร้อมกับต้มเหล้าไว้ด้วย ทุกคนจะช่วยกันหาฟืน เก็บไว้ใช้ในยามเร่งด่วน ตำข้าวไว้ล่วงหน้าพอถึงวันปีใหม่อีกจะไม่ทำงานกันจะได้สนุกสนานกันเต็มที่

งานปีใหม่นี้จะเริ่มในวันสุดท้ายของปีเก่า โดยในตอนเช้าทุกบ้านก็จะยิงปืน เสียงปืนจะดังเป็นระยะเสมอๆ ตลอดปีใหม่ มีการตำข้าวปุกกันทุกบ้านเร ยกกันว่า “ปาป่า” เป็นข้าวเหนียวหนึ่งสุกแล้วใส่ครกตำกับงาดำ กินร้อนๆ อร่อย การเดินรำจะเริ่มขึ้น โดยทุกบ้านได้ปักต้นไม้ปีใหม่พร้อมด้วยเนื้อหมู ข้าวปุก ฐูป เป็นเครื่องเซ่น เสร็จแล้วทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะพากันเดินรำรอบต้นไม้ปีใหม่ของทุกบ้าน เป็นการอวยพรให้แก่กัน เริ่มวันปีใหม่วันแรก ตอนเช้าสมาชิกผู้ชายลิซอแต่ละครอบครัวจะพากันไปตำหัวที่ “อาบ่าโหมฮือ” ในระหว่างงานช่วงนี้ห้ามคนอื่นเข้าไปในบ้านเด็ดขาด จนกว่าพวกผู้ชายจะทำพิธีเสร็จและกลับเข้าบ้านแล้ว จากนั้นเจ้าของบ้านจะเชิญเด็กชาย 2 คนเข้าไปตำหัว แล้วแขกอื่นจึงเข้าบ้านได้ พอประมาณ 11 นาฬิกา ชาวบ้านก็จะรวมกลุ่มกันไปตำหัว “หมอมือพะ” ที่บ้านหมอมือพะจะโปรยข้าวให้ศีลให้พร แล้วชาวบ้านก็จะเดินรำรอบต้นไม้ใหม่ที่หน้าบ้านหมอมือพะ ทุกคนจะแต่งกายเต็มยศสวยงามมาก บางคนเอาลูกหลานมัดติดหลังเข้าร่วมวงเดินรำด้วย ผู้เล่นดนตรีจะอยู่ กลางวง ผู้ชายจะอยู่วงใน ผู้หญิงจะอยู่วงนอก และผู้ชายบางคนอาจจะอยู่ข้างหน้าหญิงสาวที่เขาหมายปองก็ได้ หมอมือพะจะจัดข้าวปลาอาหารและสุราไว้เลี้ยงแขก ทุกคนจะเดินรำกันถึงรุ่งเช้าแล้วแต่ความพอใจของสมาชิก อาจเดินแค่ตีก็ได้ พอวันที่สามของงานหรือวันที่สองก็ได้ ชาวบ้านจะทำพิธีตำหัวผู้นำหมู่บ้าน “ชั่วทุพะ” และมีการเดินรำเหมือนสองวัน

แรก ธรรมเนียมปีใหม่ จะมีการเดินรำที่บ้านหอมมือพะ 1 วัน หลังจากนั้น คนที่อยากทำบุญเรียกขวัญ จะฆ่าหมูและกึ่งเชิญชาวบ้านไปกินอาหารและเดินรำกันอีก ฉะนั้น วันที่ลือชอสนุกสนานเต็ม ที่ในช่วง ปีใหม่จะมี อย่างน้อย 4 วัน คือวันตำข้าวปลูก วันที่ 2 เดินรำที่บ้านหอมมือพะ วันที่ 3 เดินรำที่บ้านข้าวทุษะ และวันต่อๆไป จะเดินรำตามที่เจ้าของบ้านเชิญ ในงานหนุ่มสาวและเด็ก จะเล่น ลูกช่วง ลูกข่างกันจนครบ 7 วัน เป็นอันหมดปีใหม่ ในงานปีใหม่นี้ถือว่าเป็นงานมงคล ห้ามผู้ใดที่มา ร่วมงานทะเลาะวิวาท ตีกัน ค่ากัน ถ้าฝ่าฝืนจะถูกปรับไหม รวมทั้งผู้ที่มาก่อนเหตุวุ่นวายด้วย

วันแรกของปีใหม่เป็นวันถือศีลของลือชอ ห้ามฆ่าสัตว์ และห้ามคนอื่นเข้าบ้านจนกว่าจะทำ พิธีไหว้ “อาปาโหมฮี” เสร็จ ขณะทำพิธีห้ามคนในบ้านหุงข้าวหรือทำให้บ้านเปียกน้ำ ถ้าต้องการ ล้างหน้าให้ออกไปล้างข้างนอกบ้าน วันไหว้อาปาโหมฮี “เอียเยปา” ตรงกับเดือน 2 ขึ้น 8 ค่ำ เป็นวัน สำคัญที่ผู้ชายทุกคนในหมู่บ้านกลับจากเที่ยวที่อื่นเป็นเวลานาน เพื่อมาเซ่นไหว้ขอพรปีใหม่ เป็น ปีใหม่ของผู้ชาย โดยเฉพาะ เป็นการตั้งต้นในการทำงานหนักของปีใหม่ทุกหลังคาเรือนจะรวมกัน ซื่อหมู ไก่ ไปเซ่นไหว้และปรับปรุงรั้วบริเวณ อาปาโหมฮีใหม่ ทำพิธีขอขมาที่ได้ล่วงเกินอาปาโหม โดยไม่ได้ตั้งใจ ขอให้เทพเจ้าทั้งสามคือ อาปาโหม อีคะมา และคัวลือ จงดูแลรักษาให้ทุกคนมี ความสุข ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ให้พืชพันธุ์งอกงามได้ผลผลิตดี ให้สัตว์เลี้ยงเติบโตอ้วนดี ทุกบ้านทำพิธี ส่งเคราะห์ มีการเอาดินปั้นเป็น รูปช้าง ม้า หมู ไก่ เอาไม้เหลาทำมิด เอาเศษผ้าใส่ดวงบนแคร์ ไม้ไผ่ ที่ลานขนาดกว้างยาวประมาณ 10 x 10 นิ้ว บ้านละหนึ่งชุด เอาเครื่อง เช่น ไปบ้านหอมมือพะ เดินรำ ที่หน้าบ้าน แล้วเอาเครื่องเช่นนั้นไปทิ้งในป่าเป็นการส่งเคราะห์ ก่อนเริ่มพิธีไหว้อาปาโหมฮีนี จุด กองไฟเพื่อหุงหาอาหารสำหรับเซ่นไหว้ และเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานหอมมือพะจะให้คนเอาเลือดไก่ ห้ามคนที่อยู่นอกหมู่บ้านเดินผ่านเครื่องหมายดังกล่าว หากจำเป็นต้องเข้าหมู่บ้านจริงๆ ต้องซื้อเหล้า หรือให้เงินเพื่อนำไปเซ่นไหว้ในพิธีนี้ หรือจะรอเสร็จพิธีก่อนจึงเข้าไปและในขณะที่ทำพิธีนั้น ห้าม ผู้หญิงไปในบริเวณศาลนี้

วันไหว้ผีไร่ (อาเมียเหน่ กั่ว) ทำกันในช่วงเดือนกรกฎาคม ทุกครอบครัวจะเอาไก่ 1 คู่ ไป ทำพิธีเซ่นไหว้ผีไร่ เพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ช่วยดูแลพืชผักที่ปลูกไว้ให้เจริญงอกงามไม่มีศัตรูพืชรบกวน ให้ได้ผลผลิตมากๆ

ประเพณีเซ่นไหว้บรรพบุรุษในบ้าน (ลือเพี้ยกั่ว) ทำกันประมาณเดือนสิงหาคม เป็นช่วงที่ พืชที่ปลูกกำลังงอกงาม ผู้นำครอบครัวจะฆ่าไก่ 1 ตัว และเอาเนื้อไปเซ่นไหว้ที่ “อาปาโหมฮี” และ

หิ้งบูชาบรรพบุรุษในบ้าน (ตำเปี้ยะ) จะประดับตำเปี้ยะอย่างสวยงามด้วยข้าวโพดแดง สับประคกกล้วย ผลไม้ อ้อย 2 ต้น ต้นข้าวโพดที่มีฝักอ่อนวางไว้ 2 ข้าง พิธีจะมี 3 วัน ในวันแรกและวันที่สองเจ้าของบ้านต้องเช่นไหว้ตำเปี้ยะวันละ 3 ครั้ง วันสุดท้ายตอนบ่ายเอาเครื่องเช่นออกหมด เป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีกินข้าวใหม่ (ดา วู้ ตะ) การทำบุญกินข้าวใหม่ของลือชอไม่ได้จัดวันเดียวกันพร้อมทุกหมู่บ้าน แต่กำหนดช่วงเวลารวมเดือนพฤศจิกายน เมื่อแต่ละครอบครัวเริ่มเกี่ยวข้าวใหม่มากินแล้ว ครอบครัวใดพร้อมจะทำพิธีได้ก็เริ่มก่อน โดยผู้อาวุโสจะดูฤกษ์ กำหนดวันดีให้ วันที่ถือว่าเป็นวันดี บางวันจึงมีการทำบุญกินข้าวใหม่ตรงกันเพื่อขอบุญ ขอพรจากคนแก่คนแก่ ให้ผู้อาวุโสกินข้าวใหม่ก่อน เพื่อจะได้รับคำอวยพรว่าปีนี้ได้ข้าวเท่านี้ ปีหน้าขอให้ได้มากกว่านี้ ให้ หลือกินหลือใช้ พิธีนี้จะเริ่มต้นด้วยเจ้าของบ้านทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษแล้วจะเชิญผู้อาวุโสมานั่งล้อมลงที่โต๊ะอาหาร แล้วเจ้าภาพส่งชามที่มีข้าวใหม่เป็นก้อนผสมเผือก มัน เนื้อ หมูคั่ว และเห็ด แยกแต่ละคนรับไว้แล้วกินทุกอย่างให้เจ้าของบ้านอย่างละครึ่ง ผู้อาวุโสคนหนึ่งนำกล่าวอวยพร แล้วทุกคนลงมือรับประทานอาหาร แต่กินหลังผู้อาวุโสจะเริ่มกิน คือให้ผู้อาวุโสลงมือกินก่อนนั่นเอง

ประเพณีแต่งงาน เมื่อหนุ่มสาวลือชอมีอายุพอสมควรแก่ การมีเข้ามีเรือน หนุ่มสาวลือชอจะเสาะแสวงหา หญิงสาวที่ถูกใจด้วยตนเอง จะเป็นในหมู่บ้านเดียวกัน หรือหมู่บ้านอื่น การแต่งงานของเผ่าลือชอทำอย่างประหยัด เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงจะไปอยู่บ้าน ฝ่ายชาย หรือ ฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงก็แล้วแต่ทั้งคู่จะตกลงกันตามความจำเป็น เมื่อได้ดูใจกันพอสมควรแล้ว ฝ่ายชายก็จะนำสินสอดไปหมั้นฝ่ายหญิง มีเงินสดของมีค่า เช่น นาฬิกา กำไลมือ ล้วงหน้าก่อน แล้วชายหนุ่มจะพาหญิงสาวไปอยู่บ้านตนล่วงหน้า 1 วัน วันรุ่งขึ้นจึงทำพิธีสู่ขอ การสู่ขอนี้จะใช้เวลานานมาก นับเป็นวันก็มี เพื่อตกลงค่าสินสอดและตกลงว่าเมื่อแต่งงานแล้ว ฝ่ายหญิงจะอยู่ที่ไหนเมื่อตกลงได้ นับวันแต่งงานเพื่อคำหัวพ่อแม่ ผู้อาวุโส และญาติมิตร ซึ่งปกติจะจัดขึ้นโดยเร็วที่สุดภายใน 3-4 วัน พอถึงวันแต่งงาน เพื่อนบ้านทั้งหมดจะมาช่วยกัน ทำอาหารรับแขกให้สลิให้พร ตอนกลางคืนจะมีการร้องเพลง โต้ตอบจนดึกหรือถึงรุ่งเช้า หรืออาจมีการเต้นรำด้วย แยกที่มาร่วมงานอาจให้เงินเป็นของขวัญแก่คู่บ่าวสาว ในช่วงเวลาเลี้ยงอาหาร อาหารที่เลี้ยงกันในวันแต่งงานจะตักให้มากจนหลือเพื่อ เพื่อเป็นเคล็ดว่าคู่บ่าวสาวจะทำมาหากินได้มากจนหลือกินหลือใช้ งานแต่งงานเป็นงานมงคล มีแต่ความสนุกสนาน เพื่อเป็นการให้พรแก่คู่บ่าวสาว ทุกคนในหมู่บ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่

จึงเต็มใจช่วยเหลือกัน มีข้อห้ามว่า ขณะที่คู่บ่าวสาวกำลังเดินทางไปทำพิธีดำหัวพ่อแม่และผู้อาวุโส ห้ามใครเดินผ่านกลางระหว่างเจ้าบ่าวเจ้าสาว

ประเพณีเรียกขวัญ (ชวงฮากั่ว) เมื่อเกิดมีคนเจ็บป่วยในบ้านบ่อยๆ ผู้อาวุโสบอกให้เรียกขวัญ ซึ่งอาจจะรู้จากการปักกระดูกไก่ การเรียกขวัญทำได้ หลายแบบ อาจทำแบบเรียกขวัญสองชั้น หรือเรียกว่าขวัญใหญ่ แบบสามชั้นหรือให้ทานศาสนา หรือทำสะพานก็ได้สิ่งที่เช่น ไหว้อาจจะเป็นไข่ไก่ ไก่หรือหมู ในวันงานลูกหลานจะอยู่ช่วยกัน เชิญผู้อาวุโสที่รู้ประเพณีมาช่วย และอาจเชิญเพื่อนบ้านที่นับถือมาช่วยด้วย เมื่อทำพิธีและร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน ผู้มาร่วมงานจะมัดมือให้ศีลให้พรแก่ผู้ป่วย

ประเพณีการเช่นไหว้ผีดิน (นิ้ว แห่ เหน่ กั่ว) ชาวลีซอนับถือแม่ธรณีว่ามีบุญคุณต่อคน แต่บางครั้งอาจทำผิดพลาดเกิน โดยไม่รู้ตัว ทำให้ผีดินโกรธคนในบ้านจึงเจ็บป่วย จึงต้องเช่นไหว้ขอขมา โดยเชิญผู้รู้ ประเพณีมาทำพิธีให้ เชิญพ่อแม่ผู้นับถือมาช่วยกัน เมื่อเริ่มพิธีในตอนกลางคืน สมาชิกจะช่วยกันกระกระบอกไม้ไผ่กับพื้น และฆ่าหมูหรือไก่เพื่อเช่นไหว้ เสร็จแล้วทุกคน ก็จะกินอาหารด้วยกัน

ประเพณีกินวอใหญ่ จะมีพิธีกรรมมากกว่ากินวอน้อยการทำข้าวปุก โดยจำนำข้าวเหนียวไปแช่ในเวลาเย็น เพื่อจะนำไปนึ่งและตำเป็นข้าวปุก (ข้าวเหนียวตำใส่งาและเกลือ) และหลังจากนั้นก็จะไปตัดไม้ไผ่และกิ่งไม้ เพื่อนำมาปักที่ลานบ้าน เพื่อใช้เป็นสถานที่เต้นรำของหนุ่ม - สาว ในวันรุ่งขึ้นก็จะทำพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยนำด้ายสายลัญจนามาผูกข้อมือ หรือคอตตามความศรัทธาของตน หลังจากนั้นเวลาค่ำหนุ่มสาวจะไปรวมตัวกันที่บ้านหอมเมือง พร้อมทั้งแต่งตัวประจำเผ่า ลีซอ ส่วนผู้ใหญ่จะไปรวมตัวกันที่บ้านหอมผีประจำหมู่บ้าน เพื่อประกอบพิธีทางผีและเสี่ยงทายว่าจะมีโรคอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้านและตนเองหรือไม่ การเสี่ยงทายจะทำโดยเขียนหนังสือลงบนกระดาษแล้วนำไปคล้องคอของผู้ที่จะเสี่ยงทาย และถ้าคนที่เป็โรคก็จะหายภายใน 4-5 วัน ส่วนถ้าเสี่ยงทายได้สิ่งไม่ดีก็จะไปหาหมอผีทำพิธีใหม่จนกว่าจะดี และหลังจากเสร็จพิธีที่บ้านหอมผีแล้วทางผู้ใหญ่ (พ่อ แม่) ก็จะไปที่บ้านหอมเมือง เพื่อที่จะควบคุมดูแลของตนเองเต้นรำ การเต้นรำนี้จะเริ่มเต้นที่บ้านหอมเมืองก่อนจนกว่าจะหมดทั้งหมู่บ้าน เมื่อเต้นครบทั้งหมู่บ้านแล้วก็จะนำปวมตัวกันที่ศาลเจ้าหลักเมือง ไปเจเฉพาะผู้ชายเท่านั้นเพื่อทำพิธี ห้ามมิให้ผู้หญิงไปที่ นั้นเพราะมีความเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้หญิงขึ้นไปแล้วจะเป็น โรคที่รักษาไม่หาย หลังจากเสร็จพิธีที่ศาล

เจ้าพ่อหลักเมืองแล้ว ก็จะไปรวมตัวกันที่บ้านหมอเมืองอีก เพื่อที่จะได้เดินรำต๋อนกว่าจะอ่อนเพลีย และเมื่อไปเอง การดำหัวบุคคลสำคัญในบ้าน จะเริ่มดำหัว ผู้นำของหมู่บ้านเป็นอันดับแรก และหลังจากนั้นก็มาดำหัวคณะครู หมอสาธารณสุขและหน่วยราชการอื่นที่ประจำในหมู่บ้าน ตามลำดับ โดยจะเว้นวันไปดำหัวหลังจากเสร็จพิธีแล้วก็จะไปรวมตัวกันที่บ้านหมอเมืองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะได้เดินรำต๋อนและเสร็จพิธี

พิธีกินวอนน้อย จะจัดหลังกินวอนใหญ่ไปแล้ว 1 เดือน แต่จะจัดเพียง 1 วันเท่านั้น หลังจากเสร็จพิธีกินวอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว หนุ่ม – สาว ที่จับคู่แต่งงานในระหว่างนั้น ถ้ามีความพอใจกัน และรู้ใจซึ่งกันและกันแล้ว ฝ่ายชายจะส่งญาติผู้ใหญ่ไปขอร้องฝ่ายหญิง โดยมีให้ญาติฝ่ายหญิงรู้ตัวมาก่อนและจะจัดพิธีหมั้นต่อหน้าผู้หญิงที่ผู้ชายนั้นหมายปองก่อนที่จะมีพิธีแต่งงาน ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายนำโดยผู้หญิงล้วนจะไปจุดหญิงสาวที่หมั้นไว้ โดยไม่ให้พ่อแม่ของฝ่ายหญิงรู้ตัวมาก่อนมา กักขังไว้ ถ้าฝ่ายหญิงตกลงแต่งงานด้วยก็จะจัดพิธีแต่งงาน ถ้าฝ่ายหญิงไม่ตกลงพ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็มารับตัวกลับไป แต่ฝ่ายหญิงจะต้องเสียเงินค่าปรับให้ฝ่ายชายในฐานะที่ทำให้ฝ่ายชายผิดหวัง

การแต่งกาย

ชายหนุ่ม กางเกงจะเป็นสีตามใจชอบ เสื้อติดเงินแถบผ้าสีดำ ถู่น่องตัดเย็บด้วยผ้าสี ดำ หมวกสีขาว ย่าม กำไรข้อมือทำจากเงินแท้ๆ ชายสูงอายุ กางเกงสีดำล้วนๆ ไม่มีสีอื่นๆ เหมือนชายหนุ่ม เสื้อและถู่น่อง สีเหมือน ชายหนุ่ม หญิงสาว หญิงสูงอายุ สวมกางเกงสีดำล้วนๆ เสื้อสีต่างๆ ตามใจชอบ ถู่น่องสีแดงอย่าง เดียวหรือสีชมพู หมวกสีแดงประดับด้วยดอกไม้สีต่างๆ เข็มขัดสีดำ เสื้อก็ติดเงินแถบ มีเครื่องประดับที่ลำคอ กำไรข้อมือ ทำจากเงินแท้ๆ

กิริยามารยาท ชาวเผ่าลีซอ ในอดีตถึงปัจจุบัน จะยิ้มแย้มแจ่มใส อธิยาศยดี เป็นเผ่าที่ วานอนสอนง่าย และชอบอยู่อย่างสันติ

การรักษาโรค เผ่าลีซอเมื่อผู้คนมีการเจ็บป่วย โดยไม่รู้สาเหตุ ชาวลีซอส่วนมากจะไปหา หมอผีประจำหมู่บ้าน เพื่อหาทางรักษาหรือจะเลี้ยงผีในบ้าน เช่น การฆ่าไก่ ฆ่าหมู เลี้ยงผีโดยจะ เชิญผู้คนในหมู่บ้านมาร่วมด้วย

สมุนไพร จะมีการใช้เมื่อมีผู้ที่กระดูกหักหรือแตก จะมีการใช้สมุนไพรในท้องถิ่นมา ประคบให้กระดูกติดกันเหมือนเดิม ส่วนหญิงที่คลอดลูกใหม่ๆ จะหาสมุนไพรที่ทำให้เลือด ไหลเวียนได้ดีมาใช้

เอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ที่เห็นได้ชัดคือ ชาวลือชอบสมัยก่อนทั้งชาย – หญิง จะมีการกินหมากเพื่อให้ฟันมีสีดำ ถือว่าเป็นลักษณะเด่น หากผู้ที่มีฟันสีขาวหรือไม่กินหมากจะไม่ค่อยได้รับความสนใจจากเพศตรงข้าม

การท่องเที่ยวอำเภอปาย

การท่องเที่ยวอำเภอปาย เริ่มต้นโดยชุมชนปายซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่โดยรอบที่ว่าการอำเภอปาย บนเส้นทางการท่องเที่ยวสำคัญระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำหน้าที่เป็นจุดแวะพักรับประทานอาหาร พักรถ และไปเที่ยวในชุมชนและ แหล่งท่องเที่ยว ข้างเคียง มีวัดไทยใหญ่ บ่อน้ำร้อน น้ำตก หมู่บ้านชาวเขาและหมู่บ้านชาวจีน ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติสวยงามมีวัฒนธรรมประเพณี ที่ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ นักท่องเที่ยวประทับใจจึงบอกกันต่อๆ ไป

นอกจากนี้อำเภอปายยังมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง โป่งน้ำร้อนท่าปาย น้ำตกหม้อแดง น้ำตกแม่เย็น กองแลน น้ำพุร้อนเมืองแปง ห้วยจอกหลวง บ่อน้ำร้อนไทรงาม น้ำตกหัวช้าง น้ำตกแม่ยอน วัดน้ำฮู วัดกลาง วัดพระธาตุแม่เย็น ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกะเหรี่ยงแม่ปิง ศูนย์วัฒนธรรมจีนยูนนาน เมืองโบราณบ้านคอน หมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่างๆ นอกจากนั้นแล้วยังมีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น จีซัง ล่องแพ จีจรรย์ยานวิบาก เดินป่าศึกษาธรรมชาติและพักแรมในหมู่บ้านชาวเขา เป็นต้น

อำเภอปาย ตั้งแต่เดิมคนปายอยู่กันอย่างสงบ ทำการเกษตร มีวิถีชีวิตแบบพอเพียง เกื้อกูลกัน แต่ปัจจุบันเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในอำเภอปาย ทำให้อำเภอปายเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อนักลงทุนเข้ามาตั้งเกสเฮ้าส์ รีสอร์ท และสิ่งบริการต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งในชุมชนปายและตำบลข้างเคียงและนักท่องเที่ยวมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

อำเภอปายขึ้นชื่อในเรื่องความเป็นเมืองท่องเที่ยวเล็กๆ ที่มีเสน่ห์ น่ารัก มีวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลาย มีธรรมชาติที่สวยงาม เริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในนามแหล่งท่องเที่ยวในเชิงนิเวศเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเภท Back Packer นิยมไปเที่ยว และอยู่ที่อำเภอปายยาวนาน จนมีนายทุนชาวไทยและชาวต่างชาติไปลงทุนเช่าอาคารหรือที่จากชาวบ้าน ทำเกสต์เฮ้าส์ ร้านอาหาร และธุรกิจอื่นๆ เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว

ปัจจุบันอำเภอ ปายกลายเป็นจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติประเภท Back Packer กลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่ไปเที่ยว อำเภอปายสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มครอบครัว และกลุ่มกรุ๊ปทัวร์ ช่วงที่นักท่องเที่ยวไทยนิยมไปเที่ยวมากที่สุดคือฤดูหนาว โดยเฉพาะช่วงเทศกาลที่ปิดติดกันหลายวัน แต่ในช่วงที่นักท่องเที่ยวชาวไทยมีมาก ก็จะไม่ค่อยเห็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพราะนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่มนี้เที่ยวกันคนละช่วงเวลา แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในอำเภอปาย ตอนกลางวันสามารถแวะชมวัดน้ำฮู หมู่บ้านจีนยูนาน หมู่บ้านชาวเขา ล่องแก่งแม่น้ำปาย ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก โดยจะล่องจากปายไปตามแม่น้ำไปขึ้นบกที่เมืองแม่ฮ่องสอนใช้เวลา 2 วัน 1 คืน ส่วนยามค่ำคืนสามารถเดินเล่นได้ที่ถนนคนเดินทุกคืน ซึ่งมีของมาฝาก ของที่ระลึกเก๋ๆ น่ารักๆ ไอเดียแปลกตาวางขายมากมายเพียงแค่มิคำ่ว่า “ปาย” นักท่องเที่ยวก็นิยมซื้อเป็นของที่ระลึก โดยเฉพาะเสื้อยืด โปสการ์ด มีร้านขายอาหารพื้นเมืองเล็กๆ ข้า ถนอม และมีผับ บาร์ หลากหลายรูปแบบ เปิดให้บริการมากมาย ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจเหล่านี้มีทั้งคนพื้นเมือง และคนจากต่างถิ่นที่ไปลงทุนค้าขายในอำเภอปาย

เมื่อความเจริญจากการท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาในอำเภอปายอย่างรวดเร็ว ทำให้ อำเภอปายเต็มไปด้วยที่พักระดับ 5 ดาว จนถึงเกสต์เฮาส์เล็กกว่า 400 แห่ง เกิดร้านค้าร้านอาหารของ ธุรกิจต่างๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวไปทั่วทุกหนทุกแห่งในเมืองปาย ทำให้ปายประสบปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีและดำเนินการไปอย่างไม่ถูกทิศทาง

จากข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอนในช่วงปี พ.ศ.2535-2550 พบว่า ก่อนปี พ.ศ.2541 มีอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณร้อยละ 6.18 ก่อนที่จะลดลงในปี พ.ศ.2542 ประมาณร้อยละ 18.17 หนึ่งในสาเหตุของการลดลงดังกล่าว มาจากการที่ก่อนหน้านี้ การท่องเที่ยวของ จังหวัดแม่ฮ่องสอนและ อำเภอ ปายดำเนินการโดยคนท้องถิ่น การลงทุนในสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร เป็นการลงทุนและดำเนินการโดยคนท้องถิ่นเป็นสำคัญ และเน้น เฉพาะตลาดท่องเที่ยวกลุ่ม Back Packer แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ได้ตรงและเพียงพอ ต่อมาหลังจากปี พ.ศ. 2542 นักลงทุนจากกรุงเทพฯ และ จังหวัดอื่นๆ เห็นโอกาสในการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวที่ อำเภอปาย เนื่องจาก มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและ มีความหลากหลาย จึงมีการ ขยายการลงทุนมายัง อำเภอปาย และมีการลงทุนสร้างที่พัก ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆอีก มากมาย เพื่อสนับสนุน

การท่องเที่ยวที่ อำเภอ ปายและ จังหวัด แม่ฮ่องสอน จึงทำให้การท่องเที่ยวของ อำเภอ ปายและ จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับมาขยายตัวอีกครั้ง โดยหลังจากปี พ .ศ.2543 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 11.70 ต่อปี และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แม้ว่าจะเกิดวิกฤตการณ์ 9/11 โรคซาร์ และวิกฤตการณ์การเมืองภายในประเทศ (ดวงใจ หล่อธนวนิชย์, 2550)

งานประเพณีของอำเภอปาย

งานประเพณีกาดหลู่

คำว่ากาด หมายถึงตลาด ส่วนคำว่าหลู่ หมายถึง การทำบุญเมื่อรวมกัน จึงหมายถึง เทศกาลออกพรรษานับเป็นเทศกาลที่สำคัญของชาวไต หรือชาวไทยใหญ่ ใน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยมีความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าจะกลับจากการโปรดพระมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งก็คือวันออกพรรษา ชาวไทยใหญ่ จะทำจองพารา หรือปราสาทจำลองหลัง เล็กๆ ไว้ที่วัดและบ้าน เพื่อเป็นการรับเสด็จพระพุทธองค์ งานประเพณีกาดหลู่ เมืองปาย งานที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีของชาวปาย ตลาดแบบโบราณ มีขบวนแห่ มีงานประกวดชุดชาวไต คนตรีพื้นเมือง ขาขนมโบราณ และอาหารทั่วไป (สำนักงานอำเภอปาย, 2547)

งานประเพณีแห่จองพารา หรืองานปอยเหลินสิบเอ็ด

งานประเพณีจองพารา หรือ งานปอยเหลินสิบเอ็ด คือ ประเพณีส่วนหนึ่งในงานเทศกาลออกพรรษา คำว่า จองพารา เป็นภาษาไทยใหญ่ แปลว่า “ปราสาทพระ ” การบูชาจองพารา คือ การสร้างปราสาทเพื่อคอยรับเสด็จพระพุทธเสด็จลงมาจกสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เทศกาลนี้จัดระหว่างวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 กับวันแรม 8 ค่ำ เดือน 11 หรือในราวเดือนตุลาคม กิจกรรมภายในงาน ชาวบ้านจะช่วยกันสร้างปราสาทจำลองที่เรียกว่า จองพารา ประดับไว้ตามบริเวณวัดและบ้านเรือน และแห่ขบวนรูป สัตว์ต่างๆ เพื่อแสดงความยินดีที่พระพุทธเจ้าเสด็จกลับมา ในวันขึ้น 13 ค่ำ จะมีตลาดนัดออกพรรษา หรือกาดหลู่ โดยมีการจุดตะเกียงและเทียนในตลาด ตั้งแต่กลางคืนจนถึงรุ่งเช้า เพื่อให้ชาวบ้านได้จับจ่ายซื้อของเตรียมงาน สำหรับวันขึ้น 14 ค่ำ เป็นวันจัดเตรียมของที่ใช้ทำบุญออกพรรษา โดยเฉพาะการเตรียมจองพารา เช่น กระจาดเงิน กระจาดทอง และในวันขึ้น 15 ค่ำ อันเป็นวันออกพรรษานั้น ตั้งแต่เช้าตรู่ ประชาชนพร้อมใจกันไปทำบุญตามวัด บางวัดจัดให้มี

การตัดบาตรเทโว ส่วนในตอนเย็นจะนำดอกไม้ธูปเทียนและขนมข้าวต้มไปขอขมา บิคา มารดา และญาติผู้ใหญ่ (โกศล ศรีมณี, 2520)

งานดับไฟเทียน

เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลออกพรรษาอีกงานหนึ่งของชาวไทยใหญ่ เปรียบเหมือน การดับไฟของเทียนพรรษา โดยชาวบ้าน และหน่วยงานต่างๆ จะจัดทำ ต้นเทียน (ต้นสน) เป็นต้น มีการประดับตกแต่งอย่างสวยงามแล้วจัดขบวนแห่ไปรอบเมือง ก่อนจะนำไปเข้าที่วัดหลวงเพื่อทำ พิธีต่อไป ในงานก็มีการแสดงต่างๆบนเวที มีการแข่งขันดอกไม้ไฟ เป็นต้น (โกศล กันธะรส , 2553)

งานลอยกระทง

ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ตามปฏิทินจันทรคติไทย หรือเดือนยี่ (เดือนที่ 2) ปฏิทินจันทรคติ ล้านนา เทศบาลตำบลพายร่วมกับองค์กรต่างๆ ในอำเภอพายจัดงานประเพณีลอยกระทงเป็นประจำ ทุกปี มีการประกวดกระทงใหญ่-เล็ก นางนพมาศ และการแสดงพื้นบ้าน เช่น รำโต (สิงโต) ฟ้อนกิ่ง กะหล่ำ (ฟ้อนกินรี) สะล้อ ซอซึง เป็นต้น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน , 2549)

ประเพณีปอยส่างลอง

คืองานบวชลูกแก้ว เพื่อทำการบรรพชาเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา โดยจะพบเห็น การจัดปอยส่างลองกันมากที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง อำเภอขุนยวมและ อำเภอพาย คนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมประเพณีนี้ก็สืบเชื้อสายมาจากไทใหญ่ ซึ่งก็ได้ร่วมสืบทอด งานประเพณีนี้มาเป็นเวลาช้านาน ดังปรากฏหลักฐานว่าประเพณีนี้มีมาตั้งแต่มีการสร้างแปลงเมือง แม่ฮ่องสอน ซึ่งก็ได้มีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ทุกปี เนื่องจากเป็นประเพณีที่สำคัญทางศาสนา และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ , 2540)

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอพาย

วัดหลวง

อยู่ในตำบลเวียงใต้ มีพระเจดีย์ศิลปะไทยใหญ่ประดิษฐานอยู่กลางลานวัด และมีเจดีย์ทรง มอญรายล้อมโดยรอบ ได้ขุดเจดีย์เป็นขุมประดิษฐานพระพุทธรูปประจำวันเหนือฐานเจดีย์องค์ ใหญ่เป็นมณฑปที่สวยงาม และเป็นวัดประจำอำเภอพาย สร้างมาพร้อมกับเจ้าฟ้าเมื่อมาตั้ง

เมืองเวียงใต้ ประมาณ พ .ศ. 2346 เดิมเป็นวัดร้างมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ก่อด้วยอิฐถือปูน ได้ทรุดโทรมไป ต่อมาพระยาราชเจ้าเมืองปายสร้างองค์เจดีย์ครอบพระพุทธรูป สร้างได้ 3 ปี ก็เสร็จ พระยาราชมาลัยยอดเมื่อ พ .ศ. 2444 สมัยนั้นเจ้าอาวาสชื่อพระออบ ปัจจุบันเป็นวัดคูบ้านคูเมืองปาย (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์ , 2553)

วัดน้ำฮู

อยู่ที่หมู่ 5 ตำบลเวียงใต้ ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันตกประมาณ 3 กม. เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบูเมือง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ทำด้วย โลหะทองสัมฤทธิ์ หน้าตักกว้าง 28 นิ้ว สูง 30 นิ้ว พระพุทธรูปองค์นี้พระเศียรกลวง ส่วนบนเปิดปิดได้และมีน้ำขังอยู่เป็น พระพุทธรูปสิงห์สาม อายุประมาณ 500 ปี เมื่อ พ.ศ.2521 มีพระครูคงค์จากอำเภอจอมทอง จังหวัด เชียงใหม่ มานมัสการและสงสัยว่าข้างในพระจะมีน้ำจึงเปิดดูพบว่ามีน้ำจริงๆ ข่าวนี้นำแพร่ออกไปก็มี ผู้คนหลั่งไหลมาขอน้ำไปสักการะ พอน้ำในพระเศียรหมดก็จะมีน้ำไหลออกมาอีกในลักษณะ ซึมออกมาตลอดเวลา ด้านหลังมีองค์พระเจดีย์ ตามประวัติเล่าว่า พระสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงสร้างเพื่อบรรจุพระอัฐิของพระพี่นางสุพรรณกัลยา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2522)

น้ำตกหมอแปง

น้ำตก หมอแปง อยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านหมอแปง ตำบลแม่มาตัง เดินทางจากเส้นทาง อำเภอปาย – แม่ฮ่องสอน มีทางแยกซ้ายจากถนนใหญ่เข้าไป 6 กิโลเมตร เป็นถนนคอนกรีต ถึงบริเวณแก่งเมืองปาย รีสอร์ท จากนั้นจะเป็นทางลูกรัง 2 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวนิยมเช่าจักรยาน และจักรยานยนต์ขี่มาเที่ยวชมได้ น้ำตกหมอแปงเป็นน้ำตกขนาดเล็กไหลลงอยู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง มีน้ำ ตลอดทั้งปี สูงประมาณ 5 เมตร บรรยากาศร่มรื่น ในบริเวณใกล้ๆ กับน้ำตกมีชาวเขาเผ่ามูเซอแดง อาศัยอยู่ (รัศมี ชูทรงเดช, 2553)

กองแลน

อยู่ในเขตบ้านร่องแห้ง ห่างจากอำเภอประมาณ 7 กิโลเมตร สามารถเดินทางได้โดยทาง หลวงหมายเลข 1095 (ปาย – แม่มาลัย) บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 88 อยู่ทางด้านขวามือและต้องเดิน เข้าไปอีกประมาณ 200 เมตร ลักษณะเป็นผืนดินที่ถูกกัดเซาะเป็นร่องลึก คล้ายหน้าผา ติดต่อกันเป็น บริเวณกว้างประมาณ 5 ไร่เศษ (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์, 2553)

โป่งน้ำร้อนเมืองแปง

อยู่ในเขตบ้านเมืองแปง ตำบลเมืองแปง เป็นบ่อน้ำพุร้อนขนาดใหญ่ ห่างจากอำเภอปาย ประมาณ 28 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1095 (ปาย – แม่มาลัย) และแยกเข้าสาย ๑๒๖๕ ด้านขวามือตรงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 35-86 ใกล้กับหน่วยพิทักษ์และรักษาป่าแม่ปิง เป็นทางลูกรัง อุณหภูมิของน้ำร้อนสูงถึง 95 องศาเซลเซียส และพุ่งขึ้นเป็นระยะๆ (รัศมี ชูทรงเดช , 2553)

เจดีย์พระธาตุแม่เย็น

อยู่ที่บ้านแม่เย็น ตำบลแม่ฮี้ ตามเส้นทางสายแม่ฮ่องสอน – ปาย ตั้งอยู่บนเนินสูงและเมื่อขึ้นไปบนมัสก ารองค์พระธาตุแม่เย็นจะมองเห็นทิวทัศน์ของอำเภอปายโดยทั่วถึง (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์, 2553)

อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 179.5 ตารางกิโลเมตรหรือ 112,187 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาและภูเขาสูงสลับซับซ้อนมีภูเขาที่สูงที่สุดคือ ดอยช้าง มีจุดเด่นที่น่าสนใจคือ จุดชมวิวบริเวณห้วยน้ำดัง (ดอยกิวลม) จุดชมวิวดอยช้าง น้ำตก ห้วยน้ำดัง ทางอุทยานฯ มีบริการ บ้านพักแก่นักท่องเที่ยว รายละเอียดติดต่อ กองอุทยานแห่งชาติกรมป่าไม้ (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์, 2553)

จุดชมวิวดอยช้าง

ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปตามทางลูกรังอีกประมาณ 20 กิโลเมตร ดอยช้างเป็นยอดดอยที่สูงที่สุดในอุทยานฯ เป็นจุดที่สามารถมองเห็นสภาพธรรมชาติของทิวเขานัน สลับซับซ้อน และทะเลหมอกในยามเช้าตรู่ ดอย ช้างปกคลุมด้วยป่าดิบเขานันอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งอาศัยของนกบนที่สูงนานาชนิด เช่น นกเดินดง นกจับแมลง นกเขน นกปรอด ฯลฯ นับเป็นแหล่งดูนกที่น่าสนใจมากแห่งหนึ่ง (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์ , 2553)

โป่งเดือด

เป็นบ่อน้ำพุร้อนแบบไกเซอร์ (Geysir Type) ขนาดใหญ่ซึ่งมีอุณหภูมิสูง และมีแรงดันสูงมาก ลักษณะของน้ำพุร้อนพุ่งสู่ผิวดินตลอดเวลา บางครั้งจะพุ่งขึ้นถึง 2 เมตร มีกลิ่นค่อนข้างแรง จากลานจอดรถจะต้องเดินไปประมาณ 500 เมตร การเดินทางไปสู่ โป่งเดือดใช้ทางหลวงหมายเลข

1095 (แม่มาลัย – ปาย) กิโลเมตรที่ 42 ก่อนถึงอุทยานห้วยน้ำค้าง จะมีป้ายให้เลี้ยวขวาเข้าไป 6.5 กิโลเมตร (ดิเรก ก้อนกลีบ, 2553)

ห้วยจอกหลวง

เป็นแหล่งอนุรักษ์ต้นน้ำห้วยจอกหลวงอยู่บริเวณป่าแม่ยะ ตำบลแม่ฮี้ มีการปลูกดอกไม้เมืองหนาวหลายชนิดและออกดอกในฤดูหนาว ตั้งอยู่บนภูเขาและมีทิวทัศน์สวยงามมากอยู่ห่างจากอำเภอปายประมาณ 43 กิโลเมตร ฤดูที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวคือ ฤดูหนาว (รัศมี ชูทรงเดช , 2553)

โป่งน้ำร้อนท่าปาย

อยู่ในป่าแม่ปายฝั่งซ้ายตอนบนท้องที่ตำบลแม่ฮี้ โดยใช้เส้นทางหมายเลข 1095 (ปาย – แม่มาลัย) ข้ามสะพานแม่น้ำปายถึงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 87 – 88 แยกซ้ายเข้าไปอีก 2 กิโลเมตรตามทางเข้าบ้านท่าปาย เป็นทางลาดยางตลอดทั้งสาย สภาพของโป่งน้ำร้อน เป็นบ่อน้ำร้อน น้ำกำลังเดือดเป็นฟองๆ และมีหมอกควัน ปกคลุมพื้นที่พร้อมทั้งมีน้ำร้อน ไหลเรื่อยๆ ทั่วบริเวณกว้าง มีบ่อใหญ่สองบ่อ นอกนั้นมีลักษณะเป็น น้ำพุคางจูด ความร้อนประมาณ 80 องศาเซลเซียสและรอบๆ โป่งร้อนเป็นไม้สักที่สมบูรณ์มาก ภายในบริเวณอนุญาตให้ตั้งเต็นท์พักแรมได้ แต่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ ทั้งสิ้น (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์, 2553)

น้ำตกแม่เย็น

อยู่ที่บ้านแม่เย็น ตำบลแม่ฮี้ ห่างจากอำเภอปายประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดใหญ่สูงชัน และสวยงามที่สุดของอำเภอ การคมนาคมโดยการเดินเท้าใช้เวลา 3 – 5 ชั่วโมง (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์, 2553)

น้ำพุร้อนเมืองแปง

อยู่บริเวณบ้านเมืองแปง ตำบลเมืองแปง เป็นบ่อน้ำพุร้อนขนาดใหญ่ ห่างจากอำเภอปายประมาณ 29 กิโลเมตร อุณหภูมิร้อนประมาณ 95 องศาเซลเซียสและเดือนพฤษภาคมเป็นระยะๆ (วรรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์, 2553)

รูปที่ 4.1 สะพานประวัติศาสตร์อำเภอปาย

ที่มา : ภาพถ่ายจากเว็บไซต์ thaipackgetour.com

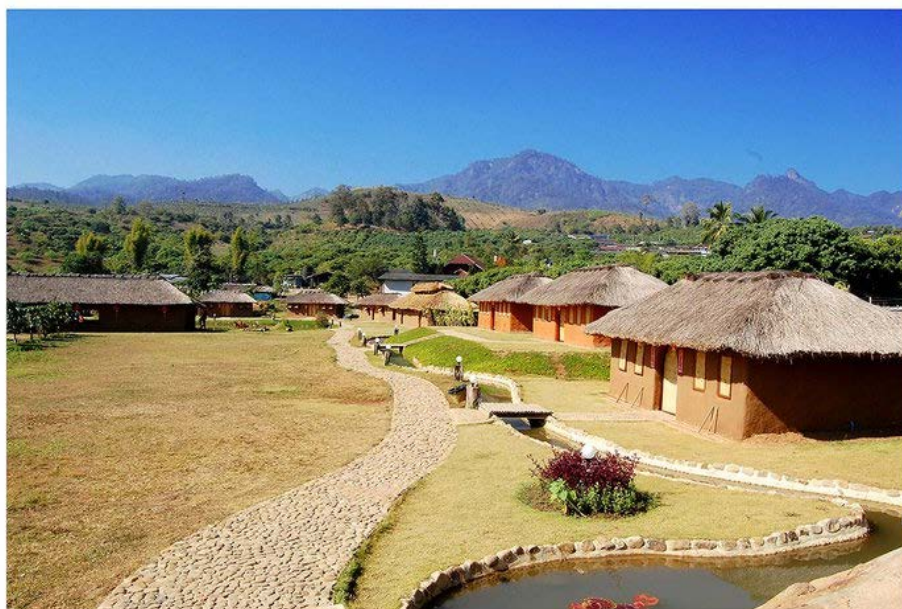
รูปที่ 4.2 ลำน้ำปาย

ที่มา : ภาพถ่ายจากเว็บไซต์ patrweera.exteen.com

รูปที่ 4.3 กองเลน

ที่มา : ภาพถ่ายจากเว็บไซต์ chomthai.com

รูปที่ 4.4 ศูนย์วัฒนธรรมจีนยูนนาน บ้านสันติชล

ที่มา : ภาพถ่ายจากเว็บไซต์ เที่ยวเมืองไทย.com

รูปที่ 4.5 คนเผ่าลีซอ

ที่มา : ภาพถ่ายจากเว็บไซต์ healthcorners.com

รูปที่ 4.6 ประเพณีปอยส่างลอง

ที่มา : ภาพถ่ายจากเว็บไซต์ tatgreenheart.com

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาวเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน คือ

1. ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. กำหนดแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้กำหนดคำถามตามกรอบแนวคิดของการวิจัยอย่างครบถ้วน โดยเลือกการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ดังรายชื่อและในภาคผนวก) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ และแก้ไขตามคำแนะนำเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านไม่ประสงค์จะให้ออกนามในการบรรยายบทสัมภาษณ์ เนื่องจากเกรงว่าข้อความที่เป็นข้อเท็จจริง จะทำความเสียหายให้กับบุคคลหรือองค์กรต่างๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับองค์กรหลายภาคส่วน โดยประเด็นคำถามหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ผู้วิจัยได้เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวของอำเภอปาย ซึ่งแบ่งเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่

1. ชุมชน
2. ธุรกิจที่พัก
3. ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก
4. ธุรกิจจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
5. ธุรกิจนำเที่ยว
6. การบริการท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ร้านนวด ร้านเช่ารถ
7. สื่อมวลชน
8. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
9. สมาคมและชมรมธุรกิจท่องเที่ยว

ข้อสรุปจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับข้อสรุปจากการจัดกิจกรรมการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ซึ่งมีความคิดเห็นตรงกันคือ การท่องเที่ยว ในอำเภอป่าคายควรมีทิศทางในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นของป่าย ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์ และมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ และเป็นจุดขายของป่าย

ผลจากการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ทุกคนมีความคาดหวังต่อการพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของอำเภอป่าคายกลับมาใหม่ โดยคาดหวังให้อำเภอป่าคายมีการพัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่ สิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในกิจกรรมการผลิต เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก ก้าวสู่สังคมสากล ส่งเสริมอาชีพดั้งเดิมของชุมชน ส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกร อนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดูแลกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมการใช้ภาษาท้องถิ่นให้กับคน ในอำเภอป่าคายและนักท่องเที่ยวโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) โดยการแบ่งการประชุมระดมความคิดเห็นเป็น 3 กลุ่มย่อยนั้น สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

จุดเด่นของอำเภอป่าย

- ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม มีความพอเพียงและเกื้อหนุนกัน การมีน้ำใจของชุมชนในท้องถิ่นต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน
- การประกอบอาชีพกระเทียม,ชา,ถั่วเหลือง
- การพัฒนาการท่องเที่ยว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
- สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ได้แก่ หลวงพ่ออุ่นเมือง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- การแต่งกายแบบดั้งเดิม
- อากาศเย็นสบายในฤดูหนาว และมีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม ทั้งลำน้ำป่ายและป่าเขา
- มีชนเผ่าหลากหลาย

- อาหารพื้นบ้าน
- ความร่วมมือของคนในชุมชน

สิ่งที่คาดหวัง (ภายในฝัน)

- ความสามัคคีของคนในชุมชนและคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำธุรกิจในอำเภอปาย
- การฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม ประชาชนมีความพอเพียง
- การเชิดชูเอกลักษณ์ของอำเภอปาย เช่น อาหาร สิ่งก่อสร้าง ให้คงอยู่สืบไป
- อยากให้อำเภอปายสะอาด แม่น้ำปายสะอาด ปราศจากสารพิษ อำเภอปายน่าอยู่ ร่มเย็น
- ความรัก และกลิ่นอายของความอบอุ่นที่เกิดตามธรรมชาติ บนพื้นฐานของวิถีชีวิต เมื่อก้าว

เข้ามาอำเภอปายแล้วทำให้รู้สึกผ่อนคลาย

- อยากให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวตลอดปี
- อยากให้ นักท่องเที่ยวไม่ทำลายธรรมชาติของอำเภอปาย
- อยากมีน้ำประปาดื่มได้ ไม่ต้องซื้อน้ำดื่มของเอกชน
- ความรัก ชาวบ้านรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนและช่วยทำให้ปายกลับเป็นสีเขียวเหมือนเดิม
- ความเจริญงอกงามของธรรมชาติ
- ผู้ประกอบการไม่เอาเปรียบผู้บริโภค
- การจัดการจราจรที่มีระเบียบ
- ไม่อยากให้นักท่องเที่ยวโฆษณาอำเภอปายในทางเสียหาย เช่น อาหารแพง ที่พักแพง
- การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

หน่วยงานที่ต้องการให้เข้ามาช่วยเหลือ

- องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.)
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อ.บ.จ.)
- เทศบาลตำบลปาย
- อำเภอปาย
- วัฒนธรรมอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

- ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

ประเด็น ปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้น ในอำเภอ ปาย ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว มีสาเหตุสำคัญมาจาก 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านจำนวนนักท่องเที่ยว อำเภอปายมีจำนวนนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถรองรับในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงฤดูเทศกาลท่องเที่ยวซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาดังนี้

1.1. ปัญหาการไม่กระจายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยว อำเภอปาย มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอย่างหนาแน่นในช่วงฤดูหนาว หรือในช่วงที่มีวันหยุดยาว และวันหยุดนักขัตฤกษ์ คือ ช่วงเดือนพฤศจิกายน – มีนาคม ทำให้มีปัญหาในด้านการบริการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Caring Capacity) อีกทั้งยังเกิดปัญหาอื่นตามมา เช่น เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะที่ช่วงเวลาอื่นๆของปีกลับมีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน (สถานประกอบการท่องเที่ยว) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขีดความสามารถรองรับในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) กล่าวไว้ว่าเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ขีดความสามารถรองรับในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงมีอยู่เท่าเดิมเกิดปัญหาไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมของแหล่งเที่ยวนั้นมากขึ้นเรื่อยๆจนถึงขั้นวิกฤต ทำให้แหล่งท่องเที่ยว นั้นเกิดความเสื่อมโทรมควรได้รับการฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิม เพราะอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่อยากเดินทางไปท่องเที่ยว ซึ่งจะทำการท่องเที่ยวถูกทำลาย

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้านจำนวนนักท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอำเภอปาย ในเว็บไซต์ของ ททท. ซึ่งสอดคล้องกับการบริการสีเขียว (Green Services) พัฒนาการบริการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ สอดคล้อง กับความต้องการของนักท่องเที่ยว การจัดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นั้นต้องมีการจัดส่วนงานการรับผิดชอบที่ชัดเจน การประสานงานทำได้รวดเร็ว มีการให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการพื้นฐานที่จำเป็น

ที่เหมาะสมเพียงพอ และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ที่สามารถท่องเที่ยวในอำเภอปาย ได้ตลอดทั้งปี ไม่เฉพาะช่วงฤดูหนาวเท่านั้น

2. ด้านกายภาพ มีการจัดวางผังที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ที่ยาว มีการบุกรุกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีทัศนอุจาดอันเกิดจากสถาปัตยกรรมที่แปลกปลอม สภาพการเข้าถึงและคมนาคมไม่สะดวก สภาพภูมิทัศน์ถูกทำลาย ตลอดจนความทรุดโทรมของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง

2.1. ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าและการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวของ อำเภอปาย ได้เติบโตขึ้นแบบก้าวกระโดด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จากนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลและส่งเสริมการลงทุนของธุรกิจขนาดย่อยและขนาดกลาง (SME) ยิ่งทำให้มีนักลงทุนจากต่างถิ่นเข้ามาซื้อที่ดินในอำเภอปายเพื่อทำธุรกิจการท่องเที่ยวเป็น จำนวนมาก ตลอดจนนักการเมืองที่แสวงหาประโยชน์จากนโยบายรวมถึงคนต่างชาติต่างเข้ามาแข่งขันแย่งชิงพื้นที่ทำธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ร้านเหล้า ธุรกิจทัวร์ป่า นายทุนบางกลุ่มได้จ้างแรงงานราษฎรในพื้นที่ไปตัดไม้เพื่อนำมาก่อสร้างธุรกิจที่พัก และธุรกิจที่พักหลายแห่งได้มีการก่อสร้างรุกล้ำเข้าไปในลำน้ำสาธารณะ และรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ (ข้าราชการการท่องเที่ยวท้องถิ่นและสื่อมวลชนท้องถิ่น) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแผนทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) กล่าวไว้ว่าความเสียหายที่เกิดกับแหล่งท่องเที่ยวมีสาเหตุได้หลายประการ เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย

ปัญหาการใช้ที่ดินเป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากการพัฒนาประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น มีความต้องการที่พัก มีความต้องการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งน้ำ อาหาร พลังงานไฟฟ้า และน้ำมันเชื้อเพลิง ทำให้เกิดความขาดแคลน ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดการขยายตัวด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น การสร้างสถานประกอบการที่พักแรม ร้านอาหาร การบริการขนส่งคมนาคม การค้าขายผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก รวมทั้งงานบริการด้านต่างๆ ทำให้เกิดการขยายพื้นที่ โดยเริ่มจากการเช่าพื้นที่บางส่วน การขายที่ดินเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการที่พัก ทำให้คนในท้องถิ่นซึ่งแต่เดิมมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายด้วยการทำอาชีพเกษตรกรรมหรือค้าขายตามปกติ แต่เมื่อได้รับข้อเสนอ ราคาค่าที่ดินที่ค่อนข้างสูงจึง ยอมให้บุคคลต่างถิ่นเข้ามารับช่วงกิจการ หรือบ้านที่เคอยู่อาศัย อีกนัยหนึ่งอาจจะเกิดจากสิ่ง ที่คนในท้องถิ่นเคยประสบปัญหาความขัดสน ทางด้านการเงิน การมีหนี้สินอันเนื่องมาจากอาชีพที่เคทำ ต้องจำยอมเพื่อล้างหนี้สินและมีชีวิตอยู่ได้ อย่างไรก็ตามพบว่าคนในท้องถิ่นให้คนต่างถิ่นได้เช่าที่ดิน หรือขายที่ดินบางส่วนแล้วก็ได้มีการอพยพย้ายถิ่นแต่ยังคงย้ายพื้นที่ทำกินเท่านั้น เช่น ย้ายไปยัง พื้นที่อื่นๆ ที่ครอบครองอยู่ในชุมชนเดิม

หรือย้ายไปยังชุมชนใหม่ ที่มีญาติอยู่อาศัย รวม ถึงการบุก รุกเข้าไปยังพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่อยู่ใน บริเวณข้างเคียง จนเป็นสาเหตุให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า การตัดไม้ทำลายป่า การแผ้วถาง และเผาป่า ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่เกิดอย่างต่อเนื่องและทำให้ยากต่อการแก้ไข (ข้าราชการท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่พัก)

2.2. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสถาปัตยกรรมดั้งเดิม อำเภอปายมีบ้านเรือนเก่าแก่ ทางสถาปัตยกรรมของไทยล้านนาและไทยใหญ่ที่ตั้งอยู่ในตำบลเวียงใต้มีอายุเก่าแก่ประมาณ 40-50 ปี แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นอาคารพาณิชย์รูปทรงสมัยใหม่ขึ้นแทนที่ และมีแผ่นป้ายโฆษณา ติดตามกันสาดบ้าน จึงทำให้บดบังเสน่ห์ของอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ รูปทรงสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ เนื่องจากวิถีชีวิตที่ต้องการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เรือนไม้หนึ่งหลังให้สามารถสร้างตึกแถวได้ 3-4 ห้อง ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าให้กับเจ้าของที่ดินได้มากกว่าเรือนไม้ ในหลายหมู่บ้านของอำเภอ ปายถูกนายทุนซื้อแล้วรื้อถอนเพื่อย้ายมาประกอบธุรกิจ ร้านอาหารในตัวเมือง โดยใช้ประโยชน์ ด้านการท่องเที่ยว เรือนไม้ดั้งเดิมอีกส่วนหนึ่งถูกปรับปรุงตัดแปลงเพื่อธุรกิจท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านกาแฟสด ร้านเหล้าเบียร์ และเป็นบ้านเช่าของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติที่ต้องการพักผ่อนและท่องเที่ยวใน ระยะเวลายาว (ชมรมการท่องเที่ยวและสื่อมวลชน ท้องถิ่น)

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้านกายภาพ ได้แก่ โครงการปลูกสร้างจิตสำนึกดี โครงการ ปรับภูมิทัศน์ เสริมสร้างความมีเสน่ห์ของปาย โครงการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับบริเวณเมือง และ โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว (Green Attractions) ควรมีการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อ การท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยการจัดโซนการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆที่เหมาะสม กับพื้นที่ การจัดการเรื่องสิ่งปฏิกูล ช่วยกันอนุรักษ์ให้มีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น มีการจำกัดจำนวน นักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรพิจารณาและออกแบบให้มีความ เหมาะสมกับพื้นที่ที่เป็นที่ตั้ง เพื่อไม่ให้บดบังทัศนียภาพที่สวยงามของสิ่งแวดล้อมโดยรอบ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้น ควรสะท้อนความ เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่ธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้สร้างสรรค์

3. ด้านสาธารณสุขโรค

3.1. ปัญหาแหล่งน้ำเสื่อมโทรมและน้ำดื่มน้ำใช้ไม่มีคุณภาพอันเป็นผลมาจากน้ำเสีย ทั้งจากสถานประกอบการที่พัก ร้านอาหาร และชุมชน โดยเฉพาะบริเวณสะพานประวัติศาสตร์มีการ

โยนขยะ และสุนัขที่ตายแล้วทิ้งลงสู่แม่น้ำ โดยใน ช่วงเดือนเมษายน จะเกิดปัญหาน้ำเสียรุนแรงที่สุด ซึ่งเป็นช่วงหลัง ฤดูแล้งที่แห้งแล้ง และ เป็น ช่วงที่น้ำในแม่น้ำปายมีปริมาณน้ำน้อย อย่งทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว(นางกฤษณา ลือชา ผู้ประกอบธุรกิจล่องแพ และผู้ประกอบการท้องถิ่น) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2553). โดยได้จัดทำ โครงการจัดทำฐานข้อมูลส่งเสริมสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าปัญหาภายในอำเภอปาย คือ การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ปัญหาน้ำเสีย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบปัญหาน้ำดื่มน้ำใช้ ซึ่งเป็นน้ำประปาที่มีระบบที่ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากมีน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้และน้ำไม่มีคุณภาพอีกด้วย(ผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้านสาธารณสุขโลก ได้แก่ โครงการมีบ่อพักน้ำในแต่ละบ้าน ไม่ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำปาย และ โครงการปายสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับชุมชนสีเขียว (Green Communities) ประชาชนในพื้นที่ปาย ควรใส่ใจเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวปายให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้แก่ักท่องเที่ยวได้ เช่น การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ขาดระบบการจัดการและการควบคุมสิ่งสกปรกที่เกิดมลภาวะของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขยะมูลฝอย น้ำเสีย มลพิษทางอากาศและเสียง รวมทั้งการพัฒนาที่ขาดความเข้าใจในผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากธรรมชาติเอง พบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอำเภอปายดังนี้

4.1. ปัญหามลพิษ เกิดจากการเพิ่มของจำนวนนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาอำเภอปาย และประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว ส่งผลให้จำนวนขยะเพิ่มมากขึ้นด้วย ส่วนใหญ่มาจากสถานบริการธุรกิจที่พัก นางดวงจันทร์ อรุณญาภูมิ เจ้าของ Duang Guest House, Restaurant and Trekking เล่าว่าทางธุรกิจที่พักของตนได้มีการแยกขยะ ถ้าเป็นขยะสดจะใช้ทำปุ๋ยหมัก ขุดหลุมฝังกลบ ไม่ใช่วิธีกำจัดโดยการเผา แต่ถ้าเป็นขยะประเภทอื่น เช่น พลาสติก จะนำไปขายร้านขายของเก่า ในส่วนของร้านอาหาร ขยะส่วนใหญ่เป็นขยะเปียกจำพวกเศษอาหารต่างๆ ทางร้านอาหารจะทำการจัดเก็บในถังเก็บเศษอาหาร เป็นอาหารของสุกร โดยมีเกษตรกรที่เลี้ยงหมูมารับจากร้านอาหารโดยตรง ในส่วนของที่ล้างจานมีบ่อดักไขมัน เป็นต้น นางพวงสร้อย อุ่นเมือง เจ้าของบ้านยิมทิพย์ เล่าถึงการจัดการขยะธุรกิจที่พักของตนว่า มีความสนใจการจัดการธุรกิจที่พัก ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บริเวณพื้นที่ของบ้านยิมทิพย์มีทั้งหมด 5 ไร่ ประกอบด้วยห้องพักจำนวน 10 ห้อง มีการจัดแต่งภูมิทัศน์โดยการปลูกต้นไม้ไว้เป็นจำนวนมาก การกำจัดขยะจำพวกใบไม้ได้ทำการนำไปเผา

ทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ และทำน้ำหมักชีวภาพสำหรับรดน้ำต้นไม้ และคัดแยกขยะทิ้งลงถังขยะอย่างเป็นระบบ แต่ธุรกิจที่พื้กหลายๆแห่งได้ทิ้งขยะลงแม่น้ำปาย เมื่อน้ำลดลงจะพบขยะสิ่งปฏิกูลต่างๆ ในแม่น้ำ ซึ่งหากไม่มีการจัดการกับปัญหาขยะที่เหมาะสมและถูกวิธี อาจทำให้เกิดปัญหาขยะล้นอำเภอปาย โดยเฉพาะช่วงฤดูกา ลท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก อีกทั้งสถานที่ทิ้งขยะหรือบ่อรวมขยะที่ตั้งอยู่ใกล้กับสนามบินปาย ทำให้เกิดทัศนอุจาดแก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยทางเครื่องบิน ซึ่งปัญหาขยะสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2554) พบว่า ปัญหาหลักๆด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในอำเภอปาย คือปัญหาขยะ เกิดจากการเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยว ทำให้จำนวนขยะเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่มาจากสถานบริการเกสเฮ้าส์ โรงแรมต่างๆ ซึ่งหากปล่อยให้เกิดปัญหาเช่นนี้ต่อไปอาจทำให้เกิดปัญหาขยะล้นเมือง

ในเขตเทศบาลตำบลปาย มีการบริก ารเก็บรวบรวมและกำจัดขยะโดยเทศบาลตำบลปาย มีขยะโดยเฉลี่ยวันละ 7 ตัน มีวิธีการกำจัดขยะโดยการนำไปฝังกลบใน พื้นที่ของเทศบาลตำบลปาย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณใกล้สนามบินด้านเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 16 ไร่ คาดว่าพื้นที่ฝังกลบสามารถใช้ฝังกลบขยะได้อีกประมาณ 5-6 ปี ส่วนพื้นที่ในเขตตำบลต่างๆ นั้นมีการจัดการขยะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้ ได้ว่าจ้างให้เอกชนจัดการรวบรวมขยะจากอาคารบ้านเรือนเฉพาะในหมู่บ้านแสงทองเวียงใต้ ซึ่งตั้งอยู่ติดกับเทศบาลตำบลปาย มีบ้านเรือนร้านค้าจำนวนมากตั้งอยู่หนาแน่น แ ล้วนำไปฝังกลบบนพื้นที่สาธารณะใกล้ห้วยดีหมีซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 500 ไร่ จำนวนนักท่องเที่ยวหลายหมื่นคนที่ลั่งไหลเข้าไปในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวส่งผลให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน หลายเท่าตัว จนเกิดปัญหาขยะล้นเมืองในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เทศบาลตำบลปายจึงจัดระบบบริหารจัดการใหม่ โดยเพิ่มจำนวนถังขยะในจุดที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะถนนคนเดินและจุดท่องเที่ยวสำคัญ พร้อมจัดเจ้าหน้าที่รณรงค์ให้ทิ้งขยะลงถัง เมื่อถังขยะเต็มเจ้าหน้าที่จะนำไปถ่ายทิ้งไว้ในรถขยะที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ทันทีโดยไม่รอให้ขยะล้นหรือรอเก็บในวันรุ่งขึ้น จากปัญหาเรื่องขยะ เทศบาลปายมีโครงการจัดสร้างโรงคัดแยกขยะครบวงจร โดยใช้พื้นที่ประมาณ 100 ไร่ เริ่มจากการคัดแยกและกำจัดด้วยการฝังกลบลงในหลุม 5 หลุม ที่มีแผ่นพลาสติกหนารองพื้นที่ เพื่อป้องกันความ ซึ้น โดยใช้ทีละหลุม เมื่อเต็มแล้ว จัดปิดปากหลุมและใช้หลุมอื่นต่อไป ภายใน 5 ปี จะกลับไปเปิดหลุมที่ปิดไว้และขยะที่กลายเป็นปุ๋ยมาใช้ประโยชน์ แต่ขณะนี้ยังไม่ผ่านประชาคมเรื่องการจัดการขยะ ซึ่งทางเทศบาลจะเร่งสร้างความเข้าใจเพื่อให้ผ่านประชาคม โดยเร็ว (ข้าราชการท้องถิ่น และสื่อมวลชนท้องถิ่น)

1.2. ปัญหาน้ำท่วม ในพื้นที่ตำบลเวียงใต้ ด้วย พื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาที่ราบเชิงเขา และที่ราบ ลุ่มริมน้ำ จึงประสบปัญหา การเกิดน้ำป่าไหลหลากพัดพาดินโคลน ลำห้วยม่วงกอน ทำให้พื้นที่บ้านสันติชน และบ้านน้ำฮู ได้รับความเสียหาย และเป็นส่วนหนึ่ง ที่ทำให้พื้นที่ราบริมน้ำเกิดน้ำท่วม อย่างรุนแรง โดยเกิดขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ปี พ .ศ. 2548 ดังนั้น ประชาชนในเขตตำบลเวียงใต้ จึงได้พยายามดำเนินการจัดการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการเฝ้าระวัง และจัดทำแผนอพยพประชาชนเมื่อเกิดเหตุการณ์ น้ำท่วมขึ้น นอกจากนี้ ยังมีแผนป้องกันโดยการปลูกต้นไม้บริเวณพื้นที่ต้นน้ำม่วงกอน รวมทั้งรณรงค์ไม่ให้ประชาชนบุกรุกแผ้วถางป่าและอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชนยังมีอยู่คือ ประชาชนบางส่วนยังขาดจิตสำนึกแลหารับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขาดบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินการ ขาดความรู้ความชำนาญในการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดการสภาพแวดล้อมชุมชน และการบำบัดน้ำเสีย (ข้าราชการท้องถิ่นและผู้ประกอบการ) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2553). โดยได้จัดทำ โครงการจัดทำฐานข้อมูลส่งเสริมสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าอำเภอปายมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่มริมน้ำ อีกทั้งประชาชนบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงประสบปัญหา การเกิดน้ำป่าไหลหลาก

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้าน สิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการปายสะอาด นำอยู่ โครงการคนปายรักปาย และโครงการใช้พลังงานทดแทนทุกรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Green Plus) เน้นกิจกรรมสีเขียวโดยเริ่มจากผู้ประกอบการเอง เช่น การแยกขยะ การปลูกผักปลอดสารพิษ และมีการเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชน หมู่บ้าน ผู้ประกอบการ ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม

5. ด้านวัฒนธรรมประเพณี เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกินกำลังที่ชุมชน หรือทุนทางสังคมจะปรับตัวได้ทัน เมื่อพื้นที่ในชีวิตประจำวันรวมถึงความสำคัญของคนในสังคม การแสดงออกทางวัฒนธรรม หรือแม้แต่พื้นที่ส่วนตัว เช่น ครอบครัวและการอยู่ร่วมกันของเครือญาติพี่น้องต้องถูกปรับสภาพไปเป็นพื้นที่ต้อนรับหรือหารายได้จากนักท่องเที่ยว ที่เดินทางเข้า-ออก ทุกๆวัน คนปายส่วนหนึ่งโดยเฉพาะคนดั้งเดิมจึงรู้เห็นว่าชุมชนปายกำลังถูกละเมิดสิทธิของชุมชน ทั้งโดยบุคคลภายนอก และลูกหลานของอำเภอปายเอง วัฒนธรรมการแต่งกาย การแสดงออกทาง

พิธีกรรม ความเชื่อ หรือแม้แต่ค่านิยมที่ฝังามของสังคมดั้งเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แปลก
แยก แดกต่างไปจากวิถีของบรรพบุรุษ ในขณะที่วิถีของชาวบ้านเปลี่ยนไป ทรัพยากรธรรมชาติก็ถูก
ทำลายอย่างรวดเร็ว

5.1 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต วิถีดั้งเดิมของคนเมือง
ปายไม่ใช่การทำธุรกิจท่องเที่ยว แต่เป็นการทำการเกษตร แต่เมื่อเศรษฐกิจภายนอกเข้ามาบีบคั้นทำ
ให้ภาระค่าใช้จ่ายสูง ต้องส่งลูกเข้าไปเรียนหนังสือในเมืองทุกอย่างต้องใช้เงิน ประกอบ กับ
การเกษตรได้ผลผลิตไม่มากพอ หรือต้องลงทุนจำนวนมากขึ้น เมื่อมีการหยิบยื่นข้อเสนอจาก
ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นจากภายนอก จึง ทำให้เกิดการเช่าซื้อที่ดิน
สุดท้ายก็เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ ถือครองทุนทางการเกษตรต่างๆ หรือในบางรายหากต้องลงทุนทำ
ธุรกิจการท่องเที่ยวเองโดยการไปกู้ยืมเงินลงทุนจากแหล่งเงินทุนต่างประเทศ แต่เมื่อขาดทักษะการ
บริหารจัดการเฉพาะด้านประกอบ กับการเพิ่มขึ้นของกลุ่มด้านธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อยๆ
จึงทำให้กลายเป็นการสร้างหนี้สิน และสุดท้ายที่ดินและทรัพย์สินที่เป็นทุนไปวางจำนองก็หลุดมือ
ต้องผันตัวเองมาเป็น แรงงานรับจ้างในธุรกิจของผู้อื่น ทั้งพนักงานทำอาหาร ทำความสะอาด หรือ
ให้บริการนวดแผนโบราณ (สถานประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
ดวงใจ หล่อธนวนิชย์ (2550) ได้ทำการการศึกษาเรื่องรัฐ ทุน ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวที่ ยั่งยืน
กล่าวไว้ว่าควร ให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อกระตุ้นการอนุรักษ์ถิ่นเกิด วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต
ดั้งเดิม เช่น การทำการเกษตร เป็นต้น

5.2 ปัญหากิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม นางอาภรณ์ แสงโชติ ประธานองค์กร
ส่งเสริม สร้างศักยภาพเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นผู้ประกอบการท้องถิ่นเล่าว่าหลังเกิด
เหตุการณ์สึนามิภาคใต้เมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 ทำให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางภาคใต้มาลงทุนซื้อ
ที่ดินทำธุรกิจที่ปาย เช่น เปิดกิจการบาร์เบียร์ จัดฟูลมูนปาร์ตี้ เกิดการจุดพลุ ไม่เป็นเวลา มีคอนเสิร์ต
เรกเก้ ส่งเสียงดังสร้างความรำคาญให้กับชาวบ้าน สิ่งเหล่านี้เข้ามาเปลี่ยนโฉมหน้าอำเภอปาย ทำให้
อำเภอปายมีกิจกรรมท่องเที่ยวคล้ายกับถนนข้าวสาร ซึ่งขาดความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมทาง
วัฒนธรรม

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ โครงการห่มผ้าใต้ฟ้าเมืองไทย
โครงการประเพณีบ้านเฮา โครงการฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมเมืองปาย โครงการวิถีฟื้นฟู
ประเพณีไท ขใหญ่ (ส่งเสริมการแต่งกายไท ขใหญ่, กิจกรรมหน้าบ้านน้อมอง , จัดกิจกรรมตาม

ประเพณีให้ครบทั้ง 12 เดือน) โครงการฟื้นฟูประเพณีเก่า ขอมมาผู้ใหญ่ โครงการ อนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณี โครงการ งานมหาสงกรานต์ที่ป่าย โครงการ งานปีใหม่รวมชนเผ่า โครงการ งานสืบสานวัฒนธรรมประจำปี และโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรม สีเขียว (Green Activities) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการของ คนในชุมชนป่ายเอง และให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการกิจกรรม ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม กิจกรรมจะต้องไม่ขัดกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เพราะอาจสร้าง ความขัดแย้งให้คนในพื้นที่ได้

6. ด้านการบริหารจัดการ ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ขาดแผนงานและงบประมาณในการพัฒนาจัดการและการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดความ แออัดในบางช่วงบางเวลาที่เป็นสาเหตุแห่งความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวอีกทั้งขาดความ ร่วมมือระหว่างหน่วยงานและประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

6.1. ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อำเภอป่าย มีหลาย หน่วยงานที่มีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว แต่มีปัญหาการขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานต่างๆ โดยพื้นฐานแล้วผู้ประกอบการทั้งภายในท้องถิ่นและต่างถิ่น มีความพร้อมและความยินดี ในการให้ ความร่วมมือต่อการพัฒนาด้านต่างๆอย่างดีแล้ว แต่เนื่องจากมีความขัดแย้งภายในจึงมีความคิดเห็น ว่าหน่วยงานที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับตนเองสาเหตุมาจาก การ ประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง อีกทั้งหน่วยงานดังกล่าวเข้ามาพัฒนาเพียงเพื่อใช้งบประมาณของตนเอง ในโครงการ ไม่มีความต่อเนื่องหรือสานต่อ สร้างความเบื่อหน่ายกับคนในท้องถิ่นที่คาดหวังต่อ หน่วยงานต่างๆ เป็นอย่าง มาก (อดีตข้าราชการท้องถิ่น เจ้าของค่ายมวย บ้านวิศรุตรีสอร์ท) ซึ่งสอดคล้องกับเพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์ (2552) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาการจัดการกิจกรรม นันทนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาเกาะขาวน้อย จังหวัดพังงา พบว่าการขาดการมีส่วนร่วม ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อด้านการจัดการ ท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยพบว่า ผู้เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยว หลักๆ ของอำเภอป่าย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม

1 กลุ่มผู้ประกอบการคนในท้องถิ่นดั้งเดิม คือคนในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมาก่อนและ เริ่มประกอบการด้านที่พัก ร้านอาหาร หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในช่วงที่ การท่องเที่ยวเริ่มมี บทบาทมากขึ้นในอำเภอป่าย กลุ่มนี้มีความคิดว่ากิจการของตนเองมีทุนน้อยและไม่สามารถแข่งขัน

กับกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างถิ่นได้ และมีความเห็นว่าผู้ประกอบการจากต่างถิ่นมีสิทธิพิเศษมากกว่ากลุ่มตน เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์และการจัดประชาสัมพันธ์ต่างๆ ในอำเภอปาย

2. กลุ่มผู้ประกอบการคนต่างถิ่น เริ่มเข้ามามีบทบาท และเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามกระแสความนิยมของการท่องเที่ยวในอำเภอปาย มีการลงทุนในระดับกลางถึงระดับสูง มีความรู้ในการจัดการธุรกิจและมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจของตนเอง

3. กลุ่มหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีงบประมาณที่จำกัดจึงใช้งบประมาณส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในด้านอื่นๆ ก่อน เช่นการพัฒนาผู้สูงอายุ และพัฒนาเด็ก เนื่องจากเหตุการณ์ท่องเที่ยวในอำเภอปายมีระยะเวลาที่จำกัดคือ ทั้งปีมี 5 เดือน การร่วมพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจึงมีงบประมาณที่จำกัด ทั้งนี้ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ หัวหน้าหน่วยงานหลายหน่วยงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่ใช่คนในท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายอยู่ตลอดทุกปีส่งผลให้การพัฒนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีการสานต่อที่ชัดเจนแต่จะเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของผู้บริหารชุดใหม่เสมอ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการระดมความคิดเห็น (Focus Group) ผู้วิจัยพบว่าผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นที่มีความขัดแย้งกันภายในและการจัดกิจกรรมที่แบ่งแยกออกไปตามกลุ่มของตน ส่งผลให้ไม่เกิดการประสานงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นพยายามเชิญประชุม หรือพูดคุยกับผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว แต่ประสบปัญหาเรื่องการกระจายข่าว เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เป็นแบบฝากหัวหน้ากลุ่มส่งผลให้การกระจายข่าวไม่ทั่วถึง ผู้ประกอบการจึงมองว่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีบทบาทน้อยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอปาย

6.2. ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวของภาครัฐ ภาครัฐดำเนินนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผิดทิศทาง เป็นการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวแบบหวังผลประโยชน์ระยะสั้น ในขณะที่ประชาชนของอำเภอปายยังไม่แข็งแรงพอที่จะสามารถจัดการชีวิต ทรัพยากร และ เศรษฐกิจด้วยตัวเองได้ และยังไม่แข็งแรงพอที่จะจัดการกับผลกระทบจากภายนอก จึงทำให้การท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น (สถานประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงใจ หล่อธนะวิชย์ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องรัฐ ทูน ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น มีความคิดเห็นว่าภาครัฐควรมีการวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม

ที่มีระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อจัดแก้ไขให้ชุมชนป่วยสามารถจัดการการท้องเที่ยวด้วยตนเองได้ เพื่อเป็นกรอบป้องกันการถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการธุรกิจท้องเที่ยวต่างถิ่น

การจัดการระดับองค์กรปกครองท้องถิ่นยังพบว่า บทบาทของรัฐระดับท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการผลักดันกลไกทางกฎหมายเพื่อปกป้องธุรกิจท้องเที่ยวของท้องถิ่น การควบคุม การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมกับท้องถิ่น การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันลดทอนเสน่ห์ของทรัพยากรเพื่อการท้องเที่ยว เช่น กฎหมายห้ามใช้ใบตองตึงในการทำหลังคา ทั่วๆที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ เหตุผลเพราะการก่อสร้างถูกกำหนดให้ใช้วัสดุทนไฟ และการใช้พระราชบัญญัติโรงแรมรีสอร์ทควบคุมธุรกิจที่พักเป็นกลไกที่ทำลายความหลากหลายของธุรกิจขนาดเล็ก (ตำรวจท้องเที่ยวและสถานประกอบการท้องเที่ยว)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมืองท้องถิ่นอำเภอปาย จากสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการเปิดโอกาสให้คนภายนอกที่ไม่ได้มีประวัติศาสตร์ทางสังคมร่วมกับคนท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรดิน หิน น้ำ ป่า ที่ดิน และธุรกิจท้องเที่ยวที่ไม่มีใบอนุญาต เพื่อผลประโยชน์ทางการเงิน อำนาจ และฐานเสียง มากกว่าที่จะคำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น ทำให้อำเภอปายมี การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อท้องเที่ยวอำเภอปายในปัจจุบัน (อดีตข้าราชการท้องถิ่น)

แนวทางฟื้นฟูการท้องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ โครงการสร้างความสามัคคีในภาคชุมชนและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจสีเขียว (Green Hearts) การทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท้องเที่ยวมีหัวใจสีเขียวได้นั้น ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการท้องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีการระดมความคิด เห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท้องเที่ยวในอำเภอปายทั้งหมด ทั้งภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ สมาคม ชมรม และองค์กรต่างๆ ให้รู้จัก และเข้าใจบริบทพื้นที่อำเภอปาย และคนปายอย่างถ่องแท้ แล้วร่วมกันกำหนดแนวทางฟื้นฟูอำเภอปายให้ก้าวไปสู่การเป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อนำไปสู่การท้องเที่ยวอำเภอปายอย่างยั่งยืน

7. ด้านธุรกิจเอกชน การขยายตัวของธุรกิจเอกชนที่ให้บริการแก่นักท้องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพและทัศนียภาพของแหล่งท้องเที่ยว หรือการขับถ่ายของเสียและปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำในแหล่งท้องเที่ยว

7.1. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย มีธุรกิจที่พักที่ยังไม่ได้รับ อนุญาต อย่างถูกต้อง เปิดบริการจำนวนมาก เพราะโครงสร้างอาคารไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากธุรกิจที่พักจำนวนมากได้สร้างห้องพักขึ้นปีละครั้งในต้นฤดูการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นที่พักชั่วคราวโดยใช้โครงสร้างไม้ไผ่ มุงด้วยแฝก หรือใบตองตึง หรือใช้ไม้ไผ่สานแล้วฉาบด้วยดิน ปีต่อไปก็รื้อแล้วสร้างใหม่ เพราะราคาถูก จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการเก็บภาษีการควบคุมอาคาร และปัจจุบันยังไม่มียกเลิกใดที่ควบคุมการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถการรองรับของธรรมชาติ (นายวันชัย วงคนัย ตำรวจท่องเที่ยวและเป็นเจ้าของ Indiana Cottage) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2554) พบว่า มีเกสเฮ้าส์จำนวน 50 แห่ง ที่สร้างที่พักแล้วรื้อสร้างใหม่ในปีถัดไป ทำให้เกิดปัญหาในการเก็บภาษี

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้าน ธุรกิจเอกชน ได้แก่ โครงการสร้างความสามัคคีในภาคชุมชนและเอกชน โครงการประกวดชุมชนน่าอยู่ โครงการประกวดโฮมสเตย์ดีเด่น และโครงการประกวดที่พักสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจสีเขียว (Green Hearts) การทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมี หัวใจสีเขียวได้นั้น ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีการระดมความคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอำเภอปายทั้งหมด ทั้งภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ สมาคม ชมรม และองค์กรต่างๆ ให้รู้จัก และเข้าใจบริบทพื้นที่อำเภอปาย และคนปายอย่างถ่องแท้ แล้วร่วมกันกำหนดแนวทางฟื้นฟูอำเภอปายให้ก้าวไปสู่การเป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอำเภอปายอย่างยั่งยืน

8. ด้านอื่นๆ

8.1. ปัญหาการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมนักท่องเที่ยว จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาอำเภอปายเริ่มมีแนวโน้มลดลง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนหนึ่งเดินทางจาก อำเภอ ปายไปเที่ยวหลวงพระบาง ซึ่งแตกต่างไปจากเดิมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะพักนานเฉลี่ย ประมาณ 1 สัปดาห์ ส่งผลให้สถานประกอบการหลายแห่งพยายามสร้างรายได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น การขึ้นราคาห้องพัก อาหาร และสินค้า ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันเองในผู้ประกอบการระดับต่างๆ (นายปิโยรส ยางศรี เจ้าของ Tonsa Guest House และมัคคุเทศก์นำเที่ยว)

8.2 ปัญหาการลดจำนวนลงของนักท่องเที่ยวเดินทางมาศึกษาธรรมชาติ การเข้ามาของคนต่างชาตินี้มาแต่งงานกับคนลีสหรือลีสู และมาเปิดธุรกิจ ในอำเภอปาย เช่น ธุรกิจเช่ารถมอเตอร์ไซด์ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ให้นักท่องเที่ยวเช่ารถราคาถูกและมีรถใหม่จำนวนมาก ทำให้ธุรกิจเช่ารถมอเตอร์ไซด์ของคนในท้องถิ่นต้องปิดตัวลง การเข้ามาของธุรกิจเช่ารถมอเตอร์ไซด์ขัดแย้งกับการอนุรักษ์ การใช้รถจักรยานของคนในพื้นที่ และยังสร้างความไม่ปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากการอนุญาตให้ นักท่องเที่ยวเช่ารถมอเตอร์ไซด์โดยที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ประกอบกับการสร้างถนนเข้าสู่หมู่บ้านชาวเขาเผ่าลีสหรือลีสู ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถขับรถเข้าไปเที่ยวใน หมู่บ้านชาวเขาด้วยตัวเองได้ อีกทั้งมีการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าอุทยานแห่งชาติในส่วน of นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศคนละ 200 บาท ทำให้ต้นทุนการท่องเที่ยวเดินทางมาศึกษาธรรมชาติราคาสูงขึ้น แรงจูงใจในการเดินทางมาศึกษาธรรมชาติของนักท่องเที่ยวมีน้อยลง เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวเดินทางมาศึกษาธรรมชาติที่อำเภอปายได้พานักท่องเที่ยวทำกิจกรรมท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติซึ่งพาไปนอนค้างคืนในหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันหมู่บ้านชาวเขาเปลี่ยนไปมีไฟฟ้า โซล่าเซลล์ มีแสงสว่างทุกที่ คุณภาพชีวิตชาวเขาดีขึ้น แต่ในด้านกา รท่องเที่ยวเดินทางมาศึกษาธรรมชาติทำให้คุณภาพสินค้าแย่ง นักท่องเที่ยวมีความประทับใจน้อยลง นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแล้วไม่พบความแตกต่างจากชีวิตชาวบ้านในที่ราบ เช่น มีเหล้าเบียร์ให้ดื่ม อีกทั้งกิจกรรมท่องเที่ยวที่อำเภอปายมีความหลากหลายมากขึ้น มีการเรียนมวยไทย โยคะ การสอนทำอาหารไทย กิจกรรมท่องเที่ยวยามค่ำคืนมีจำนวนมากขึ้น และประกอบกับผลกระทบจากนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพื่อนบ้านที่มีทรัพยากรคล้ายคลึงกับประเทศไทย เช่น ลาว เวียดนาม และมีธรรมชาติที่สมบูรณ์กว่า แต่ราคาทัวร์เดินทางมาศึกษาธรรมชาติถูกกว่า เป็นเหตุหนึ่ง ที่ทำให้กิจกรรมเดินทางมาศึกษาธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็ว (นายสว่าง เกษมจิตร มัคคุเทศก์เดินทาง)

8.3. ปัญหาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ การขาดการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน อีกทั้งธุรกิจที่พักขนาดเล็กของชาวบ้านมีราคาถูก แต่ไม่มีโอกาสเข้าถึงเว็บไซต์ เนื่องจากชาวบ้าน ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี (ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักท้องถิ่น)

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้าน อื่นๆ ได้แก่ โครงการของดีในเมืองปาย ประชาสัมพันธ์ที่พักของคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม โครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน เช่น ของฝาก ของที่ระลึก โครงการเทศกาลปายอินเลิฟช่วงเดือนกุมภาพันธ์ และโครงการประกวดชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมสีเขียว (Green Activities) ปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมกิจกรรมผจญภัยและกิจกรรมเพื่อสุขภาพ พชอบท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มี

ปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย ชื่นชอบสิ่งที่เป็นของแท้ของท้องถิ่น (Authentic) และกิจกรรมเชิงอาสาเพื่อทำกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การแยกขยะของเยาวชน สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจเรื่องสิ่งแวดล้อมได้ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวจึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกิดการเรียนรู้และสร้างประโยชน์ต่อสังคม

แผนการดำเนินงานแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

โครงการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรม												
1.1 รมรงค์ใส่ชุดประจำเผ่า (ทุกวันศุกร์)												
1.2 มหาสงกรานต์ (13 – 15 เม.ย)												
1.3 วันปีใหม่ชนเผ่า (9 ก.พ.)												
1.4 ประเพณีกันตอผู้เฒ่า(ประเพณีขอมมาผู้สูงอายุของชาวไทยใหญ่วันที่15-20 เม.ย.)												
2. โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม												
2.1 การปรับภูมิทัศน์เมือง(ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ)												
2.2 การรักษาความสะอาด(การเก็บขยะ)												
2.3 การประกวดเมืองน่าอยู่												
2.4 การจัดที่พักสีเขียวและประกวดโฮมสเตย์												
2.5 การใช้พลังงานทดแทนจากทรัพยากรธรรมชาติและขยะ												
2.6 การรณรงค์ปั่นจักรยานท่องเที่ยวในอำเภอปาย												

แผนการดำเนินงานแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

โครงการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
3. โครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว												
3.1 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอำเภอป่าสัก ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ 7 Green Concepts ของ ททท.												
4. โครงการส่งเสริมอาชีพชุมชน												
4.1 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลมะพลูด การแปรรูปผลไม้พื้นเมืองเพื่อเพิ่มคุณค่า ได้แก่ น้ำมะพลูด แยมมะพลูด และมะพลูดหยี												

แผนภาพที่ 5 แผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นส่วนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการศึกษา เพื่อการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็งทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. มีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ในฤดูหนาวมีสายหมอกและอากาศหนาวเย็นให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมธรรมชาติอันบริสุทธิ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมล่องแพไม้ไผ่ในแม่น้ำปาย กิจกรรมอาบน้ำพุร้อนเพื่อสุขภาพ และมีน้ำตกที่สวยงาม เช่น น้ำตกหมอบึง น้ำตกผาบ่อง เป็นต้น
2. มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีความหลากหลายของชนเผ่า อำเภอ ปาย มีประชากรอาศัยอยู่หลายกลุ่มชาติพันธุ์ มีทั้งชาวไทยใหญ่หรือคนไตส่วนใหญ่เป็นคนในเมือง ชาวมุสลิม ชนเผ่ากะเหรี่ยง เผ่าม้ง เผ่ามูเซอ ลีซอ ลัวะ และจีนฮ่อ (จีนยูนนาน) มีหมู่บ้านชาวจีนจากยูนนาน อพยพมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ใกล้ตัวเมือง เนื่องจากมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อที่หลากหลาย มีวัดศิลป์ไทยใหญ่ซึ่งเป็นศิลปะแบบพม่าให้ได้ชม ซึ่งเสน่ห์ของอำเภอปาย มีทั้งการแต่งกาย อาหารการกินเช่น การจิบกา แพยามเช้า การละเล่นประเพณีในวันสำคัญต่างๆ ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งวิถีชีวิตที่เรียบง่ายมีเสน่ห์และความเป็นมิตรของชาวบ้าน
3. มีชุมชนที่เข้มแข็ง อำเภอปายมีกลุ่มประชากรได้รวมตัวกัน นับถือกันแบบเครือญาติ ร่วมพลัง ร่วมคิด ร่วมประสานประโยชน์ มีทั้งการประชุมแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการทำงาน ของกลุ่มต่างๆ ให้ดำเนินการกิจกรรมต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมศักยภาพชุมชนเข้มแข็ง มุฉนิจิชีวิตสาธารณะ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มแม่บ้าน วิทยุชุมชน ฯลฯ
4. พื้นที่ป่าของอำเภอปาย มีความหลากหลายทางธรรมชาติ มีทุ่งนาสีเขียว และต้น สานไม้ไผ่ยืน ต้นเมืองหนาวสูงใหญ่เป็นทิวแถวตามเชิงเขาเป็นเสน่ห์ที่นักท่องเที่ยวแสวงหา รวมทั้งมีทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสมบูรณ์

จุดอ่อนทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. การอพยพเข้ามาของนักลงทุนต่างถิ่น ทั้งการลงทุนขนาดเล็กและขนาดใหญ่เข้ามาทำลายท้องถิ่น เนื่องจากไม่มีการวางแผนและกำหนดผังการขยายตัวของเมือง นักลงทุนต่างถิ่นเข้ามาประกอบธุรกิจในพื้นที่อำเภอปาย โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อด้านลบที่เกิดกับชุมชนท้องถิ่น

2. ชาวอำเภอปายไม่มีการวางแผนรองรับการท่องเที่ยวที่ขยายอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องจากการคมนาคมที่สะดวกขึ้นประกอบกับนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีผลให้นักท่องเที่ยวล้นไหลเข้ามามากมายในแต่ละปี ชาวอำเภอปายไม่ได้เตรียมตัวรับการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้การจัดการในอำเภอปายมีแนวโน้มไม่ยั่งยืน ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว

3. การจัดการของรัฐท้องถิ่น รัฐท้องถิ่นที่มีความสำคัญกับชุมชนต่ำ มีข้อจำกัดในการผลักดันการกำหนดนโยบาย ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเกิดขึ้นได้ยาก

4. ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้มีความสำนึกร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ เดียวกันมากกว่าแต่ไม่เกิดสำนึกร่วมของความเป็นท้องถิ่นปาย

5. มลภาวะทางอากาศอันเนื่องมาจากการเกิดไฟป่าและการเผาพื้นที่การเกษตร ซึ่งเกิดขึ้นทุกปีระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม ทำให้มีหมอกควันปกคลุมทั่วอำเภอปาย มีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งแบบเฉียบพลัน และสะสมกับประชาชนทุกคน

โอกาสทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โอกาสในการพัฒนาอำเภอปายให้มีความเข้มแข็ง จนประชาชนสามารถเลือกรับ และไม่รับ สิ่งที่เข้ามาจากภายนอกและสิ่งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน อยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องทุก ฝ่ายให้มีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวที่ถูกต้องในการช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนควบคู่กันไป ขณะนี้มีกลุ่มประชาชนที่อาศัยในอำเภอปาย พยายามสร้างสำนึกการมีส่วนร่วมให้มีความรักท้องถิ่นด้วยวิธีต่างๆ เช่น การใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ส่งข่าวสารให้ข้อมูลให้กับประชาชน ในเรื่องความเคลื่อนไหวในการบริหารของภาครัฐ เช่น วิทยุชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการส่งสารถึงประชาชนชาวปาย มีรายการที่หลากหลาย เนื้อหา รูปแบบ นำเสนอโดยคนในชุมชน อีกประการชาวปายได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกช่วยผลักดันทั้งในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

ข้อจำกัดทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. กลุ่มผู้บริหารระดับผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชุมชนท้องถิ่น แต่กลับมีความใกล้ชิดกับประชาชนค่อนข้างน้อย ประกอบกับประชาชนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น

ห่างไกล ไม่ทราบข้อมูลการพัฒนาอำเภอปลายทางล่วงหน้า ที่ผ่านมาการพัฒนาอำเภอปลายทางกำหนดแผน โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชน

2. เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ด้า นการ ท้องเที่ยวเพื่อตอบสนองนายทุนมากกว่าตอบสนองชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินแก่ชุมชน ท้องถิ่น

3. เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมชุมชนท้องถิ่น ขาดจิตสำนึกในการรักท้องถิ่น ถูกครอบงำด้วยค่านิยมวัตถุเป็นใหญ่ เกิดการเลียนแบบโดยขาด การไตร่ตรอง ไม่ใส่ใจวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4. อำเภอปลายมีประชาชนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกัน และคนในชุมชนมีความ ทรงจำ และมีประวัติศาสตร์สังคมท้องถิ่นร่วมกัน แต่ไม่บูรณาการเป็นสำนึกท้องถิ่น เป็นอุปสรรคในการ สร้างสำนึกท้องถิ่นร่วมกัน ในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถที่ จะเลือกรับและไม่รับสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่เข้ามาในพื้นที่ได้

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) โดยมีบทสรุปและข้อเสนอแนะของงานวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัญหาของป่าในปัจจุบัน พบว่า มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและปัญหาการซื้อที่ดินจากคนภายนอกเพื่อประกอบธุรกิจท่องเที่ยว เช่น เกสต์เฮ้าส์ ร้านอาหาร ป่า ช้าง เปิดให้รถเช่า เป็นต้น คนป่าเป็นลูกจ้าง ส่วนหนึ่งถอยร่นเข้าไปในเขตป่า ที่ดินเปลี่ยนมือจากคนป่าไปเป็นของคนต่างถิ่น การเข้ามาของคนต่างถิ่น ซึ่งไม่มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน และการมีเพียงสำนักชั่วคราวหวังเพียงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของคนป่า จึงส่งผลให้เกิดผลกระทบด้านลบจากการจัดการท่องเที่ยวที่ผิดทิศทางต่างๆตามมามากมาย และอีกสาเหตุของปัญหาคือ นโยบายการจัดการท่องเที่ยวของรัฐที่เน้นปริมาณ ขาดกลไกที่จะนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ ขาดการประสานงานของภาคีที่เกี่ยวข้อง ไม่เอื้ออำนวยหรือแนะนำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่กำหนดมาตรฐาน กฎระเบียบที่ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติได้ ปัจจุบัน คนป่ารู้สึกว่าการกระทำจากคนต่างถิ่นที่ไม่เคารพในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นเจ้าของพื้นที่ของคนป่า และการถูกละเลยจากหน่วยงานของภาครัฐ

จากปัญหาดังกล่าวทำให้คนป่าเกิดความตระหนักถึงอนาคตของป่ามากขึ้น ทำให้เกิดแนวคิดในการร่วมกันแก้ปัญหาของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนของคนป่า จึงกำหนดแนวทางในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมต่างๆขึ้น ตามกรอบแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts

สรุปอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลของงานวิจัยนี้ได้นำบริบทของอำเภอปาย ศึกษาจากบทที่ 4 และข้อมูลจากบทที่ 5 มาทำการวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ภายใต้ขอบเขตการวิจัยในบทที่ 3 เพื่อให้ได้บทสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อกำหนดแนวทางการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มี 8 ด้านหลักๆ คือ (1) ด้านจำนวนนักท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาการไม่กระจายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยว (2) ด้านกายภาพ ได้แก่ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าและการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ และปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสถาปัตยกรรมดั้งเดิม (3) ด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ปัญหาแหล่งน้ำเสื่อมโทรมและน้ำดื่มไม่ใช่ไม่มีคุณภาพ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาขยะ และปัญหาน้ำท่วม (5) ด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต และปัญหากิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม (6) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และปัญหาการจัดการท่องเที่ยวของภาครัฐ (7) ด้านธุรกิจเอกชน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (8) ด้านอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัญหาการลดจำนวนลงของนักท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และปัญหาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า ทุกคนมีความคาดหวังต่อการพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของอำเภอปายกลับมาใหม่ โดยคาดหวังให้อำเภอปายมีกา ร์พัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่ สิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นเมืองสุขภาพดี ลดละเลิกการใช้สารเคมีในกิจกรรมการผลิต เป็นที่รู้จักของคน ทั่วโลก ส่งเสริมอาชีพดั้งเดิมของชุมชน ส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกร อนุรักษ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดูแลกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมการใช้ภาษาท้องถิ่นให้กับคนในอำเภอปายและนักท่องเที่ยวโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงร่วมกันพิจารณาและกำหนด

แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบการจัดทำ โครงการ ในอนาคตให้สอดคล้องกับ กรอบแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7 Green Concepts ผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมกัน พิจารณาและกำหนดการดำเนินการ ดังนี้ (1) โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้แก่ โครงการห้ามผ้าได้ ผ้าเมืองไทย ธรนรงค์ใส่ชุดผ้าไทย โครงการฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม โครงการฟื้นฟู ประเพณีไทยใหญ่กั้นตอผู้เฒ่า โครงการมหาสงกรานต์ โครงการปีใหม่ชนเผ่า (2) โครงการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการมีบ่อพักน้ำในแต่ละบ้าน โครงการปรับภูมิทัศน์เมือง โครงการรักษา ความสะดวก โครงการปลูกจิตสำนึก โครงการประกวดเมืองน่าอยู่ โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โครงการหน้าบ้านน่ามอง โครงการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับบ้าน และโครงการประกวดที่พักสีเขียว (3) โครงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ 7 Green Concepts ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (4) โครงการส่งเสริมอาชีพชุมชน เน้นการร่วมเครือข่าย ธุรกิจชุมชน เพื่อลดความรุนแรงจากภาวะการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าเพื่อเรียบเรียงการวิจัยเรื่องแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังต่อไปนี้

1. นักท่องเที่ยวในอนาคต จะแสวงหาความอุดมสมบูรณ์และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
2. การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความสมดุลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิใช้ ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างยั่งยืน จึงควรมีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้เกิด การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ และทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
3. การท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่มีลักษณะเฉพาะ จึงควรมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตาม ลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้น ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาและการนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมี การประสานความร่วมมือและความสมดุลของกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การฟื้นฟู และการ ดำรงรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมตลอดไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐบาลและเอกชน

1. รัฐบาลและเอกชน ที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมบทบาทของการเป็นผู้นำในการฟื้นฟู การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการอบรมศึกษาดูงาน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ ส่งเสริมให้มี กิจกรรมและโครงการ ติดตาม และประเมินผลโครงการต่างๆ

2. รัฐบาล และเอกชน ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้การสนับสนุนและประชาสัมพันธ์อย่าง ต่อเนื่องในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่างๆของชุมชน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาคธุรกิจ

การบริหารจัดการของภาคธุรกิจ ควรมีรูปแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในขั้นต้น ต้องสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายก่อน ทั้งผู้ประกอบการในท้องถิ่นและจากภายนอก ทุกฝ่ายต้องมีความตั้งใจอย่างจริงจังที่จะร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากร เอาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป มีการระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และแสวงหาหนทางที่ดีที่สุดในการฟื้นฟู การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ควรศึกษาการจัดการตลาดนักท่องเที่ยวหลังการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอ ปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ควรศึกษากลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวจาก ภายนอกและผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น

4. ควรศึกษาเพื่อวางแผนในรูปแบบเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ติดกัน เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกอร รัตนอุดมสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย36 ปี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกรุงเทพมหานคร ดอกเบญจ, 2539.
- การท่องเที่ยว กรม., กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. เว็บไซต์กลางบริการอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.ecitizen.go.th/th/News/Pages/View.aspx?newsId=2977> [08 สิงหาคม 2554].
- เกษม วัฒนาชัย. เส้นทางสู่ความพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: เซนจูรี่, 2551.
- กฤษณา ลือชา, ผู้ประกอบการธุรกิจล่องแพ. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- โกศล กันชะรส. เมืองปาย : ชุมทางชาติพันธุ์ตั้งแต่อดีต ภูมิปัญญาถนอมนาในมิติวัฒนธรรม, 2524.
- โกศล ศรีมณี. การรณรงค์สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนเชียงใหม่: เจริญวัฒนธรรม พิมพ์, 2520
- กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สรุปการดำเนินงาน โครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2550.
- กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: อัสชา, 2544.
- กำธร ถาวรสถิต. ปายจัดระเบียบรับหนาว [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://ichiangrai.com/community/viewtopic.php?f=1&t=1039> [08 สิงหาคม 2554].
- ขจัตถัย นุรุชพัฒนา. ชาวเขา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรววิทยา, 2538.
- ข้าราชการ, อบต.แม่ฮี้. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- ข้าราชการ, อบต.เวียงใต้. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- ข้าราชการ, อบต.เวียงเหนือ. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เศรษฐกิจพอเพียง. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2542 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์จอมเทียน จังหวัดชลบุรี, 2542.
- คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2547. (อัครา)

- จตุพล ชะจอม. การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล
ปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการเมือง
และการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- เจ้ายันฟ้าแสนหวิ. ประวัติศาสตร์ไทยใหญ่พื้นที่ตอนกลาง. เชียงใหม่: ตรีสวัน, 2544.
- ชาติ (นามแฝง), ชมรมท่องเที่ยวอำเภอปาย. สัมภาษณ์, มกราคม 2555.
- ชาย โปธิสิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง, 2550.
- ชมรมการท่องเที่ยว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กระแสท่องเที่ยวปายกระทบตัวเมือง
แม่ฮ่องสอน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.ichiangrai.com/](http://www.ichiangrai.com/community/viewtopic.php?f=1&t=1458)
community/viewtopic.php?f=1&t=1458 [08 สิงหาคม 2554].
- ดร.ชนิ เอมพันธุ์. การวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546. (อัคราเสนา)
- ดิเรก ก้อนกลีบ. ผู้ว่า ดร.ลุยคอย. กรุงเทพมหานคร: พรีเมียร์ โปร์, 2553.
- ดวงจันทร์ อรุณญาภูมิ เจ้าของ Duang Guest House, Restaurant and Trekking. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- ดวงใจ หล่อธนวิชย์. รัฐ ทูน ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
ไทยกับญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสหวิทยาการ วิทยาลัย
สหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ดีเล็ก (นามแฝง), เจ้าของธุรกิจร้านเช่ารถมอเตอร์ไซด์. สัมภาษณ์, มกราคม 2555.
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม. โครงการ
จัดทำฐานข้อมูลส่งเสริมสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นที่
จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2553.
- ทิว (นามแฝง), เจ้าของธุรกิจร้านเช่ารถจักรยาน. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- นภค นพรัตน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา
เทศบาลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์,
2548.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์
ดีไซน์, 2549.

บุญหล่อ หล่ออริวัฒน์, ตัวแทนศูนย์วัฒนธรรมจีนยูนนานบ้านสันติชล และเป็นผู้นำท้องถิ่น.

สัมภาษณ์, มกราคม 2555.

เบญจมา ยอดคำเนิน-แอ็ดติงค์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย. กรุงเทพมหานคร: ซีโน พับลิชชิ่ง, 2552.

ประชิด สกณะพัฒน์ วิมล จิโรจพันธ์ และอุดม เขยกิจวงศ์. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, 2554

ปาริชาติ เรืองวิเศษ. แม่ฮ่องสอน. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2536.

ปิยวรรณ คงประเสริฐ. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.

ปิโยรส ยางศรี, เจ้าของTonsa Guest House.สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.

พิน, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลป่า. สัมภาษณ์, มกราคม 2555.

เพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์. การศึกษาการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

เพ็ญพัก ลือชา, ผู้ประกอบการธุรกิจ Camp ช้าง.สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.

พจนา สวนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ2546.

พวงสร้อย อุ่นเมือง, เจ้าของบ้านอิมทิพย์.สัมภาษณ์, มกราคม 2555.

ภูวนิดา คุณผลิน. การบริหารการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.

มงคลชัย วงศ์ศรีไพศาล. การฟื้นฟูสภาวะวิกฤติทางสังคมด้วยองค์การชุมชนของบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

ยุพิน ศรีหรั่ง. การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.

รัศมี ชูทรงเดช. ปายปัญหาที่กำลังแก้ไข. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://kssn.blogspot.com/2010/03/blog-post.html> [9 สิงหาคม 2554].

- รัศมี ชูทรงเดช. พลวัตทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เรือนแก้ว, 2549.
- วรุท ยางศรี, ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักต่างถิ่น. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- วัชรวิ ชูรักษา. ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย : ผลกระทบและการ
ตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย, 2548.
- วันชัย วงคนัย, เจ้าของธุรกิจที่พัก Indiana Cottage และเป็นตำรวจท่องเที่ยว อำเภอปาย. สัมภาษณ์,
มกราคม 2555.
- วรรณฉัตร วัฒนสมบุรณ์. ปายทุกฤดู. กรุงเทพมหานคร: เซ็นเตอร์พ้อย เอ็นเตอร์เทนเมนท์, 2553.
- วิชาการ กรม., กระทรวงศึกษาธิการ, เล่าเรื่องเมืองเหนือว่าด้วยสถานที่สำคัญต่างๆ. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2522.
- วิบูลย์ชัย พุฒิตอง. แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเกาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2549.
- วิมล จิโรจพันธ์ ประชิด สกุนะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, 2548.
- วิรินดา เครือออน, เจ้าของธุรกิจสินค้าที่ระลึก Aromatic Maya Thailand. สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- วิศรุต วัชรศิริวรารักษ์, เจ้าของบ้านวิศรุทริสอร์ท ถ่ายมวยวิศรุทและเป็นอดีตข้าราชการท้องถิ่น.
สัมภาษณ์, ธันวาคม 2554.
- ศิวาพร วาลม, ผู้จัดการทั่วไปบ้านทุ่งแกงเดอปาย. สัมภาษณ์, มกราคม 2555.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. โครงการเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวของประเทศ เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- สถาบันวิจัยสังคม. โครงการเที่ยวเหนือใส่ใจเที่ยวไทยยั่งยืน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.
- สภาวัฒนธรรมปาย. ประวัติศาสตร์หมู่บ้านอำเภอปาย, เอกสารเผยแพร่. สภาวัฒนธรรมอำเภอปาย,
2544. (อัดสำเนา)
- สว่าง เกษมจิตร, มัคคุเทศก์. สัมภาษณ์, มกราคม 2555.
- สาวิตร มีชัย และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องระยะสั้นสำหรับพื้นที่สีเขียวในอำเภอ
ปาย: การพัฒนาระบบการผลิตทางการเกษตรยั่งยืนของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2550.

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. วิธีวิทยาการวิจัยคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคต.
กรุงเทพมหานคร: เพื่อฟ้า พรินติ้ง, 2547.
- สุชีพ อริยธรรมสกุล. การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดย
การขี่จักรยานชมเกาะรัตนโกสินทร์ .วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ,จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2552.
- สุภางค์ จันทวานิช. การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ. รายงานการสำรวจและจัดทำข้อมูลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัด
แม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: จรัสธุรกิจการพิมพ์, 2540.
- สงคราม แก้วกันทะ. กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.
- สมบัติ กาญจนกิจ. เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาการจัดการนันทนาการการท่องเที่ยว .
หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการจัดการนันทนาการการท่องเที่ยว, 2552.
(อัดสำเนา)
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. คณะรัฐศาสตรศาสตร์ สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่:
เจริญวัฒนาการพิมพ์, 2549.
- สำนักงานอำเภอปาย. บรรยายสรุป อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สำนักงานอำเภอปาย, 2547.
(อัดสำเนา)
- อาภรณ์ แสงโชติ, ประธานองค์กรส่งเสริมสร้างศักยภาพเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและ
ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักท้องถิ่น. สัมภาษณ์, มกราคม 2555.
- อุดร วงษ์ทับทิม และคณะ. โครงการวิจัยชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม
ตำบลแม่ฮี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
สำนักงานภาค, 2545. (อัดสำเนา)
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้. แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (พ.ศ. 2549-2551).
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้, 2549. (อัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้. แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-2550).

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้, 2548. (อัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงเหนือ. แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-

2550). องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงเหนือ, 2548. (อัดสำเนา)

ภาษาอังกฤษ

Blangy, S. and Mehta, H. Ecotourism and Ecological Restoration Journal for Nature Conservation, Carleton University, 2006.

Chunqian, J. Analysis of the Component and Characters of Ecotourism Effect. Journal of Zhejiang Forestry College, 2002.

Dearden, P. Ecotourism Versus Tourism in Thai National Park Annal of Tourism Research, 1998.

Hiroyasu, A. Shin Kankougaku Gairon. Kyoto, Mineruva Shobou, 1996.

Lin, Y. and Lin, J. Evaluating Ecotourism Sustainability from the Intergrated Perspective of Resource, Community and Tourism. Graduate Institute of Recreation, Tourism and Hospitality Management, National Chiayi University, 2005.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามของผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ชื่อ – นามสกุล	หน่วยงาน
1. นางอาภรณ์ แสงโชติ	ประธานองค์กรส่งเสริมสร้างศักยภาพเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจที่พักท้องถิ่น (คนไทยใหญ่)
2. นายวิศรุต วัชรศิริวารักษ์	เจ้าของบ้านวิศรุทริสอร์ท ถ่ายมวยวิศรุท และเป็นอดีตข้าราชการท้องถิ่น
3. นางสาวสิวาพร วาลม	ผู้จัดการทั่วไปบ้านกุงแกงเดอปลาย (ผู้ประกอบการต่างถิ่น)
4. นางสาวเพ็ญพัก ลือชา	ผู้ประกอบการธุรกิจ Camp ช้าง (ผู้ประกอบการต่างถิ่น)
5. นางกฤษณา ลือชา	ผู้ประกอบการธุรกิจล่องแพ (ผู้ประกอบการต่างถิ่น)
6. นายบุญหล่อ หล่ออริยวัฒน์	ตัวแทนศูนย์วัฒนธรรมจันทุนานบ้านสันติชล และเป็นผู้นำท้องถิ่น(คนจันทุนาน)
7. นางพวงสร้อย อุ่นเมือง	เจ้าของบ้านยิ้มทิพย์ (ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักท้องถิ่น)
8. นางดวงจันทร์ อรุณญาภูมิ	เจ้าของ Duang Guest House, Restaurant and Trekking (คนไทยใหญ่)
9. นางสาววิรินดา เครือออน	เจ้าของธุรกิจสินค้าที่ระลึก Aromatic Maya Thailand (ผู้ประกอบการต่างถิ่น)
10. นายวันชัย วงคนัย	เจ้าของธุรกิจที่พัก Indiana Cottage และเป็นตำรวจท่องเที่ยวอำเภอปลาย
11. นายปิโยรส ยางศรี	เจ้าของTonsa Guest House (ผู้ประกอบการต่างถิ่น)
12. นายวรุท ยางศรี	ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักต่างถิ่น
13. นายสว่าง เกษมจิตร	มัคคุเทศก์
14. ตีเล็ก	เจ้าของธุรกิจร้านเช่ารถมอเตอร์ไซด์
15. ทิว	เจ้าของธุรกิจร้านเช่ารถจักรยาน
16. พัน	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลปลาย
17. ข้าราชการ	ข้าราชการ อบต.แม่ฮี้
18. ข้าราชการ	ข้าราชการ อบต.เวียงใต้
19. ข้าราชการ	ข้าราชการ อบต.เวียงเหนือ
20. ผู้แทนจากชมรม	รองประธานชมรมท่องเที่ยวอำเภอปลาย

ภาคผนวก ข

รายนามของผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น

เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

กลุ่มที่ 1		
ที่	ชื่อ – นามสกุล	หน่วยงาน
1	คุณปัญญา แดงมุล	พิชัยเฮ้าส์
2	คุณเกียงคำ กองสิทธิ์	ร้านอมิโดพิซซา
3	คุณจเด็จ สุวรรณะ	ผู้ใหญ่บ้าน
4	คุณอาภรณ์ แสงโชติ	องค์กรภาคประชาชน
5	คุณดวงจันทร์ อรัณภูมิ	ดวงเกสท์เฮ้าส์
6	คุณสินสมุด พรหมสุวรรณ	Belle Villa Resort
7	คุณณัฐพงศ์ คอยเป็็น	สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอปาย
8	คุณปนัดดา พวงมาลีประดับ	องค์การบริหารส่วนจังหวัด แม่ฮ่องสอน
9	คุณเมทินี รงค์นาน	ปายเวียงฟ้ารีสอร์ท
10	คุณระพีพรรณ ประชาเศษสุวรรณ	สำนักงานเกษตรอำเภอปาย
11	คุณตรีณพงค์ โคว์กุลเศรษฐ์	บ้านปายรุ่ง

กลุ่มที่ 2		
ที่	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
1	คุณวิศรุตวัฒน์ สุศิริจรรักษ์	บ้านวิศรุต
2	คุณลัดดาวัลย์ ราชิกฤษ	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งยาว
3	คุณปิโยรส ขวงศรี	ต้นสาเกตส์เฮ้าส์
4	คุณไพวัลย์ สีวลี	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เนา เติง
5	คุณสายสิญจน์ ปัญญาชัย	ป๊อคทัวร์
6	คุณวิรัช พรหมเขียว	ผู้ใหญ่บ้าน
7	คุณนันทิยา รักษาชาติ	Pai cookery school
8	คุณวารกรณ์ พะชา	คอฟฟี่ อินเลิฟ
9	คุณกิตติพันธ์ เจ้าเจต	ท่องเที่ยวและกีฬาอำเภอปาย
10	คุณอาคม วิเทศ	สำนักงานเกษตร อำเภอปาย
11	คุณวาณิชชา เล็กอึ้ง	บลูเฮ้าส์
12	คุณอัปสร อินทจักร	เลอ มงต์ รีสอร์ท

กลุ่มที่ 3		
ที่	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
1	คุณเบญจวรรณ เต้จ๊ะ	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งยาว
2	คุณมังกร ฐ์ประโยชน์ศิลป์	บ้านปายไยเรียง
3	คุณกนกอร สิริโม	อำเภอปาย
4	คุณเจริญ คำนัน	ผู้ใหญ่บ้าน
5	คุณพวงสร้อย อุ่นเมือง	บ้านขี้มทิพย์บริการ
6	คุณอาภรณ์ คำเขียว	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เนาเติง
7	คุณสุชานรี จิริโม	สี่มวลชน
8	คุณอรพิน ปัญญา	ริเวอร์ไซด์
9	คุณนงลักษณ์ มูลคำ	ชุมชน
10	คุณสมชาย ใจปิ่น	สำนักงานเกษตร อำเภอปาย
11	คุณตรีศุภ ติมดี	ปายวิมาน

กลุ่มที่ 4		
ที่	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
1	คุณภูบดีพิพัฒน์ รัชฎากรธีรกุล	Montis resort
2	คุณทวี อุดทาเรือน	อำเภอปาย
3	คุณพจน์ย์ วิสุทธิ์เสริมจิต	เทศบาลตำบลปาย
4	คุณพรเทพ ศุภราภรณ์	โรงเรียนปายวิทยาคาร
5	คุณปฐมพงษ์ จันทร์สว่าง	พัฒนาชุมชนอำเภอ
6	คุณดวงจันทร์ เสนาหลวง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
7	คุณปิยะพร รัตนจาริต	สำนักงานเกษตร อำเภอปาย
8	คุณจิตร ชัยมานะกิจ	บ้านขุน
9	คุณสง่า ไพโรจน์สกุลกาล	องค์การบริหารส่วนจังหวัด แม่ฮ่องสอน
10	คุณมาลา สุดเฉลียว	ชุมชนบ้านป่าขาม
11	คุณศิวาพร วายจม	บ้านทุ่งแกง เดอ ปาย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือในการวิจัย

ร่างแบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สำหรับสถานประกอบการเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

คำถามเกี่ยวกับประเด็นปัญหา อุปสรรค ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำถามเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำถามข้อที่ 1 สถานประกอบการของท่านมีการออกแบบก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สะท้อนความเป็นพื้นถิ่น และป้องกันผลกระทบจากภัยธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร

คำถามข้อที่ 2 ท่านมีการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น การอนุรักษ์น้ำ พลังงานไฟฟ้า การจัดการน้ำเสีย การกำจัดขยะ ะมูลฝอย การจัดการคุณภาพอากาศและเสียง ภายในสถานประกอบการหรือไม่ อย่างไร

คำถามข้อที่ 3 ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในการส่งเสริมอนุรักษ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุงและฟื้นฟูการท่องเที่ยว

คำถามข้อที่ 1 หน่วยงานของท่านมีแผนหรือนโยบายในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ รูปแบบและการดำเนินการมีอะไรบ้าง

คำถามข้อที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามนโยบายมีหรือไม่ เป็นเช่นไร

คำถามข้อที่ 3 ท่านคิดว่า สถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และในรูปแบบใด

คำถามข้อที่ 4 ท่านคิดว่า ควรมีการปรับปรุงและพัฒนานโยบายในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอปายในด้านใดบ้าง

แนวทางการสนทนากลุ่ม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มตัวแทนจากสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบ ด้านลบจากการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว

กิจกรรม

1. การเปิดการสนทนา

1.1 ผู้ศึกษากล่าวต้อนรับกลุ่มตัวแทนที่มาร่วมสนทนากลุ่ม

1.2 ผู้ศึกษาแนะนำตนเองและผู้จัดบันทึก พร้อมกับให้สมาชิกกลุ่มแนะนำตัว พร้อมกับติดยี่ห้อที่จัดทำไว้

1.3 ผู้ศึกษาอธิบายให้สมาชิกกลุ่มทราบถึงจุดมุ่งหมายของการดำเนินการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ว่าเป็นการให้สมาชิกกลุ่มทุกคนซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆ ของประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว ปาย ทั้งด้านบวกและด้านลบ รวมทั้งแนวทางในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความคิดเห็นของสมาชิกมีความสำคัญ สมาชิกกลุ่มทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองและร่วมกันอภิปรายได้อย่างเต็มที่และเป็นอิสระ ความคิดเห็นของท่านจะได้รับการพิทักษ์สิทธิ์โดยไม่เปิดเผยเป็นรายบุคคล การนำเสนอผลการศึกษาระหว่างภาพรวมเท่านั้น

1.4 ขออนุญาตบันทึกภาพและอัดเทป

ภาคผนวก ง

ภาพประกอบในวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 1 ตัวอย่างบรรยากาศการสัมภาษณ์

ภาพที่ 2 บรรยากาศการประชุมและเสนอความคิดเห็น

ภาพที่ 3 บรรยากาศการประชุมและเสนอความคิดเห็น

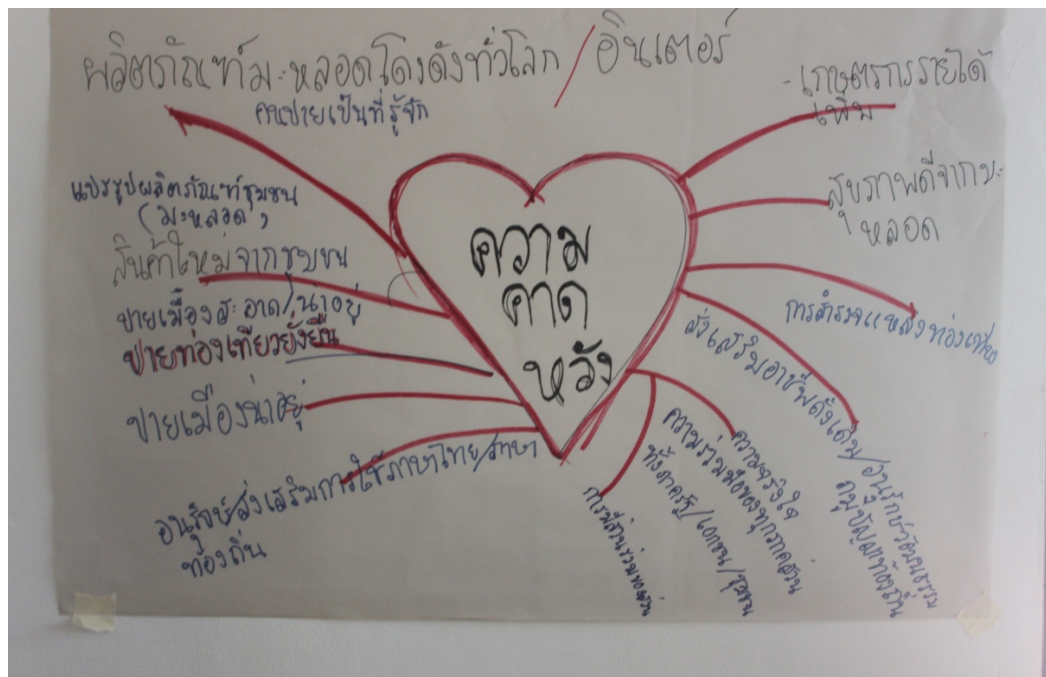
ภาพที่ 4 บรรยายการแสดงความคิดเห็น โดยการเขียนลงกระดาษ

ภาพที่ 5 บรรยาการแสดงความคิดเห็นโดยการเขียนบนกระดาษ

ภาพที่ 6 บรรยายการประชุมระดมความคิดเห็น

ภาพที่ 7 บรรยายทั่วไปในการจัดประชุม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวกนกวรรณ ศรีขวัญ
วันเดือน ปี เกิด	12 พฤษภาคม พ.ศ. 2529
ประวัติการศึกษา	
ระดับบัณฑิตศึกษา	เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการจัดการนันทนาการการท่องเที่ยว สาขาวิชาวิทยาศาสตรการกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ระดับอุดมศึกษา	ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ระดับมัธยมศึกษา	โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์